

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ:
KADIN VE MEKÂN

Şeyda CUMUR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Ekim-2021
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Şeyda CUMUR tarafından hazırlanan “Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Kadın ve Mekân” adlı tez çalışması 08/10/2021 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Doç. Dr. Özlem ALTUNSU SÖNMEZ

.....

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Kadriye (DENİZ) TOPÇU

.....

Üye

Prof. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Saadettin Erhan KESEN
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

İmza

Şeyda CUMUR

Tarih:

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ: KADIN VE MEKÂN

Şeyda CUMUR

**Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı**

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Kadriye (DENİZ) TOPÇU

2021, 114 sayfa

Jüri

**Prof. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR
Doç. Dr. Özlem ALTUNSU SÖNMEZ
Dr. Öğr. Üyesi Kadriye (DENİZ) TOPÇU**

Son dönemlerde sıklıkla gündeme taşınan eşitlik olgusunun, özellikle de çalışmanın temel konusunu teşkil eden kadın-erkek eşitliğinin, kentsel mekândaki yansımalarının söylemlerdeki kadar başarılı olamadığı birçok araştırmada dile getirilmektedir. Bu tür araştırmalara göre, her ne kadar ‘herkes için kent’ söylemi gündemde kendine yer edinmiş olsa da uygulamada kadının kentsel mekânı kullanımı, mekândaki hareket özgürlüğü, mekândaki görünürlüğü ve mekân ile olan ilişkisi genellikle göz ardı edilmektedir. Çalışma kapsamında yapılan araştırmalar neticesinde, Türkiye’de ve dünyada toplumsal cinsiyet eşitliği noktasında kadının sosyal ve ekonomik yaşamının geliştirilmesine yönelik oldukça önemli adımların atıldığı görülmektedir. Fakat bu adımlarda yine ihmal edilen konu kadının kentsel mekân ile ilişkisi olmuştur. Kadın Dostu Kent programları gibi kentsel mekân ile kadın ilişkisini güçlendirmeye yönelik birtakım oluşumlar olmasına rağmen, bunların uygulamada oldukça yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu noktadan hareketle çalışmanın temel amacı; kente ilişkin mekân pratiklerinde kadının yeri, kadının kentsel kamusal mekâna katılım ve kullanımı, mekânla olan ilişkisini hem kadın-hem de erkek kullanıcıların gözünden anlamak ve bu konudaki mevcut durumun tespitinin yapılarak bu konuda farkındalık oluşturmaktır. Buna yönelik olarak kadının kamusal mekândaki görünürlüğünün erkeklere göre daha az olması durumu, çalışmanın temel hipotezi olarak ele alınmış ve çıkış noktasını oluşturmuştur. Hipotezi etkileyebilecek, geçmiş birikimler ve kültürel yapıdan gelen kabuller ile kadının evde yer alması gerektiği görüşü, kadının aile ve annelik ile özdeşleştirilmesi sonucu sahip olduğu sorumluluklar çerçevesinde kamusal mekânda yer alacak zamanı bulamaması ve kent planlarının ve mekân düzenlemelerinin kadınların kullanımına olanak sağlama noktasında eksik kalması gibi nedenler de çalışmanın varsayımlarını oluşturmuştur. Belirlenen hipotez ve hipoteze dayalı varsayımların test edilmesi/doğrulanması amacı ile Ankara’nın Keçiören ilçesinde basit rastgele örneklem tekniği kullanılarak kadın ve erkek katılımcılar ile toplam 354 anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Anket görüşmelerinde kadın ve erkek kullanıcıların konu ile ilgili görüşleri alınmış ve elde edilen veriler ile çalışma sonunda kadın ve erkek kullanıcıların ağırlıklı olarak kullandıkları kamusal mekânları gösterir bir cinsiyet haritası oluşturulmuştur. Çalışma sonucunda, elde edilen tüm bulgular ışığında çalışmanın çıkış noktasını oluşturan kadının kentsel mekândaki görünürlüğünün, erkeklere oranla daha az olduğu hipotezi doğrulanmıştır. Ancak vurgulanması gereken nokta, bu durumun kentsel mekân düzenlemeleri ve kentin mekânsal/fiziksel pratikleri ile ilgili olmadığı sonucu çıkmıştır. Kadının kentsel mekânda görünürlüğünün az olması daha çok kültürel kabuller ve kadına toplum tarafından verilen aile içi rollerle ilgili olması sonucuna varılmıştır. Mekânsal pratiklerle ilgili olduğu noktanın ise sadece güvenlik ile ilgili olan kısmı olduğu anlaşılmıştır. Güvenli bir çevrenin oluşturulması, mekâna rahatça katılımı ve kullanımının sağlanabilmesi ile kadının mekândaki görünürlüğü daha da artacaktır. Son olarak; kentsel mekânın dinamik yapısı, sürekli değişim/dönüşüm içerisinde olması,

nüfusunun heterojen yapısı nedeniyle çalışmadan çıkan sonuçların sadece Keçiören ilçesi özelinde ‘yer’e özgü değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizmek yerinde olacaktır. ‘Yer’e özgü yaklaşımlar ile Kadın Dostu Kent Programlarının artırılması ve en önemlisi uygulanması kadının-mekân ile ilişkisini daha da güçlendirecektir.

Anahtar Kelimeler: Kadın ve Mekân, Planlama ve Kadın, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Ankara-Keçiören

ABSTRACT**MS THESIS****SOCIAL GENDER INEQUALITY: WOMAN AND SPACE****Şeyda CUMUR**

**Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of City and Region Planning**

Advisor: Assist. Prof. Kadriye (DENİZ) TOPÇU**2021, 114 pages****Jury**

**Prof. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR
Assoc. Prof. Özlem ALTUNSU SÖNMEZ
Assist. Prof. Kadriye (DENİZ) TOPÇU**

It is mentioned in many studies that the phenomenon of equality, which has been frequently brought to the agenda in recent years, especially the equality of men and women, which is the main subject of this study, has not been as successful as the reflections in urban space. According to this type of research, although the discourse of "City for all" has taken its place on the agenda, women's use of urban space, freedom of movement in space, relationship with space, and visibility in space are often overlooked. As a result of the researches carried out within the scope of the study, it is seen that there are very significant steps towards improving the social and economic life of women who have been taken in the world and in Turkey at the point of gender equality. However, the subject that was neglected in these steps was the relationship of women with urban space. Although there are some formations to strengthen the relationship between urban space and women, such as the Women-Friendly City programs, it is seen that they are quite inadequate in practice. From this point of view, in this study, it is aimed to understand the place of women in urban space practices, women's use of urban public space, their participation in space, their relationship with space from the eyes of both women and men, and to reveal the current situation on this issue and raise awareness. For this reason, the fact that the visibility of women in public space is less than that of men was taken as the main hypothesis of the study and constituted the starting point. Some of the factors that can affect this hypothesis are the opinion that women should be at home with the assumptions coming from the past accumulation and cultural structure, the inability of women to find the time to take place in public space within the framework of their responsibilities as a result of identification with family and motherhood, and the lack of city plans and space arrangements to allow women to use. The reasons also formed the assumptions of the study. In order to test/confirm the determined hypothesis and assumptions based on it, a survey was conducted with a total of 354 people, separately with male and female participants, using the random sampling technique in Keçiören, Ankara. In the survey interviews, the opinions of male and female users on the subject were taken, and at the end of the study, a gender map showing the public spaces predominantly used by male and female users was revealed. As a result of the study, in the light of all the findings obtained, the hypothesis that the visibility of women, which is the starting point of the study, in urban space is less than that of men, has been confirmed. However, the point that should be emphasized is that this situation is not related to urban space arrangements and spatial/physical practices of the city. The low visibility of women in urban spaces is mostly related to cultural acceptances and domestic roles given to women by society. It can be said that the point related to spatial practices is only the part related to security. The visibility of women in the space will increase even more by creating a safe environment and enabling women to participate comfortably in the space without fear of crime. Finally, it would be appropriate to underline that the results of this study should be evaluated only for the Keçiören district, specific to the location, due to the dynamic structure of the urban space, its constant change/transformation,

and the heterogeneous structure of its population. Increasing and most importantly implementing the Women-Friendly City Programs with “place-specific approaches” will further strengthen the relationship between women and space.

Keywords: Woman and Space, Planning and Woman, Social Gender Inequality, Ankara-Keçiören

ÖNSÖZ

Tez çalışması bir kadın olarak yaşadığım ve gözlemlediğim toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin mekâna olan yansımasına dikkat çekmek amacıyla yapılmıştır. Çalışma sürecimde beni her dağıldığımda toplayan, sonsuz sabrı ve bilgisi ile beni yönlendiren saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Kadriye DENİZ TOPÇU'ya sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum. Ayrıca yapıcı eleştirileri ile tezimi yönlendiren Prof. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR ve Doç. Dr. Özlem ALTUNSU SÖNMEZ'e teşekkürü bir borç bilirim.

Tez sürecinde gerek yardımları, gerek anket çalışmasının yapılması, gerekse de stresli zamanlarımda bana olan destekleri ve sonsuz inançları ile bugünlere gelmemde büyük emeği olan annem Edibe, babam Maruf ile erkek kardeşlerim Cihan, Zahit ve bir yerde en yakın arkadaşım da olan kız kardeşim Ceyda'ya sonsuz minnetlerimi sunuyorum. Onların bana olan güveni ve sevgisi her şeyden önemliydi. Özellikle anne ve babamın çocukluğumdan beri bana olan destekleri, bir kız çocuğu olarak eğitimime verdikleri değer ve her daim yanımda olduklarını bilmenin verdiği huzurla bugünlere gelmemi sağladıkları için onlara sonsuz minnetimi sunuyorum.

Ailem dışında bir yerde diğer ailem olan; tez çalışmasındaki fikirleri ve tüm stresimi paylaşan canım arkadaşlarım Nur Sönmez, Tuğba Ak, İclal Sena Uncuoğlu, Oğuz Biçer ile isimleri buraya sığmayacak kadar çok olan diğer arkadaşlarım, mesai arkadaşlarım ve kuzenlerime sonsuz teşekkürler. Bir teşekkürde birçok insana ulaşarak anket çalışmasının yayılmasını sağlayan kuzenim Fırat Cumur'a. Onların yardımları ve destekleri; pandemi döneminde anket çalışmamı yapmama ve tezimin sonuca ulaşmasında bana çok yardımcı oldu.

Son bir teşekkür de sevgili Keçiören halkına... Tez çalışmasının en önemli kısmını oluşturan anket çalışmamı olan katılımları ve destekleri için.

Şeyda CUMUR
KONYA-2021

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER VE TABLOLAR.....	x
SİMGELER VE KISALTMALAR	xiii
1. GİRİŞ.....	14
1.1. Çalışmanın Amacı	16
1.2. Çalışmanın Kapsamı	17
1.3. Çalışmanın Yöntemi.....	18
1.4. Kaynak Araştırması.....	19
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	26
2.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği	26
2.1.1. Eşitlik, Eşitsizlik ve Cinsiyet Kavramı	26
2.1.2. Kadın ve Erkek Arasında Yaşanan Cinsiyet Temelli Eşitsizlik.....	29
3. KADIN VE KENTSEL MEKÂN	33
3.1. Kentsel Mekânda Yaşanan Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği	33
3.1.1. Kentsel Mekân	33
3.1.2. Kadının Kentsel Kamusal Mekân ve Özel Mekân ile İlişkisi	34
3.1.3. Planlama ve Kadın	39
3.1.3.1. Kadın Dostu Kent Programı.....	40
4. SAHA ARAŞTIRMASI.....	46
4.1. Örneklem Alan Seçimi	46
4.2. Örneklem Alanının Tanıtımı: Ankara-Keçiören İlçesi	49
4.3. Bulgular.....	55
4.4. Ankete Katılan Kadın Görüşmecilerin Profilleri- Kamusal Mekân İlişkisi.....	87
4.5. Bölüm Değerlendirmesi	97
5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	99
KAYNAKLAR	104
EKLER	115
ÖZGEÇMİŞ	140

ŞEKİLLER VE TABLOLAR

Şekil Listesi

Şekil 4.1. Keçiören ilçesi kamusal alanlarının mekânsal gösterimi	47
Şekil 4.2. Keçiören imar planı	48
Şekil 4.3. Keçiören mahalleleri nüfus durumu	50
Şekil 4.4. Keçiören'in merkezinde bulunan kamusal alanlar	51
Şekil 4.5. Keçiören ilçesi nüfus piramidi.....	52
Şekil 4.6. Keçiören hane tipi oranları	53
Şekil 4.7. Keçiören ilçesinde yaşayanların medeni durum	53
Şekil 4.8. Ankete katılan kadınlar ile anket yapılan mahalleler ve anket sayıları	56
Şekil 4.9. Ankete katılan erkekler ile anket yapılan mahalleler ve anket sayıları	57
Şekil 4.10. Kadın katılımcıların bulundukları mahallede yaşama nedenleri	60
Şekil 4.11. Erkek katılımcıların bulundukları mahallede yaşama nedenleri	60
Şekil 4.12: Kadın katılımcıların çocukları ile zaman geçirdiği mekânlar	61
Şekil 4.13: Erkek katılımcıların çocukları ile zaman geçirdiği mekânlar.....	62
Şekil 4.14. Çocuklara göre mekân tercihi yapan ve yapmayan kadın katılımcılar oranları	62
Şekil 4.15. Ankete katılan kadın görüşmecilerin gün içinde en çok zaman geçirdiği mekânlar.....	63
Şekil 4.16 Ankete katılan erkek görüşmecilerin gün içinde en çok zaman geçirdikleri mekanlar.....	63
Şekil 4.17. Kadınların gün içerisinde vakit geçirmek istemedikleri yerler ve nedenleri	65
Şekil 4.18. Kadın katılımcıların 'Tek başınıza gitmekten çekindiğiniz yerler var mı' sorusuna yanıtı	66
Şekil 4.19. Kadının tek başına bir kentsel mekânda zaman geçirmemesinin veya gitmekten çekindiği yerlerin nedenleri	67
Şekil 4.20. Erkek katılımcıların kamusal mekânları tek başına iken kullanmama nedenleri	67
Şekil 4.21. Ankete katılan kadın görüşmecilerin araç kullanma durumu	68
Şekil 4.22. Toplu taşımda rahat mısınız sorusuna verilen yanıtlar	69
Şekil 4.23. Ankete katılan kadın kullanıcıların sıklıkla gittikleri kamusal mekânlar	70
Şekil 4.24. Ankete katılan erkek kullanıcıların sıklıkla gittikleri kamusal mekânlar	70
Şekil 4.25. Kamusal mekânları kullanım sıklıkları.....	70
Şekil 4.26. Mahallelere göre kamusal alanları yeterli görme durumu	73
Şekil 4.27. Kamusal alanlar ve kamusal alanları yetersiz bulan kadınların konumları ..	74
Şekil 4.28. Kadın katılımcıların yaya olarak rahat hareket edememe nedenleri	75
Şekil 4.29. Kadın bakış açısı ile kamusal alanların güvenlik durumu	76
Şekil 4.30. Ankete katılan kadın görüşmecilerin kamusal mekânda vakit geçirdiği zaman dilimi	76

Şekil 4.31. Ankete katılan erkek katılımcıların ortak mekânları kullanım zamanı dilimi	77
Şekil 4.32. Akşamları dışarıda kendini güvende hissetme durumu	78
Şekil 4.33. Kadınların akşam saatlerinde kendilerini dışarıda rahat hissetmeme nedenleri	78
Şekil 4.34. Kadınların dışarıda güvende hissetmeme nedenleri	79
Şekil 4.35. Erkek katılımcılara göre kentlerin güvenli olmama nedenleri	79
Şekil 4.36. Kadınların açık-kapalı mekân tercihi	80
Şekil 4.37. Kadınların açık mekânlarda kendilerini daha rahat hissetme nedenleri	80
Şekil 4.38. Kadınların kapalı mekânlarda kendilerini daha rahat hissetme nedenleri	81
Şekil 4.39. Erkek katılımcıların açık mekânlarda vakit geçirme isteğinin nedenleri	82
Şekil 4.40. Erkek katılımcıların kapalı mekânlarda vakit geçirme isteğinin nedenleri ..	82
Şekil 4.41. Erkeklerin kamusal mekânda daha görünür olduğunu düşünen kadınlar	83
Şekil 4.42. Erkek katılımcıların kadınların kamusal mekânı kullanmama durumu ile ilgili görüşleri	84
Şekil 4.43. Erkek katılımcıların kadınların kamusal mekânı kullanma durumu ile ilgili görüşleri	84
Şekil 4.44. Kentlerin erkek-odaklı planlandığını düşünen kadınların nedenleri	85
Şekil 4.45. Sadece kadınlara yönelik kentsel mekânların oluşturulması konusuna kadınların yaklaşımı.....	87
Şekil 4.46. Kadınlar açısından kamusal mekân kullanımını etkileyen faktörler	87
Şekil 4.47. Keçiören İlçesi'nde kadın ve erkek kullanıcılarının ağırlıklı olarak kullandığı kamusal mekânlar	98

Tablo Listesi

Tablo 4.1. Keçiören hane tipi.....	52
Tablo 4.2. Keçiören eğitim durumu.....	54
Tablo 4.3. Anket yapılan kadın ve erkeklerin genel profilleri.....	59
Tablo 4.4. Gün içerisinde en çok zaman geçirilen mekânlar ve kadınların çalışan olup olmama durumu	64
Tablo 4.5. En sık gidilen kamusal mekânlar ve gitme sıklıkları.....	71
Tablo 4.6. Kullanıcıların kentsel mekândaki güvenlikten ne anladığı	86
Tablo 4.7. Gün içinde zaman geçirilen mekânlar ve ankete katılan kadınların genel profilleri// Sık kullanılan kamusal mekânlar ve ankete katılan kadınların genel profilleri	89
Tablo 4.8. Gün içinde gidilmek istenilmeyen mekânlar var mı sorusu ve ankete katılan kadınların genel profilleri/ Kullanılan taşıt ve ankete katılan kadınların genel profilleri/ Yaya olarak hareket edebilme durumu ve ankete katılan kadınların genel profilleri	91
Tablo 4.9. Kamusal alanların yeterlilik ve güvenlik durumu ile ankete katılan kadınların genel profilleri/	93

Tablo 4.10. Akşamları Dışarıda rahat mısınız sorusu ile ankete katılan kadınların genel profilleri/ Dışarıda kendinizi güvende hissediyor musunuz sorusu ile ankete katılan kadınların genel profilleri 94

Tablo 4.11. Kentler erkeklere göre mi planlanmış sorusu ile ankete katılan kadınların genel profilleri/ Sadece kadınlara ait mekânlar ister misiniz sorusu ile ankete katılan kadınların genel profilleri 96

Ekler Listesi

EK-1:Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Konusunda Yapılan Çalışmalar

EK-2 Kadınlar ile Yapılan Anket Formu

EK-3 Erkekler ile Yapılan Anket Formu

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

AB: Avrupa Birliği
BM: Birleşmiş Milletler
BMOP: Birleşmiş Milletler Ortak Programı
BUGUS: Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi
CEMR: Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi
KEFEK: Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu
KSGM: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK: Türk Dil Kurumu
TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisindeki tartışmaların geldiği son noktada kamusal alanın genellikle politik alan, özel alanın ise ahlaksallık ile özdeşleştirilmesi ve iki alanın tanımlarının da genellikle bu kavramlarla açıklanması durumuna sıklıkla rastlanmaktadır (Şanlı, Karakoç, 2017). Geline son noktada aslında özel ve kamusal alanın tariflenmesi bir anlamda kadın ve erkek mekânının da tariflenmesi anlamına gelmektedir.

Ataerkil toplumların hâkim olduğu dünya genelinde kadınlara ayrılan mekânın ahlaksallık ve mahremiyet duygusunun hâkim olduğu özel alan olan ‘ev’ ile erkeklere ayrılan mekânın ‘ev’in dışı olarak nitelendirilen ‘kamusal alanlar’ ile tariflenmesi yaygın bir görüş olarak karşımıza çıkmaktadır (Alkan, 1999). Bu çerçevede özellikle 20. yüzyılda gündeme gelen ‘kamusal alanda kadının rolü nedir?’ sorusu önem kazanmaktadır.

Tez kapsamında yapılan literatür araştırmalarında; kavramsal olarak sürekli vurgulanan eşitlik olgusunun, özellikle de çalışmanın temel konusunu teşkil eden kadın-erkek eşitliğinin, uygulama noktasındaki söylemler kadar başarılı olamadığı, bu durumun kentsel mekânda yeterince hissedilemediği sıklıkla dile getirilmiştir.

Kökeni ataerkil toplum yapısına kadar giden cinsiyete dayalı ayrışmanın sonuçları, kentsel mekâna da yer ve zamana göre değişerek sirayet etmiştir. Bu eşitsizlikten zarar gören kesim ise genellikle ‘kadın’ olmaktadır. Her ne kadar ‘herkes için kent’ sloganı gündemde kendine yer etmiş olsa da uygulamalarda bu durumun yansımaları genellikle görülmemektedir. Çalışmada; gözle görülen, hissedilen fakat çok da dile getirilmeyen toplumsal eşitsizliğin mekânsal yansıması olan kadının kamusal mekândaki görünürlüğünün erkeklere göre daha az olması üzerine odaklanılmakta ve bu konuda farkındalık oluşması amaçlanmaktadır.

Mekânda oluşan ya da oluşturulan cinsiyete dayalı ayrım veya eşitsizlik durumu, kadının mekândaki hareketlerini sınırlamakta, onu belirli kalıpların içine sokmaktadır. Bu durum sonucunda da kamusal mekân yani evin dışındaki yaşamda kadının görünürlüğü azalmaktadır. Bir alışkanlığın sonucu olarak evin dışında kadının görünürlüğünün çok fazla olmaması durumunu belli nedenlere dayandırmak mümkün olabilir. Nedenlerden ilki, tamamen kültürel bir sonuç olan ‘geçmiş birikimler ve kültürel yapıdan gelen kabuller ile kadının evde yer alması gerektiği görüşü’dür. İnsan hakları, kentli hakları gibi kavramların tüm dünyada kabul gördüğü günümüzde, geçmişten gelen kültürel

durum kadını evin içine kapatan ve dışarı ile ilişkisini kesen bir neden olarak düşünülebilir. Kadınların kentteki görünürlüğünü azaltan ve kadının özgürlüğünü kısıtlayan bu neden, bir anlamda kadını özel mekân olan evin içine hapsedmektedir (Köse Akkırman, 2017). Kadının mekândaki hareketlerini sınırlayan diğer bir neden ise *toplumun kadına verdiği roller ve bu roller kapsamında kadının anne olması ve ev işleri ile özdeşleştirilerek onun kamusal mekânda yer alacak zamanı bulamaması* olarak düşünülmektedir (Altındal, 2017). Temeli sosyolojik nedenlere bağlı olan bu nedenler dışında kadını kamusal mekândan uzaklaştıran bir başka neden de *fiziksel yapılanmadan kaynaklı* olabilmektedir. Şöyle ki, tarih içerisinde kamusal mekânları erkeklerin daha çok kullanması ve karar vericilerin daha çok erkekler olmasına bağlı olarak kentlerin daha çok erkek kullanımına olanak sağlayacak şekilde geliştiği kabul edilmektedir (Alkan, 1999). Kentsel mekânların erkek kullanıcılar tarafından daha çok kullanılıyor olması, planlama, tasarım ve kentsel politikalarda karar vericilerin çoğunlukla erkeklerden oluşması, kadın ihtiyaç, talep ve beğenilerinin eksik kalması veya göz ardı edilmesi şeklinde karşımıza çıkabilmektedir (Erkan, 2006).

Yukarıda bahsi geçen kadının kamusal mekândaki görünürlüğünün az olması nedenleri çalışmada, aynı zamanda birer varsayım olarak ele alınmış ve çalışma kapsamında doğruluğu test edilmiştir. Çalışmada özellikle odaklanılan konu ise kadının mekânla olan ilişkisi olmuş ve ilişkinin gerçekten yukarıda bahsedilen nedenlere dayanıp dayanmadığı test edilmiştir. Bu kapsamda; kentsel mekânı kullanan kadınların, kentsel mekândan neler beklediği, aynı zamanda kentsel mekânda nelerden rahatsız olduğu kadın bakış açısından değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra kadınların mekândaki görünürlüğüne yönelik erkeklerin de konu ile ilgili görüşleri alınmıştır.

Tüm bu değerlendirmeler Ankara'nın Keçiören ilçesi özelinde araştırılmış ve basit rastgele örnekleme tekniği ile seçilen 302'si kadın 52'si erkek katılımcı olmak üzere toplam 354 kişi ile anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla gerçekleştirilen anketler; yüz yüze görüşmeler ile yapılırken, tüm dünyayı saran Covid-19 pandemisinin yaşanması sebebiyle sonrasında Google Form Tarayıcısı üzerinden online olarak da yapılmıştır. 2020 yılının Ekim ve Aralık aylarında katılımcılarla gerçekleştirilen anketlerin yüz yüze görüşmeler ile yapılan kısmı basit rastgele örneklem tekniği ile Keçiören ilçesinde sahaya çıkılarak anket sorularının birebir yöneltilip yanıt alınmasıyla yapılmıştır. Google Form Tarayıcısı üzerinden online olarak yapılan kısmı ise Keçiören'de ikamet ettiği bilinen kişilere e-posta aracılığı ile anket linki ve anket föyü

ulaştırılarak ve onların da yakınlarına ulaştırması istenerek gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler daha sonra SPSS ve Arcmap programları aracılığı ile sisteme girilmiş ve frekans ve ilişkililik analizleri aracılığı ile yorumlanmıştır.

Kadın ve mekân çalışma konusuna yönelik ilgili literatürde sosyolojik temelli çalışmaların fazlalığına karşın, şehir planlama disiplinde bu konudaki çalışmaların oldukça az sayıda olması, çalışmanın özgünlüğü ve literatüre katkısı açısından oldukça önemlidir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Konuya yaklaşım çerçevesinde kadının, kente ilişkin mekân pratiklerindeki yeri, kentsel kamusal mekânı kullanımı, mekâna katılımı nedir soruları ile yola çıkılarak kadının kentsel mekânla olan ilişkisini hem kadınlar hem de erkekler gözünden anlamak ve bu konudaki mevcut durumu ortaya koyup bir farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır.

Bu temel amaç çerçevesinde çalışmanın **hipotezi:**

‘Kadının kamusal mekândaki görünürlüğü erkekler göre daha azdır.’

Belirlenen hipotez üzerinde etkili olabilecek, hipoteze bağlı temel **varsayımlar** ise aşağıdaki gibidir;

Varsayım 1: *Geçmiş birikimler ve kültürel yapıdan gelen kabuller ile kadının evde yer alması gerektiği görüşü* belirlenen hipotez üzerinde etkilidir.

Varsayım 2: *Kadının aile ve annelik ile özdeşleştirilmesi sonucu sahip olduğu sorumluluklar çerçevesinde kamusal mekânda yer alacak zamanı bulamaması* belirlenen hipotez üzerinde etkilidir.

Varsayım 3: *Kent planlarının ve mekânsal düzenlemelerin kadınların kullanımına, taleplerine ve beğenilerine olanak sağlama noktasında eksik kalması* belirlenen hipotez üzerinde etkilidir.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Çalışmanın birinci bölümünü oluşturan giriş kısmı; konuya yaklaşımın sunulduğu, amaç, kapsam ve yöntemin aktarıldığı ayrıca çalışmaya yön veren, önemli katkılar sunan ulusal/uluslararası akademik çalışmaların özetlendiği bölümdür. Ayrıca bölümde çalışmanın hipotez ve varsayımları da belirlenerek genel bir çerçeve çizilmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, çalışma kapsamında sıklıkla değinilen toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusuna odaklanılmış ve kentsel mekân konusunun bu tartışmalar içerisinde nerede durduğu aktarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturan kadın ve kentsel mekân bölümünde ise önceki bölümde derinlemesine araştırılmış olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kentsel mekândaki yansımaları üzerine odaklanılmıştır. Bu çerçevede, özel/kamusal mekân ile kadının ilişkisi, kentsel planlamanın kadına bakış olan açısı ve kadının ihtiyaçlarına cevap verip vermemesi, kadın dostu kentler gibi konu başlıkları bölüm kapsamında tartışılmıştır. Bu bölümde ayrıca kadın ve mekân konusunda yapılan çalışmalara da yer verilmiştir. Böylelikle çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümlerinde saha araştırmasına temel oluşturabilecek kavramsal çerçeve sunulmuştur.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise; kavramsal çerçeveden yola çıkılarak belirlenen hipotez ve hipoteze yönelik varsayımları test etmeye yönelik Ankara/Keçiören ilçesinde gerçekleştirilen saha araştırmasını oluşturan kadın ve erkekler ile yapılan anket görüşmelerinden elde edilen bulguların yorumlandığı bölümü oluşturmaktadır.

Çalışmanın beşinci bölümünü oluşturan son bölümünde ise, ortaya konulan hipotez ve hipoteze bağlı varsayımların doğruluğu saha araştırmasından elde edilen bulgular ile test edilmiştir. Kadının kentsel mekândaki görünürlüğünü kısıtlayan nedenlerin neler olduğu, durumun nasıl çözümlenebileceği yönünden de birtakım öneriler geliştirilmiştir.

Çalışmanın temelde odaklandığı konu, kadınların kentsel mekân ile olan ilişkisidir. Bu ilişkiyi anlamak adına çalışma kapsamında örneklem alanı olarak seçilen Ankara'nın Keçiören ilçesinden elde edilen veriler elbette tüm kentler veya bir kentin farklı mahallerinde aynı sonucu vermeyecektir. Bu noktada, kentsel mekânın dinamik

yapısı, sürekli değişim/dönüşüm içerisinde olması, nüfusunun heterojen yapısı dikkate alınarak bu çalışmadan çıkan sonuçların sadece Keçiören ilçesi özelinde ‘yer’e özgü değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizmek yerinde olacaktır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Tez çalışması kapsamında öncelikle ilgili kavram ve konuların sunulduğu teorik çerçevenin oluşturulmasında; kadın hakları, kadının kentsel kamusal mekânı kullanımı, kentsel mekâna katılımı, kentsel mekânla olan ilişkisi, kente ilişkin mekân pratiklerinde kadının yeri konularında yapılan ulusal-uluslararası yüksek lisans/doktora tezleri, ulusal-uluslararası makaleler, bildiriler vb. her türlü çalışma kapsamlı bir şekilde araştırılmış ve bu araştırmalar çalışmanın amacı doğrultusunda değerlendirmeye alınmıştır.

Tez çalışmasının saha araştırmasını oluşturan bölümünde ise örneklem alanı olarak seçilen Ankara’nın Keçiören ilçesinden elde edilen veriler kullanılmıştır. Veriler, konunun esas aktislerinin/aktörlerinin konu ile ilgili düşüncelerini anlamak amacı ile kadın ve erkek kullanıcılarla ayrı ayrı olmak üzere gerçekleştirilen ve basit rastgele örnekleme tekniğı kullanılarak yapılan toplam 354 anket görüşmesinin sonuçlarını içermektedir.

Covid-19 pandemisi öncesinde başlayan anket görüşmeleri, pandemi ile birlikte yüz yüze görüşmeler yanı sıra çevrimiçi (online) olarak da gerçekleştirilmiştir. 2020 yılı Ekim ve Aralık aylarında yapılan anket görüşmelerinin yüz yüze olan kısmı basit rastgele örnekleme tekniğı kullanılarak yazarın yanı sıra 4 anketörün de yardımı ile gerçekleştirilmiştir. Sahada yapılan anketler yüzyüze birebir gerçekleştirilirken; çevrimiçi (online) olan kısmı ise Keçiören’de ikamet ettiği bilenen kişilere e-posta aracılığı ile anket linki ve anket föyü ulaştırılarak ve onların da yakınlarına ulaştırması istenerek gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler daha sonra SPSS programı aracılığı ile sisteme girilerek frekans ve ilişkililik analizleri (crostab) aracılığı ile yorumlanmıştır.

354 anket görüşmesinin 302 tanesi kadın katılımcılarla, 52 tanesi de erkek katılımcılarla gerçekleştirilmiştir. Anket uygulaması aşamasında hem kadın katılımcıların hem de erkek katılımcıların 18 yaş üzerinde olmasına önem verilmiştir.

Anket uygulaması esnasında, görüşmeye katılan kadın profilinin farklı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel geçmişe sahip olmasına, farklı yaş ve meslekten olmasına gayret edilmiştir. Anket föyü, kadınların kendilerini kentsel mekânda nasıl konumlandıklarını, güvenlik açısından neler hissettiklerini, hangi mekânları rahatlıkla kullanıp hangilerini kullanamadıklarını, mekândaki eşitsizlik konusunda ne düşündüklerini aynı zamanda fikirlerini, istek ve özlemlerini anlamak adına hazırlanmış sorulardan oluşmuştur. Elde edilen veriler ise daha sonra SPSS programı ve ArgMap veri tabanı aracılığı ile dijital ortama aktarılmıştır.

Tüm anket sorularının, frekans dağılımları sonucu elde edilen bilgiler, ilişkili sorularda yapılan çaprazlama analizleri ve hazırlanan mekânsal haritalar daha sonra çalışmanın teorik bölüm sonuçları ile birlikte değerlendirilerek yorumlanmıştır. Yapılan ilişkililik analizlerinden elde edilen verilerden çalışma içeriğine dahil edilen tablolar ve yorumlamalar sadece Pearson katsayısının 0.05'ten küçük olması ($p < 0.05$) durumunda geçerli olmuştur. Analiz sonucu elde edilen katsayı 0.05'ten küçük ise metin içerisine dahil edilmiş, diğer sonuçlar kapsam dışı bırakılmıştır.

Anket uygulamasının sonuçları tezin saha araştırması bölümünde örnek alanında yaptığı gözlemlerle de desteklenerek, çalışma sonucunda alana yönelik cinsiyete dayalı ağırlıklı kamusal mekân kullanım haritası çıkarılmıştır.

1.4. Kaynak Araştırması

Tez kapsamında, çalışmanın ana konusunu oluşturan '*Kadın ve Mekân*' konusu için literatürde yer alan yüksek lisans, doktora tezleri, bu konuda yayınlanmış ulusal/uluslararası makaleler derinlemesine incelenmiştir. Çalışmaya değerli katkıları olan araştırmalar arasından, teze yön veren çalışmalar aşağıda aktarılmıştır.

Çalışma kapsamında ilk etapta ele alınan çalışma, Şehir Plancıları Odası Kadın Komisyonu tarafından yapılan ve 2017 yılında yayımlanan '*Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekân Sempozyumu Bildiriler Kitabı*'dır. Kitabın tamamının incelenmesi sonucunda tez çalışmasına öncelikli olarak yön veren bildiriler aşağıda kısaca özetlenmiştir.

Açıksöz (2017), tarafından kaleme alınan ve bildiri kitabında yer alan '*Toplumsal Cinsiyet Eşit(siz)liğinin Dış Mekâna Yansımaları ve Toplumsal Cinsiyete Duyarlı*

Bütçeleme' konulu bildiri toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin açık ve yeşil alanlara olan yansımaları üzerine yapılmıştır. Çalışma kapsamında tasarım, planlama ve yerel yönetim eli ile eşitsizliğin nasıl engelleneceği konusu irdelenmiştir.

Akın Yalçın (2017), *Emeğin Savunuşundan Kentin Savunuşuna: Kadın Direnişlerinde Beden-Emek-Kent Diyalektiği* bildirisi kadının ekonomik hayata girişi ile mekândaki görünürlüğü arasındaki ilişkiyi özetlemektedir. Toplumsal bir yansımanın sonucu olan kadının özel alana hapsedilmesi, kadının iş gücüne katılımı ile değişmiştir. Çalışma kapsamında, kadının iş gücüne katılımının ekonomik dönemlere göre mekâna olan yansıması ele alınmıştır.

Altındal'ın (2017) *Mış Gibi Politikalarla Kamusalda Görünmezliği Korunan Sessiz Yığınlar: Kadınlar* konulu bildirisinde kadının mekândaki görünürlüğünü artırma noktasında kadının istihdama katılımının önemi vurgulanmış ve bunu sağlayacak olanın da kalkınma planları olduğu görüşü savunulmuştur. Çalışma kapsamında daha ataerkil bir yapıda olduğu görüşünü savunduğu kalkınma planlarına ve topyekün gelişme sağlamayı amaçlayan plan ve politikalarla toplumsal cinsiyet eşitsizliği penceresinden bakılmaktadır.

Arslan (2017), *Kadınların Toplumsal Kimliğinin ve Rolünün İnşasında Büyükşehir Belediyelerinin Rolü* başlıklı bildirisinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusuna yerel yönetimlerin etkisi üzerinden bakılmaktadır. Çalışma kapsamında siyasal partilerin kadına yönelik bakış açıları ele alınmış ve 30 büyükşehir belediyesinin strateji planları, faaliyet raporları, plan ve politikalarında kadın konusu irdelenmiştir.

Güney ve Tezcan'ın (2017), *Şehir Planlama Mevzuatında Kadına Verilen Yer ve Değer* başlıklı bildirilerinde planlama eli ile oluşturulan günümüz kentlerinin, kadınlara hitap etmediği ve bu durumun çözümü için adımlar atılmadığı için sorunların gelecekte de yaşanacağı savunulmaktadır. Bu görüş doğrultusunda Kadın Dostu Kent Programının sorunu çözmek için oluşturulduğu fakat buna ek olarak şehir planlama disiplinine kadın bakış açısının da eklenmesi gerektiği savunulmaktadır.

Sezer Şanlı ve Yıldız Karakoç (2017), *Türkiye'de Özel ve Kamusal Alan İkiliğinden Hareketle Feminist Hareketlere Bakmak* başlıklı bildirilerinde kamusal alan ve özel alan tanımlarında kadın ve erkeğe olan bakış açısını ortaya koymaktadırlar. Tarih içerisinde yapılan tanımlamalarda kamusal alandan kadının soyutlanmasına, 1970'ler ile feminist coğrafyacılar tarafından getirilen eleştirel bakış açısı ile kadının kamusal

alandaki yeri sorgulanmaya başlanmıştır. Bu sorgulamada, Türkiye'nin de ele alınması sorgulamanın ileride özel mekân ve kamusal mekânın kadın ve erkeğe yönelik tanımlamalarını değiştireceğini düşünmektedir.

Tuncer (2017), *Geçmişten Öğrenmek 1950-80 Dönemi Ankara'sından Kadınların Kent Deneyimleri Bize Ne Anlatıyor?* başlıklı bildirisi 1950-1980 yıllarında gençlik dönemlerini Ankara'da geçiren 30'a yakın kadının kamusal mekân kullanımları üzerine odaklanan bir çalışmadır. Çalışma kapsamında kadının mekân kullanımının daha sosyolojik temelli olduğu ve toplumun değişmesi ile bu kullanımın değiştiği, özgürleştiği ve arttığı görülmektedir. Ankete katılanlardan ilk kuşaktaki kadınlar ile son kuşaktaki kadınların kamusal mekân kullanımlarının farklılaşması da bu durumu kanıtlamaktadır.

Tunç (2017), *Kesişimsellik (Çoklu-Ayrımcılık) Yaklaşımının Kent Çalışmalarına ve Planlamaya Katkıları Üzerinde Düşünmek* konulu bildiri toplumsal cinsiyet kalıplarının üzerine kurgulanmıştır. Çalışma kapsamında kadının mekândaki ayrımcılığı konusu da ele alınmıştır.

Tüm (2017), *Kadınların Kamusal Mekân Talebi: Bacaklarını Topla Örneği* başlıklı bildirisinde erkeklerin kamusal mekândaki baskınlığını ve mekândaki hâkimiyetini ortaya koymaktadır. Bu noktada, tepki olarak ortaya çıkan Erkek Yayılımı (Manspring) konusunu özetleyen yazar, kadının kamusal mekânda hareketlerinin ataerkil toplumdan etkilendiğini de belirtmektedir.

Bildiri kitabı dışında tez çalışmasına katkıda bulunan diğer akademik çalışmalar ise şu şekildedir:

Kaya (2006) '*Kamusal Mekân, Ayrışma ve Kadın*' konusunda yaptığı çalışmasında; mekânda yaşanan ve özellikle kamusal alanlarda gerçekleşen ayrışma konusuna değinmiştir. Bu durumu kadın örneklemini üzerinden ele alarak genel bir kabul olan, özel alanın kadına; kamusal alanın ise erkeğe ait olması noktasına eleştirel bir yaklaşım getirmiştir. Mekân sahipliğini tamamen mekânı cinsiyetleştirmek olarak ele alındığını savunan Kaya (2006) 18 kadın ile yaptığı görüşmeler ile kamusal mekânda yaşanan ayrıştırmanın sosyolojik boyutlarını keşfetmeye çalışmıştır. Farklı sosyal ve eğitim seviyesine sahip çalışan ve çalışmayan kadınlar ile yapılan görüşmede kamusal mekân kullanımlarının genel itibari ile yaşanan yere yakın olan yerlerden seçildiği gözlenmiştir. Çalışma sonucunda boş zaman aktivite alanı olarak; erkeklerin daha çok

sokaklar ve caddeleri, kadınların ise alışveriş merkezi gibi kamusal mekânları tercih ettiği belirlenmiştir.

Aktaş (2017) tarafından ele alınan ‘*Kadın Açısından Kente İlişkin Mekânsal Pratikler*’ başlıklı çalışmada, kadının kentte eşit şartlara sahip olması ve kamusal alanlarda var olması noktalarına dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. Günlük yaşamda kadının mekâna katılımı ve bu katılımı etkili olan sosyal-kültürel yapının bu duruma nasıl etki yaptığı ve aslında toplumda kadın ve mekânın geçmişten günümüze nasıl ele alındığı noktalarına değinilen çalışmada kadınların kamusal mekânlarda görünmez olduğu ve bu durumun sosyal hayattan kaynaklı olduğu savunulmaktadır. Aile hayatı, kadının ev içindeki rolleri, mahremiyet olgusu vb. durumlar kadını bir şekilde kamusal alanlardan soyutlamakta ve bu durumun sonucunda da kentsel mekândaki eşitsizlik gözle görünür duruma gelmektedir.

Köse Akkırman (2012) tarafından hazırlanan ‘*Toplumsal Cinsiyet ve Mekân: Kent Mekânına Erişimde Cinsiyete Dayalı Farklar ve Eşitsizlikler*’ başlıklı çalışmada yazar, kadınların mekânda ve kamusal kurumlara erişimde yaşadığı zorluklar ve zorlukların temelinde olan cinsiyete dayalı problemler noktasına değinmektedir. 120 kadın ile yapılan görüşmeler, 4 farklı mahalle çevresinde gerçekleştirilmiş ve çalışmanın sonunda yaşanan bölgenin kadının kent ile ilişkisini farklılaştırdığı sonucuna varılmıştır. Aydın ili Efeler ilçesinde yapılan görüşmelerden çıkan sonuç, kadınların mekân ile olan ilişkisinde sosyal-kültürel unsurlar ve eğitim seviyesinin değil yaşanan çevrenin etkisinin yüksek olduğudur. Farklı sosyo-demografik ve kültürel özelliklere sahip, kent coğrafyasının farklı bölgelerinde yaşayan kadınlar, birbirlerinden farklı kent deneyimi ve görüşlerine sahiptir. Ancak sınıf, eğitim seviyesi, gelir durumu ya da yaşanan mahalle fark etmeksizin bütün kadınların, erkekler gibi kentsel mekândan diledikleri gibi faydalanamıyor oldukları da görülmektedir.

İnceiş (2006) ‘*Kentsel Kamusal Mekân Kullanımında Cinsiyet Güvenlik Etkileşimi: Kadın için Mekânın Güvenliğinin Ankara Örneğinde İncelenmesi*’ başlıklı çalışmada, kadın ve güvenlik konularına değinmiştir. Mekânsal düzenlemeler için en önemli kavramlardan birinin güvenlik olduğuna değinen yazar, kadınların kent yaşantısında kamusal mekânları kullanım durumunu saptamaya çalışmış ve örneklem alanı olarak da Ankara özelinde bir çalışma gerçekleştirmiştir. Yazar çalışmada kadının geçmişten gelen geleneksel toplumlarda daha çok ev sınırları içerisinde kaldığı

görüşünün, bugün kamu alanlarında kadına daha az rastlanmasının önemli bir nedeni olduğunu belirtmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak da kadınların kendini dış mekânlarda güvenli hissetmemesine bağlı olarak kamusal alanlardan yararlanma noktasında zayıflıklar gösterdiği'dir. Çalışmadan çıkan en önemli sonuçlardan biri 'Kadınları ve çocukları kent içinde şiddetten korumak amacıyla güvenli kentsel ve kamusal mekânları tasarlamak için oluşturulacak güvenlik politikaları, engelleyici politikalar yerine kadın ve erkeklerin tamamı için tüm sosyal sektörleri içeren koruma esaslı yeni politikalar geliştirilmesi' dir.

Demirbaş (2012) tarafından hazırlanan '*Kadınların Mekân Algısı ve Mekân Kullanma Biçimleri*' başlıklı yüksek lisans tezinde ise bir gecekondu bölgesinde yaşayan kadınların mekân ile olan ilişkisi araştırılmıştır. Mahalle ölçeğinde ele alınan çalışmada ataerkil toplumda kadın ve mekân ilişkisi, kadınların mekânı algılama ve kullanma deneyimleri Bursa Panayır mahallesi örneklem alanı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Mekândaki ayrışmada sosyal ve kültürel hayatın etkili olduğu sonucuna varılan çalışmada, ataerkil toplumun tüm sınırlamaları oluşturduğu, aile yapısının kadının mekânda nasıl konumlandığını belirlediği savunulmaktadır.

Suzanne Mackenzie tarafından 1989 yılında yayımlanan ve Ayten Alkan, Bülent Duru (2002) tarafından Türkçe'ye çevrilen '*Kentte Kadınlar*' başlıklı kitabı, kadınlar ile kentleri bir arada ele alan öncü çalışmalardan birisi olması sebebi ile önemlidir. Özellikle ekonomik hayata giren kadının mekânda daha çok yer almaya başladığını savunan Mackenzie'nin üstünde durduğu başka bir nokta ise kadın ve erkeklerin mekân kullanımının farklı olması ve bu farklılaşmanın kentte bölünmelere yol açmasıdır.

Kaçar (2007) tarafından Sosyoloji Anabilim Dalında hazırlanan '*Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Konumu: Türkiye'de Yakın Zamanlardaki Değişimi Anlamak*' başlıklı yüksek lisans tezi toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunun tarih içerisinde toplumların değişimine bağlı olarak geçirdiği değişim sürecini ele almaktadır.

Özbay Tarhan (2016) tarafından hazırlanan *Kamusalın Politik İçeriğinin Mekâna Yansımaları Bağlamında Kentsel Kamusal Mekânda Güç Mücadelesi* tezi Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Kentsel Tasarım Programında yapılmıştır. Konuya planlama ve tasarım bağlamındaki bakış açısını ortaya koyma noktasında önemli olan çalışmada, kamusal alanın herkes için olduğu ancak bunun politik bir durum olduğu konusu

eleştirilmektedir. Kamusal mekân kullanımında baskın olan kesimin olduğu ve kamusal alanın herkes için olma özelliğini gerçekleştiremediğini belirtmektedir.

Aktaş (2013) tarafından kaleme alınan *Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak* isimli makalesi toplumsal normlar doğrultusunda belirlenen kadının rolünün onu eve hapsedtiğini ve kadının statüsünü belirlediğini savunmaktadır.

Alica (2017) tarafından hazırlanan *Kadın ve Çevre* makalesi gelecek adına korunması gereken dünyada kadınlara ne tür sorumluluklar düştüğü konusunda ele alınmıştır. Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınmanın bir anahtarı olarak kadınlar görülmektedir.

Bingöl (2014), tarafından Sosyoloji Anabilim Dalı kapsamında hazırlanan *Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık* makalesi Türkiye toplumunda yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerine hazırlanmıştır. Makale kapsamında Türk tarihinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği anlatılmıştır.

Erdönmez ve Çelik (2016) tarafından hazırlanan *Kentsel Mekânda Kamusal Alan İlişkileri* makalesi ortak bir alanı ifade eden ve sosyalleşmenin kilit noktasını oluşturan kamusal mekânların insan ögesinden ayrı tutularak planlanması üzerine odaklanmıştır. Bu amaçla İstanbul-Beşiktaş çalışma alanı olarak belirlenmiş ve değerlendirilmiştir.

Ersoy (2009)’un hazırladığı *Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği)* makalesi toplumsal cinsiyet eşitsizliğini oluşturan nedenleri belirlemek amacı ile yapılmıştır. Çalışmada toplumun belirlediği kadın ve erkek rollerinin insanlar tarafından nasıl ele alındığını ve değişim geçirip geçirmediğini belirlemek adına Malatya şehrinde bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Yukarıda özetlenen çalışmalar dışında Kadın Dostu Kent Programı için ise; 2009 yılında Ayten Alkman tarafından hazırlanan ‘Kadın Dostu Yerleşimler’e Doğru Yerel Planlama ve Hizmet Sunum Modeli Uygulama Rehberi, 2010 yılında yapılan ve editörlüğünü Nevin Şenol, Ayşe Sargin, Nilgün Salmaner, Özen Karaca ve Burçin Haydaş’ın yaptığı Kadın Dostu Kentler yayını incelenmiştir. Planlama ve kadın başlığını oluşturan kısım olan Kadın Dostu Kent Programı bu çalışmalar ile oluşturulmuştur. Planlama eli ile kadının kentteki görünürlüğünü arttırmaya çalışan program, bu amaç doğrultusunda tez çalışmasına dâhil edilmiştir. Programın oluşması, işleyişi ve sürecinin

anlatıldığı çalışmalar, Kadın Dostu Kent Programı hakkında detaylı bilgiler vermektedir. Kadın Dostu Kent Programı kapsamında ayrıca 2015 yılında basılan ve Dr. Deniz Altay Baykan tarafından hazırlanan ‘Yerel Yönetimler İçin Kadın Dostu Kent Planlaması ve Tasarım İlkeleri Kitabı’ incelenmiştir. Özellikle planlama ve kentsel tasarım önerileri ile kadınların kamusal mekânları kullanma düzeyini arttıracak olan tespitler geliştirilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın kavramsal çerçevesini; toplumsal cinsiyet eşitsizliği, toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle ilgili kavramlar ve cinsiyet eşitsizliğinin kentsel mekândaki yansımaları oluşturmaktadır.

2.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Üzerinde yaşadığımız gezegen çok sayıda farklı yaşam türüne ev sahipliği yapmakta ve genellikle hemen hemen her konuda da eşitsizlik kavramı yaşanmaktadır. Yaşanan bu eşitsizlikler kimi zaman milletler, kimi zaman dini ve siyasi görüşler, kimi zaman fiziksel özelliklerden dolayı çok çeşitli şekillerde meydana gelebilmektedir. Bu çalışma, konuyu kadın-erkek arasında yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliği noktasında ele almakta ve bunun kentsel mekâna olan yansımalarını incelemektedir.

Kadın-erkek arasında yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliği, eğitim, iş, sosyal hayat, medeni kanun, evlilik, miras gibi birçok konunun uygulama alanında kendini göstermektedir. Yaşanan eşitsizliğin temelinde; tarih içerisinde kadına verilen rollerin, yüklenilen görev ve sorumlulukların etkili olduğu ve her ne kadar yazılı bir geçerliliği olmasa da toplum tarafından kabul edilen bir ‘toplumsal cinsiyet eşitsizliği’ varlığının olduğunu da ifade etmek yanlış olmayacaktır. Kadını ve erkeği birbirinden ayıran, birini diğerine üstün tutan bu anlayışta kadın genellikle dezavantajlı konumda olmuştur ve olmaya da devam etmektedir.

2.1.1. Eşitlik, Eşitsizlik ve Cinsiyet Kavramı

Kelime anlamı olarak Türkçe karşılığı denklik, müsavilik, müsavat, muadelet olan eşitlik kavramı, *‘kanunlar yönünden insanlar arasında ayırım bulunmaması durumu’* ve *‘bedensel, ruhsal başkalıkları ne olursa olsun, insanlar arasında toplumsal ve siyasi haklar yönünden ayırım bulunmaması durumu’* olarak ifade edilmektedir (TDK, 2019).

Eşitsizlik Türk Dil Kurumu tarafından *‘iki veya daha çok şeyin eşit olmaması durumu, müsavatsızlık’* (TDK, 2019) olarak ifade edilmektedir,

Cinsiyet (gender) kavramı ise; erillik ile dişiliği tarifleyen, biyolojik açıdan insanın farklılığını belirten, kadın ve erkeğe atıfta bulunan bir terimi ifade etmektedir (Açıksöz, 2017).

İçinde büyük bir tarih ve anlam barındıran eşitlik kavramı, her ne kadar günümüzde yasalarla, bildirilerle ya da sözleşmelerle tanınıyor olsa da uygulamada hala göz ardı edilmektedir. Eşitlik denilen kavramın çeşitli dünya ülkeleri arasında da gelişmişlik düzeyi göz önüne alınsa da tam olarak uygulandığı söylenemez (Aral, 2013).

Tarihsel gelişme sürecinde kentlerin toplumsal yapıları incelendiğinde, toplumsal statü farklarının ve bu farkların farklı kavramsal tanımlamalarla (azınlıklar, soylular, aristokratlar, köylüler, proletarya-burjuva) süreç içerisinde hep var olduğu görülebilmektedir. Kadın ise bu süreç içerisinde -özellikle antik dönemde- genelde görmezden gelinen, vatandaşlık, mülkiyet, seçme ve seçilme hakkı gibi hakların tanınmadığı, köleler, yabancılar ve delilerle birlikte değerlendirildikleri dönemleri de yaşamışlar, dikkate dahi alınmamışlardır (Dahl, 1995; Sarıbay, 1994; akt. Ersoy, 2009).

İnsanların 'eşitlik' kavramı ile tanışması Fransız İhtilali (1789-1799) ile olmuştur. Fransa'da başlayan ihtilalle eşitlik akımı, insan hakları, demokrasi gibi kavramları da beraberinde getirmiş, tüm dünyaya etkileri yayılmış ve insanlar aslında doğuştan sahip olması gereken hakları yavaş yavaş elde etmeye başlamışlardır. Temelde herkesin aynı olduğunun, hiç kimsenin hiç kimseye üstünlüğünün olmadığı kabul edilmesi ile devam eden süreç, uygulama noktasında başarılı olamamış ve dünyada birçok soykırım, savaş ve kavga yine eşitlik kavramının göz ardı edilmesi ile meydana gelmiştir. II. Dünya Savaşı'nın nedenlerinden biri olan üstün Alman ırkı kurma çabası, Amerika'da yaşanan siyahi ve etnik köken ayrımları ve mevcut durumda hala dünyada devam eden savaşlar bu eşitsizliğin güncel örneklerini oluşturmaktadır.

Kadın konusu, din üzerinden değerlendirilecek olursa; örneğin Hinduizm ve Budizm gibi dinlerde kadının yeri olmadığı görülür. Birçok konuda erkeğe bağlı olan kadınların; özgür olmasına, düşünmesine ve kendi kararlarını vermesine bile hakkı yoktur. İlahi dinlerde durum farklı değildir; Tevrat'ta kadınlar kocalarına bağlı ve onlar dışında hareket edemeyen insanlar olarak ele alınmıştır. Hristiyanlıkta ise kadın, Hz Âdem'in cennetten kovulmasına neden olan bir varlıktır. Bu inançta günahkâr sayılan kadın, her şeyin suçlusu olarak görülmekte ve doğumda çektiği acılar da bu günahkârlığın

laneti olarak ifade edilmektedir. Bu tür güçlü inançlar etrafında yaşamını sürdüren kadın haliyle toplumda kendine yer bulmakta zorluk çekmiştir (Gürhan, 2010).

Bu durumun aksine her ne kadar temelde ataerkil bir yapıda olsa da Türk toplumunda kadına saygının olduğu görülmektedir. Kadının söz hakkına sahip olduğu Türk milletinde, ana ve ata kutsal kabul edilmiş ikisine de aynı saygının duyulması beklenmiştir. Türk devletlerinde; Türk kadını, Katun ya da Hatun olarak isimlendirilmiş ve her zaman Kağanın yanında oturarak devlet işlerinde söz hakkına sahip olmuştur. Hatta Kağan'ın savaşta olduğu zamanlarda ise devlete vekâlet etmiştir. Türk milletinde kadına verilen değer destanlarda da kendine yer bulmuştur (Özyılmaz, 2019).

Bunun yanı sıra, İslam dini tarih içerisinde kadına yönelik olan tüm yanlış düşünce, görüş ve kabulleri yıkmıştır. Kuran'ı Kerim de hiçbir şekilde erkeğin kadından üstün olduğunu belirten bir ayet bulunmamakta, cinsiyet konusu hiçbir şekilde bir ayrımcılık olarak belirtilmemektedir (Okuyan, 2019). Ayrıca Kuran'da '*Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir kadından yarattık. Şunu unutmayın ki Allah'ın nazarında en değerli, en üstün olanınız, takvada en ileri olandır.....*' (El-Hucurât-13) şeklindeki ayette aslında insanlar arasında hiçbir şekilde ayrım olmadığı belirtilmektedir. İslam dini bir şekilde, özellikle ortaya çıktığı Arap yarımadasında kadına yönelik olan her türlü yanlış davranışı da engellemiştir. Kadınların da hakları olduğunu ve birer insan olduğunu belirten İslam dininin kaynakları olan Kur'an'ı Kerim ve hadislerde genel olarak insanlar şeklinde hitaplar bulunmaktadır (Gürhan, 2010). Hz. Muhammed'in de kadınlara verdiği değer bilinmektedir. Özellikle Hz. Peygamber'in kız çocukları ile olan diyalogu, eşleri Hz. Hatice ve Hz. Ayşe'ye olan saygısı ve sevgisi bu değerın kanıtları sayılmaktadır. İslam'da birçok kural ve yasak ayrıca insanlığa Hz. Ayşe aracılığıyla ulaştırılmıştır (Okuyan, 2019). Fakat günümüze değin insanların konuyu farklı yorumlamalarıyla birlikte bu durum toplum tarafından yine kadının arka plana itilmesi ile sonuçlanmıştır. Özellikle bazı insanlar üzerinde etkili olan bu kabuller gereği ailelerde kız çocukları okutulmamakta, çalıştırılmamakta hatta düşünmeleri bile istenmemektedir. Toplum tarafından kalıplara sokulan kadın ve erkekler arasında yaşanan eşitsizliğin temelinde gelenek görenek ve geçmiş bulunmaktadır (İlhan Tunç, 2009).

Uygulama noktasında hayata geçirilemeyen eşitlik kavramı tarihsel süreçte birçok düşünürün, yazarın ve şairin de çalışmalarının konusunu oluşturmuştur. Antik Yunan'daki düşünürlerin (Aristoteles, Platon, Socrates gibi) eşitlik ve demokrasi adına

yaptığı çalışmalar, konu hakkındaki görüşleri ile başlayan süreç günümüzde hala daha devam etmektedir. Eşitlik ve insan haklarının her ne kadar evrensel bir yaklaşım olduğu kabul görse de aslında toplumdan topluma, kültürden kültüre bu durumun değiştiği gözlemlenmekte ve bu konuda tam olarak bir evrensellikten bahsedilememektedir (Ayhan, 2009).

Ülkemizde ise eşitlik kavramı, 1982 Türk Anayasasının 10. maddesinde ‘Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.’ şeklinde ifade edilmektedir.

Eşitlik veya eşitsizlik konusunun çok geniş açılımlarının olması sebebi ile çalışma kapsamında konu daha önce de belirtildiği üzere, özellikle son yıllarda dünyada ve ülkemizde oldukça yoğun güncel tartışmalara neden olan kadın-erkek eşitliği/eşitsizliği ve bunun kentin fiziksel boyutuna-kentsel mekâna olan etkileri noktasında ele alınmıştır.

2.1.2. Kadın ve Erkek Arasında Yaşanan Cinsiyet Temelli Eşitsizlik

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin altında cinsiyet (sex) ile toplumsal cinsiyet (gender) kelimelerinin arasındaki fark yer almaktadır. Cinsiyet yapısal olarak biyolojik anlamda kadın ve erkek arasındaki farkı tanımlarken, toplumsal cinsiyet kavramı toplum içerisinde kabul edilen kadın ve erkek kavramlarını tanımlar. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet kavramında erkek ve kadın mekâna, zamana ya da olayların akışına göre farklılaşabilir (Açıksöz, 2017).

İnsan haklarının devamı olan toplumsal cinsiyet eşitliği; cinsiyet ayrımı yapılmadan herkesin aynı hak ve özgürlüklere sahip olduğunu ifade etmektedir. Herkes için, özgürlük temel hakkının etrafında şekillenen kadın-erkek eşitliği aslında dünya genelinde kabul edilen bir kavram olup yaşanan cinsiyet temelli ayrımlara karşı ortaya

çıkmiş bir yaklaşımdır. Çoğunlukla kadınlara karşı oluşan cinsiyet temelli ayırım, kadının hemen hemen her alanda geri planda kalmasına ve ikinci sınıf muamele görmesine neden olmaktadır. Toplumun bir dayatması olarak gelişen ayırım genellikle doğuştan olmayıp zamanla ortaya çıkmıştır.

Toplumda kabul görmüş olan cinsiyet temelli yaklaşımlarda; toplum içinde hem kadına hem erkeğe eşitsizlikleri daha da belirginleştiren farklı roller verilmektedir. Simone de Beauvoir'ın 1949 yılında yayımladığı çalışmasında 'kadın doğulmaz, kadın olunur' önermesi aslında toplumun kadına ve erkeğe yüklediği rolleri özetleyen bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. İnsan doğduğu anda cinsiyetini bilemez ama büyümeye başladığı süreç içerisinde toplum tarafından ona birtakım roller verilir. Bu rollerle kadın ve erkek kavramları kişi tarafından tanınır ve benimsenerek ona göre hareket edilir. Toplumsal cinsiyet denilen kavram da tam olarak kişiye toplumun yüklediği rolü ifade etmektedir (Tatlıer Baş, 2011). Rollerin kişiye verilmesi süreci, esas itibari ile ailede başlamakta kız ve erkek çocuklarının yetiştirilmesindeki farklılıklarla daha da belirginleşmektedir.

Her kültürün sahip olduğu değerlere göre dünyanın farklı yerlerinde farklı özelliklerde şekillenen kadın-erkek eşitsizliği konusunda kesin sınırlar da çizilememektedir. Ancak kültürden kültüre, toplumdan topluma farklılıklar gözlemlense de ağırlıklı olarak kadın, anne olmanın getirdiği vasıfla aile, ailesel sorumluluklar ve ev ile; erkek ise ailenin geçimi ile sorumlu tutulan kişi durumundadır. Bu durumun sonucunda da genellikle erkek yöneten, kadın yönetilen bir konumda bulunmaktadır. Örneğin tarih boyunca erkekler ava çıkan, ülkeleri yöneten, savaşlarda yer alan, spor müsabakalarında yarışan güçlü ve nitelikli insan ırkı olarak görülmüş, kadınlar ise sadece doğurganlık ile özdeşleştirilerek geri planda tutulmuştur (Yalçın, 2017). Bu durumu tarih içerisinde kadın hükümdarların sayısının az olması, düşünür, sanatçı, savaşçı gibi birçok önemli meslekte erkeklerin daha çok yer alması ile net bir şekilde anlayabiliriz. Hatta tarih kitapları; üreten, çalışan, ekonomik özgürlüğünü kazanmış ünlü kadın bilim insanlarının nasıl katledildiklerini de yazmaktadır (Hypatia, Frida gibi). Eşitlik kavramı hayatın her anında kendini göstermeye ve eşitsizliğe uğrayan her kesim için elde edilmeye çalışılan bir hak olmaya başlamıştır. Kadının kendine yer bulma süreci daha sonra feminizm hareketleri ile devam etmiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde; dünya genelinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini engellemek adına birçok sözleşme, oluşum ve programının olduğu görülmektedir. AB, BM, OECD, Avrupa Konseyi, CEMR gibi

birlikler tarafından hazırlanan ve üye olduğu ülkelerin hepsi için yaptırımları olan birçok yasal metin bulunmaktadır. Bu yasal metinlerin çoğunda temel olanın, kadının her konuda güçlendirilmesi olduğudur. Fakat kadının sahip olduğu hakları kullanması için önünde yer alan engelleri kaldırmayı amaçlayan bu metinlerin çoğunda, göz ardı edilen noktanın ‘kadının mekânla olan ilişkisi’ boyutunda olduğu da görülmektedir. Bu tür sözleşme, oluşum ve programların içerisinde yer alan kadın konusunun, detaylı olarak verilmesi konu bütünlüğünü bozacağından çalışmanın ekinde verilmesi uygun görülmüştür. İncelenen yasal metinlerle ilgili detaylı bilgilere ulaşmak isteyen araştırmacılar EK 1’de verilen kısmı inceleyebilirler (EK 1).

Birkaç metin dışında yasal metinlerin genel olarak kadının eğitim, sağlık ve iş hayatında güçlendirilmesine odaklandığı ve bu konuda yaşanan eşitsizlikleri ve kadını ekonomik hayattan uzaklaştıran etmenlerin engellenmeye çalışıldığı görülmektedir. İncelenen tüm metinler içinde CEMR tarafından oluşturulan Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı ve Kentli Hakları çerçevesinde kentsel mekanlarda yaşanan eşitsizliklerin gündeme getirildiği görülmektedir. Ayrıca BM tarafından hazırlanan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (2015)’nde de 5. hedef olarak toplumsal cinsiyet eşitliği konusu ele alınmış ve kadına yönelik her konuda yaşanan eşitsizliklerin ortadan kaldırılması temel hedefe bağlanmıştır. Bu hedef kapsamında doğrudan kamu ve özel alanlarda kadına yönelik her türlü istismarın ortadan kaldırılmasının gerekliliği hususu olumlu bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (EK 1).

Kadına yönelik haklar ve özgürlükler konusunda tarih içerisinde olumlu ve olumsuz süreçler geçiren Türkiye’de, bugün geline nokta kadınların yaşadığı cinsiyet eşitsizliği halen konuşulmakta ve tartışılmaktadır. Hayatın her alanında yaşanan bu eşitsizliği engellemek adına dünyada olduğu gibi Türkiye’de de birçok yasal yaptırım, plan ve politika bulunmaktadır (EK 1). Ancak, bu yasal metinlerin uygulanması, hayata geçirilmesi ve topluma bu bilincin kazandırılması konusunda eksiklikler yaşanmaktadır. Ataerkil bir yapıda olan Türk toplumunda kadının, ailenin ev kısmı ile özdeşleştirilmesi de eşitsizliği tetiklemektedir.

Son yıllarda özellikle kız çocuklarının eğitimlerine verilen önemin artması, bazı toplumsal örgütlenmelerin yaptığı çalışmaların yanında devletin kız çocuklarının eğitimlerini tamamlaması için ödenekler hazırlaması, yasalar ile ailelerin çocuklarını okula göndermelerini zorunlu kılması, bilinçli, eğitilmiş, ekonomik özgürlüğünü kazanmış

kadınların toplumda kendine yer bulması, sosyal statüsünün yükselmesi ve kadınların iş hayatında daha çok yer almaya başlaması eşitsizliği azaltmak adına oldukça önemli adımlar olarak görülmektedir. Tüm bu çalışmalarla da genel kabuller yavaş yavaş kırılmaya başlamaktadır (Tuncer, 2017).

Özetle, toplumsal cinsiyet eşitsizliği doğuştan biyolojik olarak sahip olunan cinsiyet temelli ayırmadan çok, toplumun belirlediği bir ayırmadır (Hirataet.all, 2009, akt: Tatlıer Baş, 2011). Kadın ve erkeği cinsiyeti ile değil bir birey olarak görmek ve aralarında herhangi bir fark olmadığını kabul etmek toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçecektir. Kadının toplumda hakkı olan yerini alması için başlayan süreç kadının ekonomik, sosyal ve politik tüm yaşamlarda katılım ilkesi etrafında yer almasını savunmaktadır. Bunu sağlayacak olan ise kadının toplumdaki yerinin herkes tarafından kabul edilmesi, mekânların paylaşılması ve buna göre hareket edilmesidir. Böylelikle eşitlik sağlanabilecektir (Gacaner Ermin, 2018).

Çalışma kapsamında irdelenen konunun, yasal metinlerde de çoğunlukla ihmal edildiği görülen ‘Kadının mekanla olan ilişkisi, kamusal mekânda yaşadığı toplumsal cinsiyet eşitsizliği’ noktasıdır. Dolayısıyla çalışmanın izleyen bölümünde kadın-kentsel mekân ilişkisine değinilmiştir.

3. KADIN VE KENTSEL MEKÂN

3. bölümü oluşturan kadın ve kentsel mekânda ise tez çalışmasının ana temasını oluşturan kadının kentsel mekânda yaşadığı toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusuna değinilmiştir.

3.1. Kentsel Mekânda Yaşanan Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Birçok noktada yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önemli sorun alanlarından biri de eşitsizliğin mekândaki yansımalarıdır. Çalışmanın temel sorunsalını da oluşturan bu konuda, kadınların mekândan beklentilerinin ve onlara sunulanın ne olduğunun iyi anlaşılması gerekmektedir. Bu nedenle bölümde öncelikli olarak kentsel mekân, kentsel kamusal ve özel mekân tanımlarına yer verilmiş ve kadının bu mekânlarla ilişkisine değinilmiştir.

3.1.1. Kentsel Mekân

Kentsel mekânla ilgili yazılarda genellikle fiziksel olarak belli sınırları olan ve aynı zamanda insan faaliyetlerinin de içerisinde gerçekleştiği bir yeri tariflemektedir. Bir diğer deyişle, insanlar arasındaki diyalogun gerçekleşmesini sağlayan, belli alanda gerçekleşen etkinlikler ve etkileşimler bütünüdür. Kent içindeki toplumsal olayların meydana geldiği, toplum tarafından kendilerine verilen anlamlarıyla bir bütün oluşturan kentsel mekânlar karşılıklı ilişkilerin meydana geldiği fiziksel alanlardır (Erdönmez, Çelik, 2016).

Geçmişte kırsal ve kentsel mekânı birbirinden ayıran temel ayırt edici özellikler ekonomik ve sektörel dağılımlara göre şekillenirken, günümüzde artık bu özellikler ekonomik yaşamın ötesine geçerek bünyesinde sosyal ve kültürel hayatı, yapıyı çevreyi, hayat görüşünü de içinde barındırır hale gelmiştir. Dolayısı ile çalışma kapsamında ele alınan kentsel mekân kavramı salt ekonomik gelişmişliği değil aynı zamanda toplumsal olarak da gelişmiş bir çevreyi ifade etmektedir. Yani, sadece ev ve tarımsal faaliyetler ile özdeşleşmemiş, istihdama katılan, eğitim fırsatlarından yararlanan ve aynı zamanda evinde de vakit geçiren kadınları da içerisine alan, toplumun her bireyinin ortak kullanım

hakkına sahip olduğu bir kentsel çevreyi ifade etmektedir (Kaypak, 2014). Lefebvre'nin (2014) de belirttiği gibi 'mekân toplumsal bir üründür' cümlesi bu durumu tam olarak ifade eden bir tanımlama olarak düşünülebilir (Lefebvre, 2014; akt: Özbay Tarhan, 2016).

Çalışma kapsamında önemli olan, feminizm hareketi ile gündeme gelen kadın ve mekân konusudur. Özellikle feminist coğrafyacılar tarafından gündeme getirilen 'kadın kentsel mekânda yer almıyor' söylemi ve bu konuda yapılan çalışmalar sonucunda kentlerin kadınlara yönelik düzenlemelere sahip olup olmadığı önem arz etmektedir. Feminist coğrafyacılar kadar kent bilimciler açısından da önemli bir konu olarak ele alınan 'kadın ve kentsel mekân' konusu birçok çalışmanın da ana temasını oluşturmaktadır (Köse Akkırman, 2017)

Çalışmanın daha önceki bölümlerinde gündelik yaşamın geçtiği alanlar olarak kadının genelde özel mekânlarla, erkeklerin de kamusal mekânlar ile özdeşleşmiş olduğu, olağanlaştığı söylemlerinden hareketle, özel mekân ve kamusal mekân ayırımından da kısaca bahsetmek yerinde olacaktır.

3.1.2. Kadının Kentsel Kamusal Mekân ve Özel Mekân ile İlişkisi

Kamusal mekânın tam tanımı tarih içerisinde önemli fakat fikir birliğine ulaşılamayan bir kavram olmuştur. İlk defa Antik Yunan'da özel mekânın tam tersi olarak karşımıza çıkan kamusal mekân kavramı, erkeklerin ortak kullanım alanı ve sahip olunan şöhretin, kahramanlıkların diğerlerine gösterilip paylaşıldığı mekânlar olarak nitelendirilmiştir (Sezer Şanlı, Yıldız Karakoç, 2017).

Kamusal mekân ya da kamusal alan Türk Dil Kurumu tarafından 'kamuya ait, kamu ile ilgili işlerin yapıldığı yer' olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Kamu tabiri ise 'halk hizmeti gören devlet organlarının tümü, bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme' şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Kısaca kamusal mekân ya da kamusal alan, tüm halkın beraber kullandığı ortak mekânlar olarak tariflenmektedir.

Kamusal alan özünde herkesin özgür olarak kullanabileceği, özgür olduğu bir mekânı tanımlar (Sezer Şanlı, Yıldız Karakoç, 2017). Bu durum da yerel ve merkezi yönetimlere, kamusal mekânın işlerliği ile ilgili büyük sorumluluklar yüklemektedir. Kamusal mekânı özel mekândan ayıran en önemli husus, aidiyet ve mahremiyetin

sağladığı kişiye özgü olma durumu ile ilgilidir. Kamusal mekân; herkesin kullanımına açık ve eşit şekilde faydalanma hakkına sahip olduğu, mekânı kullanma ve zaman geçirme noktasında kimseden izin alınmasına gerek duyulmayan özgür mekânlar iken, özel mekânlar daha çok aidiyet ve mahremiyet ile özdeşleşen, belli bir kişi veya kuruma ait olan, herkesin faydalanamayacağı, kimsenin izinsiz giremeyeceği ve kullanamayacağı mekânlardır (ev, özel mülk gibi).

Kent mekânı olarak da ifade edilebilecek ve ilişkilendirilebilecek kamusal mekân bu çalışmada kentteki ortak kullanım mekânları olarak ele alınmıştır. İçinde yaşayan halkın kullanım alanı olan parklar, açık yeşil alanlar, tiyatro, sinema, müze gibi sosyal ve kültürel aktivite mekânları, caddeler, sokaklar, bulvarlar, alışveriş merkezleri, pazarlar, kütüphaneler gibi sıralanabilecek insan faaliyetlerinin meydana geldiği ve insan ilişkilerinin sürdürüldüğü ortak kullanım alanları kentsel kamusal mekân kapsamı içine girmektedir (Zabcı, 2012).

Tarih içerisinde özel mekân-kamusal mekân ayrımı tartışmaları daha çok feminist hareketin kadının kamusal alandan dışlanmasına bağlı olarak mekânın cinsiyeti olduğu varsayımları üzerine gelişmiştir (Zabcı, 2012). Dünyada kabul gören mekânlar arasındaki ayrım, kadın ve erkek arasındaki cinsiyete dayalı ayrım ile de özdeşleştirilmiştir.

Ataerkil toplumlarda geçerliliği olan cinsiyete göre şekillenen yaşam rollerinde kadın daha çok evde zaman geçiren, evle meşgul olması gereken yani özel mekânla özdeşleşen kesimi oluştururken (housemaker), erkekler daha çok dış çevrede yani kamusal mekânda zaman geçiren ve ev dışı işlerden sorumlu, eve ekmek getirmek için çalışan (breadwinner) kesimi oluşturmaktadır (Altındal, 2017). Bu kabul, modern çağda da kendini mekânın kullanılma biçimlerinde, kadın ve erkeğin gün içerisinde zamanını geçirdiği mekânlarda özellikle de herkesin eşit yararlanması gereken kamusal mekânlarda kendini göstermektedir. Kadınların erkeklere kıyasla kamusal mekânda daha az yer alması, kentsel mekânı belirli zaman dilimlerinde kullanabilmesi, mekânda kendine yer bulamaması veya yanında bir erkek olmadan uzun süre mekânları kullanamaması gibi varsayımlar sürekli gündemdedir. Aslında bu durum somut bir şekilde kadınların kamusal mekânı kullanmasının engellenmesinden değil daha çok soyut toplumsal, kültürel kabullerden kaynaklanmaktadır. Kadının sahip olduğu hakların ve yaşamda büründüğü rollerin farklılığının tamamen yaşam ve toplumla ilgili olduğu varsayımına bağlı olarak, kadının mekândaki konumu da bir şekilde toplumsal normlarla belirlenebilmektedir.

Manuel Castells, kadınların kentlerdeki görünürlüğünün az olmasında ataerkil toplumlardaki kadının ikinci plana atılmasının önemli bir etken olduğunu savunmaktadır. Bununla birlikte birçok ilgili araştırmada, mekân üretim pratiklerinde unutilan kesimin kadınlar olmasının yanı sıra çocuklar, engelliler ve yaşlılar olduğu da görülmektedir. Bu tür araştırmalar, kentin planlamasında sahip olunan bakış açısının da genellikle ‘sağlıklı erkek’lere yönelik olduğunu savunurlar. Aynı zamanda planlama, tasarım ve kentsel politikalarda karar vericilerin çoğunlukla erkek olması da durumu kısmen açıklayabilir (Erkan, 2006).

Din de elbette bu durumda oldukça etkilidir. Dini kuralların yaşamda baskın olduğu devletlerde kadının mekândaki konumu da bu kurallara göre yönetilmektedir. Türkiye’de Tanzimat Dönemine kadar erkeğin baskın olma durumu bu dönemle birlikte yaşanan gelişmelerden etkilenmiş, Cumhuriyet dönemi ile birlikte yeniden inşa edilen ülkenin modernleşme sürecine girmesi, ülke çapında belirlenen politikaların da etkisi ile ‘Kent ve Kadın’ konuları önemli hale gelmişlerdir (Kaypak, 2014). Kadınların yeni kurulan ülkenin yüzü olacağı görüşüne bağlı olarak kamusal mekânda daha çok yer alması ise modernleşme sürecinin en önemli politikalarından birini oluşturmuştur. Özellikle ülkenin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün kadınlara ve kadınların gelişmesine verdiği öneme bağlı olarak söylediği ‘...Kadınlarımız için asıl mücadele alanı, asıl zafer kazanılması gereken alan, biçim ve kıyıda başarıdan çok, ışıkla, bilgi ve kültürle gerçek faziletle süslenip donanmaktır’ sözü kadınlardan geleceğe yönelik beklenen durumu özetlemek adına oldukça önemlidir. Kadınların kamusal alanlarda ve yönetimde yer alması gerektiği görüşünü benimseyen ülkemizde bu konuda yapılan çalışmalar batı medeniyetlerinden daha önceki zamanlara rastlaması nedeni ile de çok önemlidir.

Kentler de tıpkı insanlar (bedenler) gibi yaşayan organizmalardır ve yaşama bağlı olarak zaman içinde sadece fiziksel mekânda değil yaşamın her alanında (sosyal, ekonomik, politik vb) türlü değişim ve dönüşümler geçirebilmektedirler (Alexander, Silverstein, Ishikawa, 1977, akt: İnceoğlu, Aytuğ, 2009). Özellikle küreselleşme ile birlikte teknolojiye yaşanan gelişmelere bağlı olarak dünyanın herhangi bir bölgesinde meydana gelen bir olay ya da gelişme çok kısa bir sürede tüm dünyaya yayılmakta ve tüm insanlığı etkileyebilmektedir. Sanayi devrimi ile başlayan gelişme sürecine bağlı olarak hayatın her alanının da modernleşme sürecine girdiği, bu sürecin yaşam tarzından, giyim kuşama, sosyal hayatın farklılaşmasına ve yeni mekânsal düzenlemelere kadar çok farklı

perspektiflerde yaşamı da değiştirdiğini kabul etmek gerekmektedir. Bu değişikliklerin izlenebildiği katmanlardan biri de bizzat kadının kendi yaşamıdır. Modernleşme süreci ile gündeme gelmeye başlayan ‘bireysellik’ kavramı etrafında daha çok anılmaya başlayan kadın bu süreçten etkilenerak kendini geliştirmeye başlamıştır (Kaypak, 2014).

Sanayi devrinde artan işgücü ihtiyacına bağlı olarak iş hayatında daha fazla yer bulmaya başlayan kadınlar daha çok ucuz işgücü niteliğinde ele alınmışlar ve eşişsizlik denilen kavram kadının iş dünyasında kendine yer bulması noktasında da kendini göstermiştir (Taş, 2016). Her ne kadar yasal olarak kadınların her yerde çalışma hakkı olsa da uygulamada bu durum başarısız olmuştur. Özellikle evli olan kadın işgücü piyasası için zayıf görölmüş ve tercih edilmemiştir. Ancak kadın her türlü zorluğa karşın bir şekilde ekonomik hayatta kendine yer bulmaya başlamıştır. Kadının ekonomik hayatın içine girmesi, ekonomik özgürlüğünü kazanmaya, ekonomik hayatta daha sağlam temeller atmaya başlaması kentsel mekânda da yer bulmasını kolaylaştırmıştır. Sahip oldukları eğitim hakkı ile meslek sahibi olmaya başlamaları da bu durumu daha sağlamlaştırmıştır (Altındal, 2017). Kadının ekonomik hayata girmesi ile evin dışındaki hayata adım atması, kentsel mekânda daha çok görünür olması, ortak kullanım alanlarından faydalanması, sosyal hayata daha çok entegre olması elbette kadının kamusal mekândaki durumunu değiştirmiştir.

Özellikle 21. yüzyıl ile birlikte; kentlerde yaşayan kadınlar, ev hayatından tek sorumlu olan kişi konumundan yavaş yavaş sıyrılmakta, sorumluluklar eşiş şekilde kadın ile erkek arasında paylaşılmaktadır. Kadının ekonomik hayata entegre olması bir yerde kadının evlenme yaşının büyümesi ve doğurganlık oranının da azalması gibi sosyal sonuçları olabilecek problemlere de neden olabilmektedir (Altındal, 2017). Aynı zamanda kadının kamusal mekândaki görünürlüğünü azaltan ev içi rolleri ve ocuk yetiştirme sorumluluklarının da azalmasına bağlı olarak kamusal mekânda yer alma durumunda da artış görölmektedir.

Dünyada yüzyıllar süren kent oluşumlarında erkeğin daha çok söz hakkına sahip olması, kenti daha çok erkeklerin kullanması ve yönetmesine bağlı olarak bugün içinde yaşadığımız kentlerin çeşitli olumlu gelişmeler yaşansa bile halen erkeklerin kullanımının daha kolay olduğu bir yapıda olduğu görölebilir (Kaypak, 2009). Bu bakış açısı ile kent düzenlemelerinde kadınların ihtiyaçları ve kadına yönelik düzenlemeler genelde geri

planda bırakılabilmektedir. Kadınların kent ile olan ilişkisi ancak kent ile bütünleşmesi ve onu yaşaması ile gerçekleşebilir (Kaypak, 2009).

Mekânsal düzenlemelerde kadınların yeni yeni gündem olmaya başladığını da bu noktada söylemekte fayda vardır. Kentsel mekânların temelde toplumun her bireyine hitap edecek şekilde düzenlenmesi, herkesin kullanabileceği nitelikte ve zenginlikte olması (Erdönmez, Çelik, 2016), farklı sosyal-ekonomik ve kültürel yapıların aynı mekânı kullanması her şeyden önce mekânın canlılığını arttırmakta, ona yaşam enerjisi katmakta ve ortak paylaşımları güçlendirmektedir (Burden, 2014). Herkes için kent politikasından yola çıkarak kadınlar için güvenli ve kullanılabilir olmayan bir mekân büyük resimde herkes için güvenli ve kullanılabilir olmamaktadır (Güney, Tezcan, 2017). Temel anlaşılması gereken nokta kadınların daha çok kullandığı, daha çok yer aldığı mekânların üretilmesidir (Sungur, 2014).

Kentte zaman geçirmek, kent ile olan bağı ve aidiyeti de güçlendirir. Anaç, kapsayıcı, kuşatıcı, düzenleyici, koruyucu yönü kuvvetli olan toplumun, kadın kesiminin kentlere elinin değmesi veya kadın ruhunun da kentlerde baskın olarak hissedilebilmesi elbette kentsel mekanların gücünü daha da arttıracaktır.

Bu noktada sorulması gereken soru; kadınların mekânda daha az yer almasının nedenlerinin neler olduğudur. Kadını mekândan uzaklaştıran fiziksel ve sosyal düzenlemeler ve eksiklikler nelerdir? Bu sorunun fiziksel olan kısmı çalışmanın kapsamını oluşturduğundan, konunun sosyal olan kısmı konu bütünlüğünü bozmamak adına çalışma içerisine ayrıntılı bir şekilde dahil edilmemiştir. Fakat konunun sosyal yönünün etkisi de göz ardı edilemez. Şöyle ki, yapılan literatür araştırmasından elde edilen bilgilere göre, kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği yaşamalarındaki en önemli noktalardan biri toplumsal normlardır. Kadınların toplumsal roller kısmında evin içinde zaman geçiren kişi olması ve kadının mahremiyet duygusu ile kamusal mekânlardan daha uzak yaşaması, genellikle kadınların ağırlıklı olarak hissettikleri kent içi güvenlik problemleri, suç korkusu gibi konular da konunun sosyal boyutunu oluşturmaktadır (Aktaş, 2017). Bunların yanı sıra ‘erkek yayılımı (manspreading) gibi kavramlar da yine konunun sosyal boyutuna işaret etmektedir.

Yukarıda sorulan ‘kadınların mekânda daha az yer almasının nedenlerinin neler olduğu’ sorusunun sosyal nedenler dışındaki fiziksel/kentsel mekâna yönelik nedenleri araştırmanın saha araştırması başlığında yer alan bölümde örnek alan üzerinden

aktarılmıştır. Kadının kamusal mekân ile bağlantısının güçlendirilmesindeki en önemli araçlardan biri kentin planlama pratiğidir. Bu nedenle izleyen süreçte planlama ve kadın ilişkisine değinilmiştir.

3.1.3. Planlama ve Kadın

Kadının kamusal mekâna dâhil edilmesi düşüncesi birçok çalışmada dile getirilmiş, kente kadın gözünden bakmak çerçevesinde ele alınan ve literatürde yer alan çalışmalarda genellikle kentin önemli aktrisleri olan kadınlar ile görüşülerek onların kentten ne beklediği ve onları kentten uzaklaştıran faktörlerin neler olduğu sorgulanmıştır.

Genellikle ev mekânı ile özdeşleştirilen kadının, kamusal mekândaki durumunun göz ardı edilmesi ve bunun sonucunda da kent planlarının kadınların ihtiyaçlarına yönelik geliştirilememesi durumu literatürde eleştirilen konularından biridir (Oğuz ve Atatimur, 2008). Planlama eli ile oluşturulan kentlerde kadınların ihtiyaçları, istekleri ve taleplerinin düşünülmemesi, uygulama noktasında da kadının kentsel kullanımını arttıracak düzenlemelerin yapılmaması, karar vericiler arasında kadın çalışan ağırlığının oldukça az olması kadını mekândan uzaklaştıran nedenler arasında sıralanabilir. Kadının ev ve zaman geçirdiği çevrenin evin yakın çevresine dayalı olarak ele alınması da bu durumun yaşanmasına neden olmaktadır (Mazckenzie, akt: Oğuz ve Atatimur, 2008). Bir başka bakış açısına göre kadın mekândan uzaklaştığının bile farkında değildir. Jane Ussher'ın kadının kamusal mekândaki görünürlüğüne az olmasını kendi tercihlerine bağlı olduğunu vurgulaması, kadınların kentlerin ya da mekânsal düzenlemelerdeki hataların ve eksikliklerin farkına varmadığını belirtmesi oldukça düşündürücüdür (akt: Oğuz ve Atatimur, 2008). Bu konuda 2011 yılında Emine Merve Önder tarafından Ankara-Sitelerde yapılan Toplumsal Cinsiyet Baskısının Mekânsallığı başlıklı çalışmada kadınların yaşadıklarını normalleştirmesine bağlı olarak çözüm önerilerinin de zorlaştığından bahsedilmektedir.

Kentli hakları çerçevesinde kentlerin herkese hitap etmesi, kamusal alanlarda kadınların kullanımına yönelik gerekli düzenlemelerin yapılması, bu düzenlemelerin neler olduğunun net şekilde anlaşılması, kadınların kentten beklentilerinin sorgulanması katılımcı planlama adına oldukça önemlidir (Oğuz ve Atatimur, 2008; Kaştas Uzun,

2016). Kadınların ihtiyaçları ve istekleri ile planlama yapılması, donatılarda kadınlara hitap eden yapılaşmaların önerilmesi, kentsel tasarım eliyle kadınların kullanım olanaklarının sağlaştırılması kadınların kentteki görünürlüğünü arttıracak olan müdahalelerdir (Ceylan, 2015). Suç korkusunu önlemek adına sokak aydınlatmalarının doğru konumlandırılması ve aydınlatma seviyelerinin standartlara uygun olması, güvenli, konforlu rekreatif alanlarının ve yürüyüş yollarının sağlanması, yaşanan bölgelerde kadın istihdamının artırılması gibi konular planlama ve daha detay ölçeğe kentsel tasarım projelerinde ele alınması ve düşünülmesi gerekmektedir (Önder, 2011). Yerel yönetimler tarafından oluşturulan kadın lokalleri, aile ve yaşam merkezleri konunun fiziksel/mekânsal boyutunun olumlu gelişmeleri olarak görülebilirler. Bu tür merkezlerdeki temel amaç özellikle ev hanımlarının evlerinden çıkarak kent hayatına dahil edilmesi ve sosyo-kültürel yaşamdaki etkinliklerinin artırılmasıdır. Fakat bu merkezler mimari ölçeğe olup kent mekânından soyutlanmış da olabilmektedirler. Bu merkezler planlamada belirtilen sosyo-kültürel tesisler kategorisinde yer almaktadır. Bu tür tesislerin varlığı en azından kadınların kentsel yaşamdaki görünürlüğünü artırma noktasında destek olarak görülebilir.

Yapılan araştırmalar neticesinde, çoğu çalışmada kentlerin katılımcı bir bakış açısıyla ele alınmadığı, kadın, çocuk, yaşlı, engelli gibi kullanıcı gruplarının göz ardı edildiği ve kalıplaşmış standart çözümlerle kentsel mekâna yaklaşıldığından sıklıkla bahsedilmekte ve bu durum eleştirilmektedir. Bu kapsamda, katılımcı bir yaklaşımla kadın konusuna yönelik ilk girişim olan Kadın Dostu Kent Programı önemli yer tutmaktadır.

3.1.3.1. Kadın Dostu Kent Programı

Kadınların planlamaya katılması konusundaki en önemli oluşum İçişleri Bakanlığı bünyesinde 2005 yılında kabul edilerek kurulan ‘Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP)- Kadın Dostu Kent Programı’dır. 2 yıllık bir süre tanınan ve bir yıllık ek süre ile 3 yılı kapsayan ilk program yasalarla belirtilen kadın ve erkek eşitliğinin uygulamada da sağlanması amacıyla başlatılmıştır. Birleşmiş Milletler (BM) tarafından koordine edilen programa BM’ye bağlı birçok çalışma örgütü, fon ve komisyon da katılmıştır (Şenol ve ark: 2010). BMOP oluşumunun amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- (1) Ulusal ve yerel düzeylerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesi için uygun ortamların oluşturulması,
- (2) Yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerinin geliştirilmesi,
- (3) Kadın ve kız çocuklarının ihtiyaçlarına ve gereksinimlerine yönelik yerel hizmet modellerinin geliştirilmesi ve
- (4) Toplumun kadın ve kız çocuklarının hakları ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda bilgilendirilmesi ve cinsiyet eşitsizliğinin azaltılmasıdır (Alkan, 2009).

BM tarafından ve Avrupa'daki diğer oluşumlar tarafından sürekli üstünde durulan katılım ilkesi etrafında şekillenen programın paydaşları arasında kadınlar ve yerel yönetimlerin tüm organları bulunmaktadır (il valiliği, ilgili belediyeler, il özel idareleri, il müdürlükleri, kalkınma ajansları, kadın sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, profesyonel kuruluşlar ve özel sektör gibi).

Kadınların sahip olduğu hakları, kentsel mekânda uygulamanın temelinde olan programda ana aktör yerel yönetimlerdir (Alkan, 2009). Kadın ve kız çocukları ile doğrudan ilişkide olan en temel yönetim biriminin, sürece dâhil olması sorunun çekirdekten çözümünü de beraberinde getirmiştir. Sabancı Vakfı tarafından da desteklenen programın üst idaresi ise İçişleri Bakanlığı ve Bakanlığa bağlı olan AB ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı'dır. Kadınların sahip olduğu haklar için çalışan program, bu sürecin en önemli aktörleri olan kadınlar ve kız çocukları ile birlikte iş birliği yapmaktadır. Cinsiyet eşitsizliğinden etkilenen kesimin doğrudan içinde bulunduğu süreçte pilot bölgeler 'Kadın Dostu Kent' olarak isimlendirilmiştir.

2006-2009 yıllarını kapsayan ilk süreç için pilot bölge olarak İzmir, Kars, Nevşehir, Urfa, Trabzon ve Van illeri seçilmiştir. Çalışmanın ikinci sürecinde ise Adıyaman, Antalya, Bursa, Gaziantep, Malatya, Mardin ve Samsun'un da eklenmesi ile proje 12 ili kapsamıştır. Çalışmadaki temel amaç cinsiyet eşitsizliğinin en küçük yönetim birimi olan yerel yönetimlerden itibaren sürece dâhil edilmesi ve planlama süreçlerine cinsiyet tabanlı bakış açısının eklenmesidir (Kadın Dostu Kentler, 2021).

Kentli hakları çerçevesinde kentin kişiye sunduğu hakların herkes için eşit olması ve kullanımında eşitlik ilkesinin benimsenmesi görüşü etrafında oluşan 'Kadın Dostu Kentler' programı kadını temel alan ve şehir planlama süreçlerinin kadın gözünden de

yapılması gerektiğine vurgu yapan önemli bir programdır. Üzerinde yaşadığımız kentlerin daha erkek egemen yapıda olmasına bir eleştiri getiren program konut, güvenlik, ulaşım, eğitim ve sağlık gibi kentte yaşayan herkesi ilgilendiren alanlarda kadınların da devreye girmesini ve bu tür kullanımlarda kadınların hayatlarının kolaylaştırılması gerektiğini belirtmektedir (Alkan, 2009). Pozitif ayrımcılığın kent hayatında ve şehir planlarında da olması gerektiğine vurgu yapan program, kadınların kentsel mekânla ilgili ihtiyaçlarının doğru şekilde analiz edilmesi ve kadınlara yönelik mekân düzenlemelerinin yapılması gerektiğini savunmaktadır.

Kentsel hizmetler olarak program çıktılarında kadın dayanışma merkezleri, toplum merkezleri, kız yurtları, ara istasyonlar, sığınma evleri, kreş, bebek bakım ve emzirme odaları ile kız çocuklarına yönelik okul öncesi eğitim tesislerinin sayısının artırılması kararlaştırılmıştır (Şenol ve ark: 2010).

Kentsel tabanlı güvenliğin sağlanması noktasında da önemli önerilerde bulunan çalışmada kadınların toplu taşıma sistemlerini kullanım oranlarının artırılması ve özellikle gece saatlerinde kadınların karanlıktan çekinmemeleri adına istenilen yerde indirilebilir özelliklerinin getirilmesine dikkat çekmektedir (Şenol ve ark: 2010).

Kent içinde halka sağlanan sosyal ve kültürel tesislerde skalanın çok geniş olmaması, bu hizmetleri tiyatro, kütüphane, halk eğitim merkezi olarak sınırlamak bir yerde kadınlara özgü ihtiyaçların göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Ancak bu programın çıktıları olan ve daha çok kadına yönelik ve kadını korumaya yönelik olan bu tesislerin sayısının artması ile de kadının kamusal mekânlarda kendine yer bulmasının artması beklenmektedir. Özellikle kentsel planlama ve kentsel tasarım eli ile mekânların kadınlar için daha güvenilir ve kullanışlı olması noktasında önerilerde bulunan programda amaç kentsel mekân kullanımında ve kentli hakları anlamında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasıdır (Altay Baykan, 2015).

Toplumsal adaleti sağlamanın kadına sahip olduğu hakların verilmesi ile gerçekleştirilebileceğini savunan program, kadın ve kız çocuklarının yaşam kalitesinin artırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadın ve kız çocuklarının sahip olduğu hakların korunması ve geliştirilmesi amacıyla ‘Yerel Eşitlik Eylem Planları’nı hazırlamıştır. Birleşmiş Milletler’in (BM) kontrolünde olan CEDAW ve diğer anlaşma metinlerine bağlı kalan oluşum temelde kadın hakları ve kadınların yaşadığı sorunlar için bir çözüm olması amacıyla oluşturulmuştur (Şenol ve ark: 2010).

Yerel Eşitlik Eylem Planları herkes için kent söyleminin uygulamada da gerçekleşmesini güvence altına almaya çalışmaktadır. Eşitliğin yerel yani mahalli idariler ile daha sağlıklı gerçekleştirilebileceğini savunan programın sonuç ürünü olan eylem planları her pilot bölgeye özgü olmak için il bazlı yapılmıştır (Alkan, 2009).

- ✓ Yerel karar mekanizmasına katılım,
- ✓ Kentsel Hizmetler
- ✓ Kadına Yönelik Şiddet
- ✓ Ekonomik Güçlenme ve Çalışma Hayatı
- ✓ Eğitim ve Sağlık Hizmetleri
- ✓ Göç ve Yoksulluk
- ✓ Zihniyet Değişikliği ve Farkındalık Yaratma olmak üzere 7 başlık altında ele alınan eylem planları hem herkes için belli olan sorunların çözümü hem de yerele özgü sorunların çözümü için birer yol haritası olarak ele alınmaktadır.

Tez çalışması kapsamında, özellikle kentsel hizmetler kısmında kadının kamusal mekândaki görünürlüğünün artırılması adına projeler geliştirmesi amacıyla Kadın Dostu Kentler Programı bu çalışmaya dâhil edilmiştir.

Türkiye içerisinde yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliği ulusal bir sorun olmanın yanı sıra bölgesel farklılıklar da gösteren bir sorundur. Eğitim ve toplumsal yapıya göre oluşan bu farklılaşmanın temelinde, yaşam şartları etkili olmaktadır. Meseleyi daha somuta indirgersek; Türkiye'nin doğusunda, batısında veya kuzeyinde, güneyinde yaşanan kadına yönelik ayrımcılık aynı şartlarda olmamaktadır. Temelde kadının cinsiyetinden dolayı yaşanan bu ayrımcılık şekilleri uygulamada farklılıklar gösterebilmektedir. Örneğin batıda yaşayan bir kadının sırf kadın olduğu için yaşadığı eşitsizlik iş hayatında ya da siyaset ile ilgili bir konuda olabilirken, doğuda yaşayan kadınlar için bu eşitsizlik durumuna bile sahip olmak nerdeyse imkânsızdır. Doğuda yaşayan kadın için eşitsizlik; eğitim almak, toplumda kendine bir yer bulmak ve en kötüsü yaşama hakkı için geçerli olabilmektedir. Ülkenin batı kısmındaki kadınlar ve kız çocukları için sorun olmayan bir durum doğuda yaşayan kadınlar için sorun olabilmektedir. Elbette ki bunu sadece doğu-batı olarak ayırmak eksik olacaktır. Aynı kentin içinde bile ilçelere ya da mahallelere göre farklılıklar gözlemlenebilmektedir. Bu noktada 'Kadın Dostu Kentler' programı ve programın çıktısı olan 'Yerel Eşitlik Eylem

Planları' sorunun bölgeye özgü olmasına bağlı olarak çözüm yolunu da bölgeye özgü olarak ele almaktadır (Şenol ve ark: 2010).

Stratejik bir eylem planı olma özelliği taşıyan 'Yerel Eşitlik Eylem Planları'nın getirdiği çözüm yolları ve uygulama araçlarının yerel yönetimler tarafından hazırlanan tüm planlarda kullanılması ve idari yönetimler tarafından da dikkate alınması büyük önem arz etmektedir. Sürecin takibi ve devamının da önemli olduğunu vurgulayan program, çıktılarını izlemek adına 'İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurumları'nı kurmuştur (Şenol ve ark: 2010).

Kadın-kentsel mekân ilişkisi noktasında suç korkusu, güvenlik ve işlevsellik de önemli konular arasındadır. Kadınların kamusal mekânlarda yer almamalarına neden olan aydınlatma, sessiz ve ıssız sokakların varlığı ile ortak kullanım alanlarının baskın olarak kullanımının erkeklere yönelik olması konularında da önlemler alınması gerektiğine vurgu yapan program, ayrıca kadınların iş hayatına katılımı için meslek edinme tesislerinin de arttırılması gerektiğini söylemektedir (Şenol ve ark: 2010).

Temelde BM kalkınma programının da bir parçasını oluşturan Yerel Gündem 21'de de bahsedilen ve yerel yönetimlerin yapmakla yükümlü olduğu kamusal düzenlemelerde kadınların göz ardı edilmesine bağlı olarak, uygulamada eksiklikler olduğunun tespit edilmesi üzerine Kadın Dostu Kent programı oluşturmuştur. Bu kapsamda ana amaç BM üyesi olan Türkiye Cumhuriyeti'nin kentsel mekânda yapmakla yükümlü olduğu düzenlemeleri tekrar gündeme getirmek ve bunlar için çözüm yolları sağlamaktır. Kadın dostu Kent Taahhütnamesi ile de bu tür yükümlülükleri yasal bir bağlayıcı ile koruma altına alan oluşum, taahhütnameyi imzalayan kentlerde;

1. Yerel paydaşların katılımıyla İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu'nun oluşturulması,
2. Belediye ve İl Genel Meclislerinde Kadın-Erkek Eşitlik Komisyonu'nun kurulması,
3. Belediye ve Valiliklerde Kadın-Erkek Eşitlik Birimi'nin kurulması,
4. İllerde Yerel Eşitlik Eylem Planları'nın yerel paydaşlar (yerel kamu kurumları, yerel yönetimler, kadın örgütleri, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları) ile birlikte hazırlanması ve uygulanmasının takip edilmesi,
5. Bütçeleri '*toplumsal cinsiyete duyarlılık*' ilkesini göz önünde bulundurarak hazırlamak,

6. Kadın örgütleri ile kadın ve kız çocuklarının konumlarını güçlendirme konusunda iş birliği yapılması,
7. Kadın-Erkek eşitliği konusunda toplumu bilgilendirici çalışmaların yürütülmesi,
8. Proje kapsamında düzenlenecek faaliyetlerin desteklenmesi, bu çerçevede yerel yönetimlerin sahip olduğu her türlü fiziki ve sosyal donatıların proje kapsamında kullanılması ve bunların organize edilmesinde personele gerekli kolaylığın sağlanması maddelerini kabul ettiğini ve gerçekleştireceğini taahhüt etmektedir (Kadın Dostu Kent Taahhütnamesi, 2012).

Türkiye’de gerek ulusal eylem planları gerekse de kalkınma planları ile kadın ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusu her zaman ulusal bir yaklaşım ile ele alınmış ve çözüm yolları ile ulusal politika boyutunda olmuştur. Ancak yerinden yönetim kapsamında ele alınan Kadın Dostu kentler programı toplumsal bir sorun olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğini en küçük yönetim biriminden itibaren gündeme alıp buna göre çözüm yolları geliştirecek bir oluşumdur.

1988 yılında Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nı ve Gündem 21’i de imzalamış olan Türkiye’nin bu tür çalışmalarda görevlendirmeyi halka yakın olan yönetimler ile çözmesi uzun vadede ve uygulama aşamasında da kolaylık sağlayacaktır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunun yerelde çözülüyor olması gelecek için de umut vaat etmektedir. 2020 yılı itibarıyla yaklaşık 84 milyon nüfusa sahip olan Türkiye Cumhuriyeti’nde kadın konusunu ulusal boyutlarda çözmek oldukça zor görünmektedir. Ancak meselenin temelde çözülmesi ve bu konuda yerel yönetimlerin görevlendirilmesi çözüm yollarının daha kapsamlı ve daha detaylı ele alınmasını sağlayacaktır.

Hazırlanan ‘Yerel Eşitlik Eylem Planları’nın kentleri ilgilendiren her türlü plan çalışmalarına entegre edilmesi ve planların göz ardı edilmemesi çok önemlidir ve uluslararası düzeyde olumlu dönüşleri de alan Kadın Dostu Kentler hareketi yönetimin bir programı olması nedeniyle de umut vaat edicidir.

4. SAHA ARAŞTIRMASI

Çalışma kapsamında ortaya konulan ‘kadının erkeklere göre kamusal mekândaki görünürlüğünün daha az olduğu’ hipotezi ve hipoteze bağlı varsayımların doğruluğunun tespiti için Ankara’nın Keçiören ilçesinde kadın ve erkek katılımcılar ile ayrı ayrı olmak üzere gerçekleştirilen anket görüşmeleriyle desteklenen saha araştırması yapılmıştır. Çalışmanın izleyen 4. bölümünde saha araştırmasında ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir.

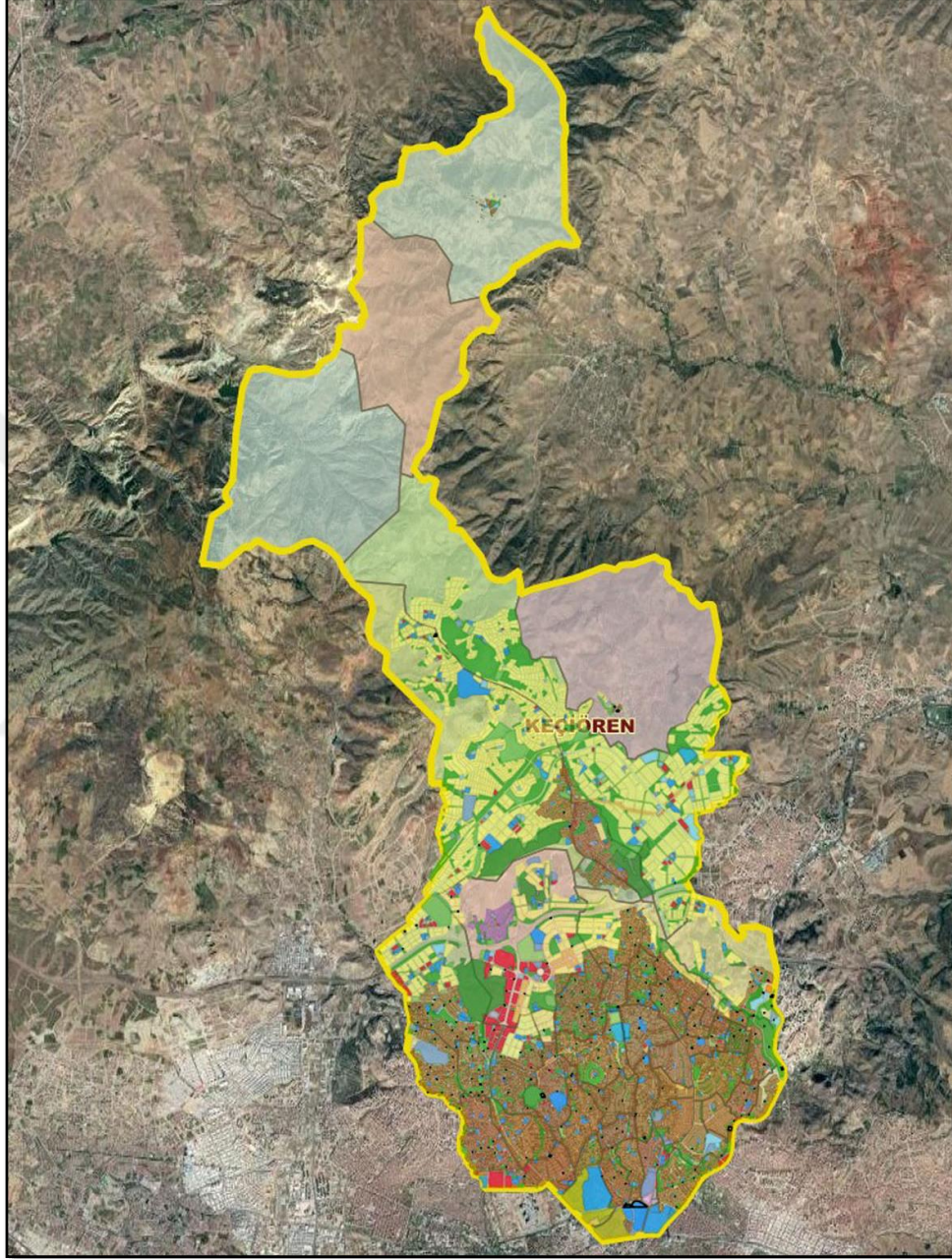
4.1. Örneklem Alan Seçimi

Ankara’nın; sahip olduğu başkent olma statüsünün kentteki kamusal alan sayısını arttırmış olması, farklı sosyo-kültürel temellere sahip oldukça heterojen bir nüfusu bünyesinde barındırması, devletin yönetim birimlerinin, üniversiteler ve bu kurumlarda eğitim gören öğrencilerin varlığı, tarihi ve kültürel temelleri olan köklü bir yerleşime de ev sahipliliği yapması ve aynı zamanda ilk planlı kentlerden biri olması özellikleri Ankara’nın örneklem alanı olarak seçilmesinde etkili olmuştur.

Keçiören ilçesinin seçilmesinin nedeni ise; farklı sosyo-kültürel ve siyasi görüşe sahip yoğun bir nüfusu bünyesinde barındırması (2019 yılı itibariyle 939.161 kişi) ve 1950’lerden başlamak üzere yürürlükte olan planlar kapsamında ilçenin kamusal alan varlığının fazla olmasıdır (Şekil 4.1).

Mevcut kamusal alanların yaklaşık olarak tespitinin yapılmış olduğu ve Şekil 4.1’de görüldüğü üzere, İlçe’deki ortak kullanım alanları; KEÇMEK (Keçiören Belediyesi Sanat ve Meslek Edindirme Kursları), KEDEM (Keçiören Belediyesi Eğitime Destek Merkezi), kültür merkezleri (kütüphane ve millet kırıathaneleri de dâhil), spor tesisleri, parklar, mesire alanları, hatıra ormanları ve semt pazarları olarak sıralanabilir. Şekil 4.1’de yer almamasına rağmen İlçede ‘kına gecesi, nişan töreni, kız isteme, asker gecesi, sünnet töreni, mevlit, kadınlar günü, yas evi ve dernek toplantıları’ için kullanılan 14 tane Mahalle Konağı da bulunmaktadır.

Keçiören ilçesinin resmi internet sitesinde yer alan İmar Planında, ilçenin özellikle yeni planlanan kuzey kısımdaki alanlarında önerilen çok sayıda kamusal alan ¹ bulunmaktadır (Şekil 4.2.) (<https://kbs.kecioren.bel.tr/> erişim tarihi: 6.03.2021).

Şekil 4.2. Keçiören imar planı²

(Kaynak: <https://kbs.kecioren.bel.tr/> (Erişim Tarihi 6.03.2021, 17.08))

¹ Kamusal alan olarak önemli yatırımların olduğu ilçede bu alanların alan büyüklüğüne dair verinin elde edilemeyişi nedeni ile bu alanların alan büyüklüklerinin ilçe nüfusuna göre 3194 sayılı mekânsal planlar yapım yönetmeliğinde belirtilen standartları sağlayıp sağlamadığına değinilememiştir.

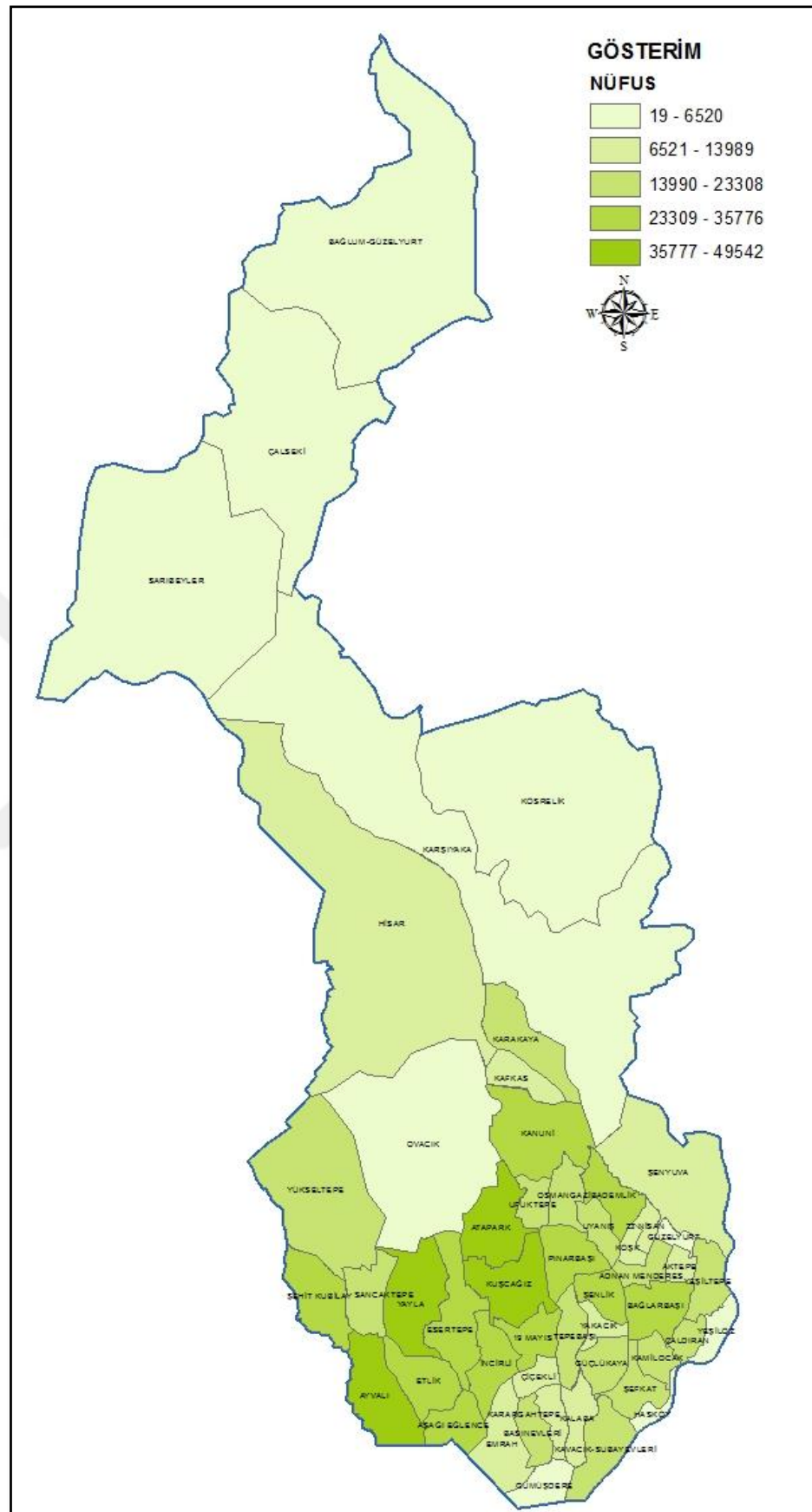
² Keçiören için yapılan bütünsel bir plan bulunmamaktadır. Şekil 4.2’de yer alan plan Keçiören için 1950’lerden başlamak üzere yapılan tüm planların bütüleştirilmiş halidir ve plan hala güncellenmekte, plan değişiklikleri ile parçacıl olarak revize edilmektedir. Bütüncül bir çalışma olmamasına ve spesifik onay yılı bulunmamasına rağmen plan İlçe bütünü için yürürlükte olan plan durumundadır.

4.2. Örneklem Alanının Tanıtımı: Ankara-Keçiören İlçesi

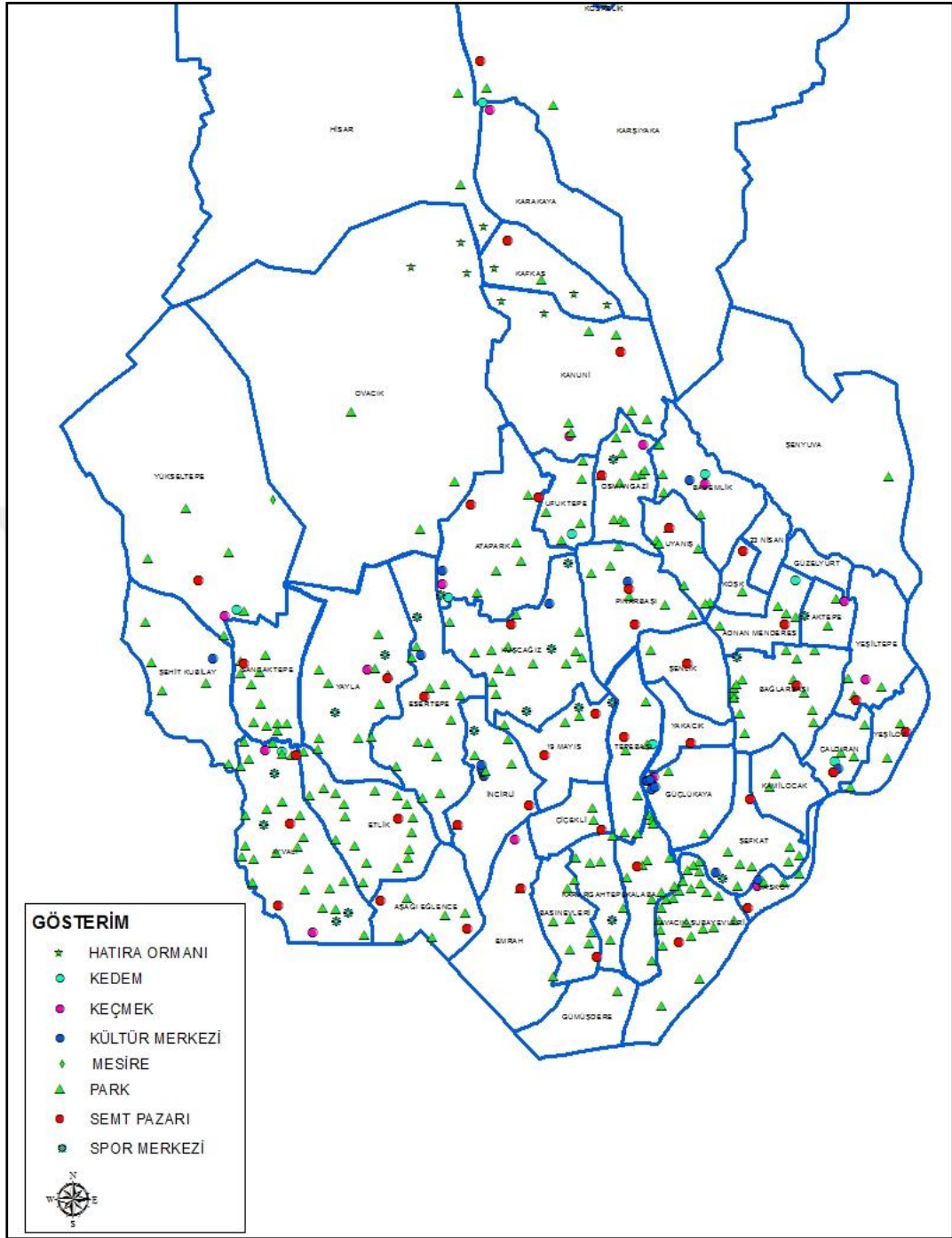
Başkent Ankara'nın; metropoliten alanının kuzey sınırlarını oluşturan Keçiören ilçesinin tarihi milattan önceki dönemlere kadar uzanmaktadır. Ankara kentine kuzey yönünden girişte, önemli bir geçiş güzergahında olan İlçe aynı zamanda kent merkezine olan mekansal yakınlık ile de önemli bir yerleşimdir.

Toplamda 51 mahallesi olan Keçiören ilçesinin nüfus büyüklükleri aşağıdaki şekilde verilmiştir (Şekil 4.3). Şekil 4.3'den de anlaşılacağı üzere İlçe'nin kuzeyi oldukça az nüfusa sahip olan alanları kapsamaktadır. 19 kişinin yaşadığı Çalseki, 84 kişinin yaşadığı Sarıbeyler ve 192 kişinin yaşadığı Bağlum-Güzelyurt mahalleleri barındırdığı az sayıdaki nüfus büyüklüğü ve uğraşılan sektörel faaliyetler (hayvancılık) ile bir köy konumunda da değerlendirilebilir. Merkezin oldukça uzağında yer alan alanlar, özellikle son yıllarda Keçiörenliler tarafından arsaların alındığı, küçük çiftlik evlerinin yapıldığı bir mekânsal biçimlenişe doğru yönelmiştir. Bu alanlarda nüfus büyüklüğünün azlığına bağlı olarak kamusal alanların da az olduğunu ve kamusal alanların daha çok nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu merkez bölgelerde yoğunlaştığı söylenebilir (Şekil 4.3).

1984 yılında ilçe belediyesi kurulan yerleşimin 2019 yılı itibariyle nüfusu 939.161 kişidir. Nüfusun %49,1'i erkek %50,9'u kadınlardan oluşmaktadır (TÜİK, 2020). İlçe'nin nüfus piramidi incelendiğinde toplam nüfusun genel olarak 20-54 yaş grubunda yoğunlaştığı, kadın nüfusunun ise yaş dağılımı içerisinde 35-39 yaş aralığı ile en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. İlçe'nin 2019 yılı itibariyle medyan yaşı kadınlarda 34.29, erkeklerde 32.75, genelde ise 33.54'dür (TÜİK, 2020) (Şekil 4.5). Aktarılan verilerden hareketle İlçe'nin oldukça genç bir nüfusa sahip olduğu söylenebilir.

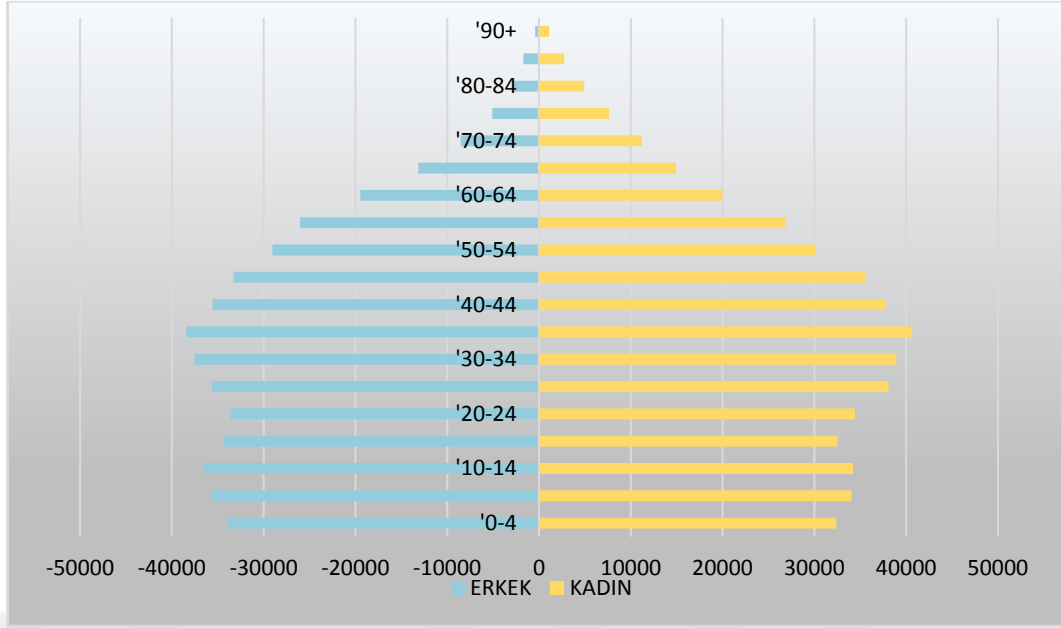

Şekil 4.3. Keçiören mahalleleri nüfus durumu
(Kaynak: Keçiören Belediyesi Mahalle Haritası, TÜİK 2021)

Şekil 4.4. Keçiören'in merkezinde bulunan kamusal alanlar

(Kaynak: Keçiören Belediyesi Önemli Yerler Sitesi (<https://kbs.kecioren.bel.tr/> erişim tarihi: 02.03.2021) ve Google Earth'den yararlanılarak yazar tarafından üretilmiştir)

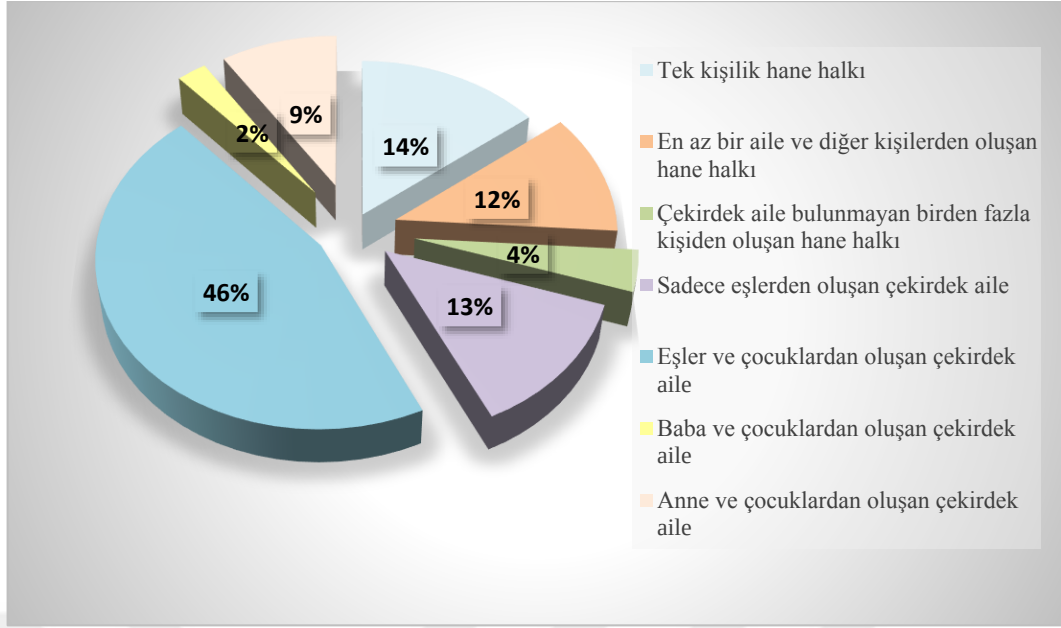
Şekil 4.5. Keçiören ilçesi nüfus piramidi
(Kaynak TÜİK, 2020)

İlçe'nin ortalama hane halkı büyüklüğü 2019 yılı itibariyle 3.19'dur. Hane halkı tipi incelendiğinde İlçe'nin %45,5'i eşler ve çocuklardan oluşan çekirdek aile yapısına sahiptir (Şekil 4.6.). İlçe'de yaşayanların medeni durumuna bakıldığında ise 2019 yılı itibariyle %64'ü evlidir (TÜİK, 2020). Tez çalışmasının ilerleyen bölümlerinde de aktarıldığı üzere, evlenen kişilerin çoğu ilçeyi terk etmemekte, evlendikten sonra da burada yaşamaya devam etmektedirler.

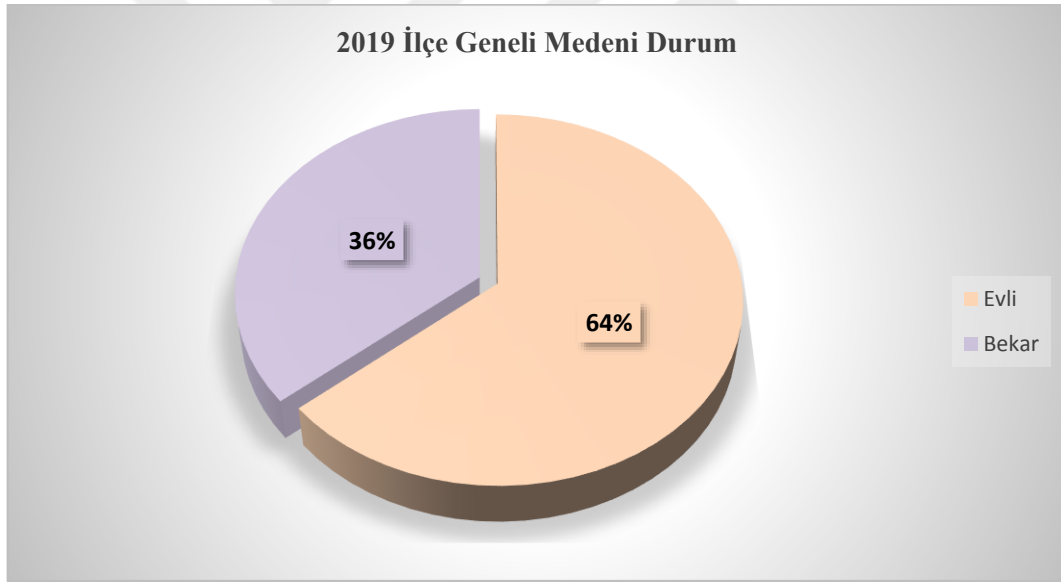
Tablo 4.1. Keçiören hane tipi

	Sayı	Oran
Tek kişilik hane halkı	41.773	14.5%
En az bir aile ve diğer kişilerden oluşan hane halkı	.	11.6%
Çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hane halkı	11.448	4.0%
Sadece eşlerden oluşan çekirdek aile	37.348	12.9%
Eşler ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	131.432	45.5%
Baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	6.836	2.4%
Anne ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	26.697	9.2%
Toplam Hane Halkı	289.067	100.0%

(Kaynak TÜİK, 2020)

Şekil 4.6. Keçiören hane tipi oranları
(Kaynak TÜİK, 2020)

Şekil 4.7. Keçiören ilçesinde yaşayanların medeni durum
(Kaynak TÜİK, 2020)

2019 yılı verilerine göre İlçe'nin göç alan (+9.266: *Alınan Göç Sayısı-Verilen Göç Sayısı*) bir yerleşme olduğu belirtilmektedir. Göç alan bir ilçe olmasının temel nedenleri Ankara merkeze olan konumsal yakınlığı ve yakın aile ilişkileri gösterilebilir. Bunun yanı sıra 2018 yılı verilerine göre, ilçeye yabancı uyruklu 15.539 kişinin göç ettiği de istatistiklerde belirtilmektedir (TÜİK, 2020). Özellikle son yıllarda Türkiye'ye gelen Suriye ve Afrika kökenli kişilerin konut kira fiyatlarının ucuz olması sebebiyle Keçiören'i

tercih ettiği de ihtimaller arasındadır. İlçe nüfusunun %3'ünü yabancı uyruklu vatandaşlar oluşturmaktadır (TÜİK, 2018).

İlçe'nin eğitim durumu incelendiğinde nüfusunun %1,8'inin okuma yazma bilmediği görülmektedir (TÜİK, 2020). Kadınlarda oran %3,1 iken erkeklerde %0,4'dür. Toplam nüfusun genel oran içerisindeki %8,2'si okuma yazma bilmesine rağmen herhangi bir okuldan mezun olmamıştır. Keçiören ilçesinde eğitim konusunda en yüksek oranı %25,8 ile lise ve dengi meslek okulu mezunları almaktadır. Kadınlarda en yüksek oran %25,1 ile ilkokul, erkeklerde ise %28,6 ile lise ve dengi meslek okulu almaktadır. İlçe'nin yükseköğretim mezun oranı %17,1 olup, kadınlarda bu oran %16,0 erkeklerde ise %18,2'dir (Tablo 4.2).

Tablo 4.2. Keçiören eğitim durumu

Eğitim Durumu	Kişi Sayısı			Oran		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Okuma Yazma Bilmeyen	1.431	13.084	14.515	0.4%	3.1%	1.8%
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	29.619	37.730	67.349	7.4%	9.0%	8.2%
İlkokul	68.303	105.143	173.446	17.0%	25.1%	21.1%
İlköğretim	25.740	23.363	49.103	6.4%	5.6%	6.0%
Ortaokul ve Dengi Meslek Ortaokulu	76.273	65.758	142.031	19.0%	15.7%	17.3%
Lise ve Dengi Meslek Okulu	114.646	96.967	211.613	28.6%	23.1%	25.8%
Yüksekokul veya Fakülte	73.014	66.888	139.902	18.2%	16.0%	17.1%
Yüksek Lisans (5 veya 6 Yıllık Fakülteler dahil)	7.807	6.318	14.125	1.9%	1.5%	1.7%
Doktora	1.195	719	1.914	0.3%	0.2%	0.2%
Bilinmeyen	2.926	3.340	6.266	0.7%	0.8%	0.8%
Toplam	400.954	419.310	820.264	100.0%	100.0%	100.0%

(Kaynak TÜİK, 2020)

İlçe'nin ekonomik yapısı ile ilgili kapsamlı verilere ulaşılammıştır. Ancak İlçe'nin Ankara metropoliten alan sınırında yer alması nedeniyle geniş ölçekli tarım ve hayvancılık faaliyetleri bulunmamaktadır. Büyük ölçekli sanayi alanının da bulunmadığı İlçe'nin temel ekonomik sektörü hizmetler sektörüdür. İlçe'nin kuzey yerleşimi ise daha kırsal bir yapıdadır. Ancak bu faaliyetler bir sektör olarak değil kişi bazlı olarak

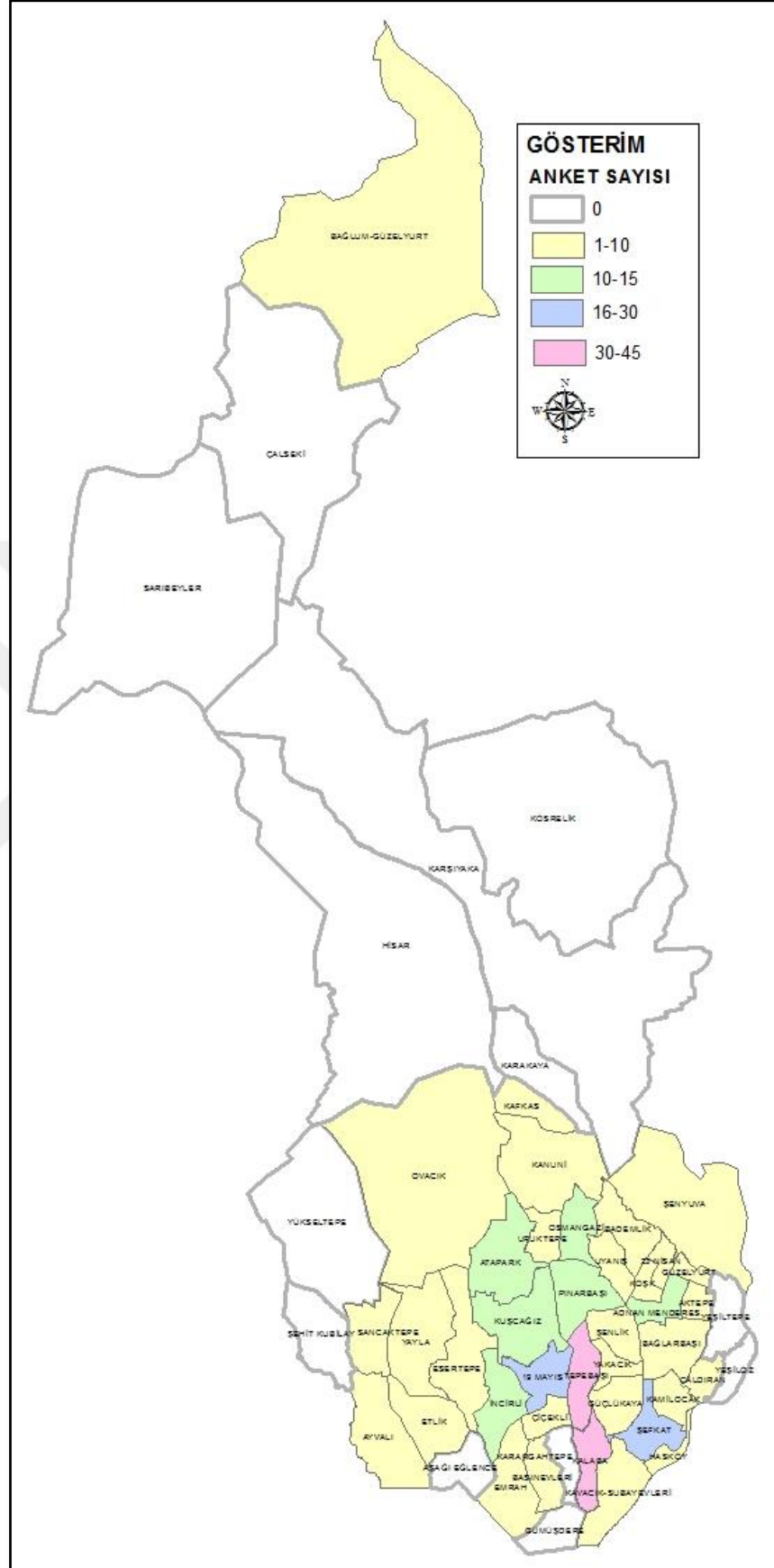
gerçekleştirilmektedir. İlçe genelinde çalışılan faaliyet kolları verisi de bulunmadığından ekonomik temelli çalışmalara çok değinilmemiştir. Ankete katılan kişilerin meslek gruplamasında da görüleceği gibi Keçiören özelinde yaşayanlar hizmetler sektörü ve sanayinin alt kollarında çalışmaktadır.

4.3. Bulgular

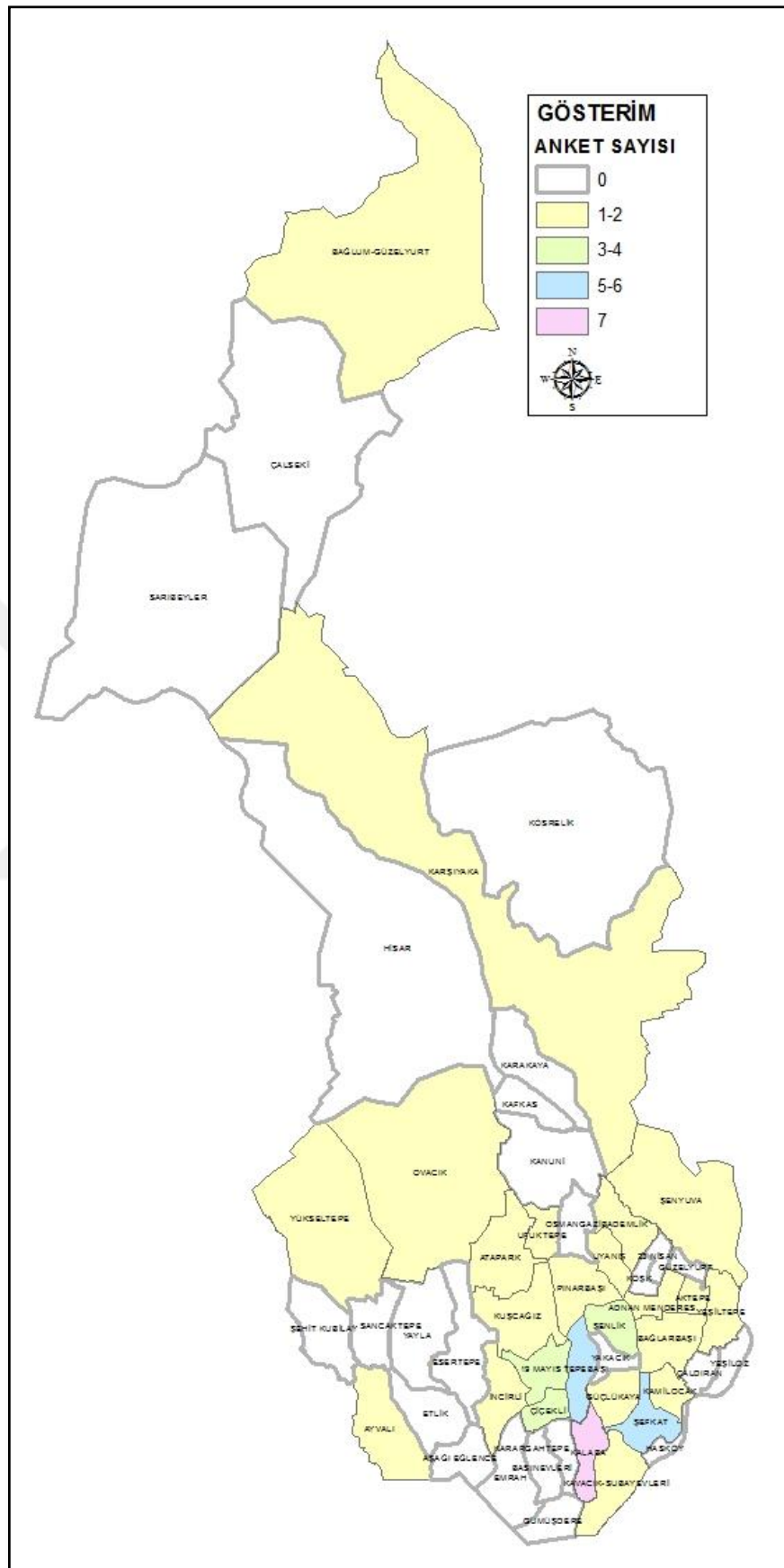
Çalışmanın bu noktadan sonraki aşamasında; kadınlar ve erkeklere yönelik uygulanan anket görüşme sonuçları, tek tek soru bazında verilerek ve sonuç kısmında da bulgulara dayalı genel değerlendirmeler yapılacaktır.

Keçiören ilçesi genelinde yapılan anket uygulamasına, toplamda 302 kadın ve 52 erkek katılmıştır. Ana anket çalışmasından önce 15 kişi ile bir pilot uygulama gerçekleştirilmiş ve pilot çalışma doğrultusunda anket soruları geliştirilmiştir. Anket çalışmasında kadın anketleri yüz yüze ve online olmak üzere iki şekilde, erkek anketleri ise tamamen yüz yüze olacak şekilde yapılmıştır. Anket uygulaması yazarın yanı sıra 4 anketörün de yardımı ile sahada birebir park ve açık alanlarda zaman geçiren kişiler ile basit rastgele örneklem metodu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra, Keçiören’de ikamet ettiği bilinen kişilere e-posta aracılığı ile anket linki ve anket föyü ulaştırılarak, onların da yakınlarına ulaştırması istenerek, sosyal medya uygulamalarında kadın online anket linkinin paylaşılmasıyla da gerçekleştirilmiştir.

Nüfusun az olduğu çevre yolunun kuzeyinde yer alan Çalseki, Sarıbeyler, Kösrelik, Hisar, Gümüşdere gibi mahallelerde ankete katılan kişiler bulunmamaktadır. Anketin yoğunlaştığı mahalleler nüfusun da yoğunlaştığı Keçiören’in merkezi olarak nitelendirilen mahalleleridir. 51 mahalle içerisinde kadın anketlerine 37 mahalle, erkek anketlerine ise 26 mahalleden katılan kişi bulunmaktadır. Aşağıdaki şekilde anket uygulamasına katılan kadınların ve erkeklerin yaşadıkları mahalleler ve bu mahallelerde yapılan anket uygulaması sayıları görülebilmektedir (Şekil 4.8, Şekil 4.9).

Şekil 4.8. Ankete katılan kadınlar ile anket yapılan mahalleler ve anket sayıları

Şekil 4.9. Ankete katılan erkekler ile anket yapılan mahalleler ve anket sayıları

Anket uygulamasının ilk kısmını kullanıcı profilini anlamaya yönelik olduğu daha önceki bölümde belirtilmişti. Keçiören ilçesinde gerçekleştirilen ve ankete katılan kişilere yönelik uygulanan anket sonuçlarına göre ankete katılan kişilerin genel profili Tablo 4.3.'deki gibidir.

Elde edilen sonuçlara göre ankete katılan kadınların yaşları 18 ile 85 yaş aralığında değişmekte olup, en yüksek oranla (%38) 18 ile 25 yaş arasındaki kadınlarla anket görüşmesi yapılmıştır. 56 yaş üstündeki kadınların anket görüşmelerine katılım oranı ise %7'dir. Erkeklerin yaş dağılımında ise %42'si 18-25 yaş aralığındadır. (Tablo 4.3).

Kadının mesleki durumunun sorgulanması kentsel mekândaki hareketliliğini ve mekânı kullanma deneyimini belirleyeceğinden kadınlara meslek durumu sorulmuştur. Anket sonuçlarına göre kadınların %35'inin ev hanımı, %45'inin çalışan %18'inin ise öğrenci olduğu görülmüştür. Emekli sayısı ise 7'dir (Tablo 4.3). Ankete katılan kadınların meslekleri gruplandığında ise 30 farklı meslek kolunda çalışan kadının anket çalışmasına katıldığı görülmektedir. Erkeklerde ise 12 farklı meslek kolunda çalışan kişinin katıldığı ankette işsizler de bulunmaktadır. Mesleklerin tümü dağınık bir görüntü oluşturacağı için meslekler Tablo 4.3'de de görüleceği gibi çalışılan sektöre göre gruplanmıştır (Örneğin doktor, hemşire, psikolog sağlık sektörü başlığında ele alınmıştır).

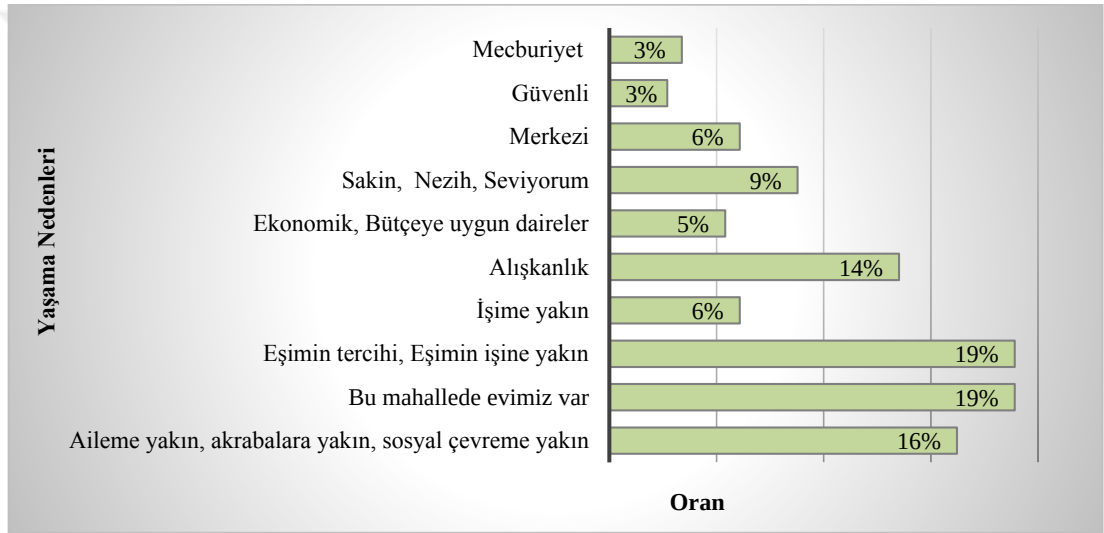
Ankete katılan kullanıcıların eğitim durumu ilkökul, ortaokul, lise, lisans-ön lisans ve yüksek lisans olarak beş gruba ayrılmıştır. Ankete katılan kadınlarda eğitim anlamında en yüksek oran %46 ile lisans-ön lisans eğitimi almış kişilerdedir. Erkek bireylerin eğitim düzeylerine bakıldığında hepsi okur-yazar olup %50'ye yakın bir oranı üniversite düzeyinde öğrenim görmüş veya görmektedir.

Kadınların medeni durumu incelendiğinde ise ankete katılan kadınların evli bekâr oranları birbirine yakındır (Tablo 4.3). Ankete katılan kadınlardan 139'u çocuğunun olduğunu, 163 kişi ise çocuğunun olmadığını belirtmiştir. Çocuğu olmayan evli kişi sayısı ise 23'dür. Erkeklerin ise %60'ı evli ve %33'ünün çocuğu bulunmaktadır.

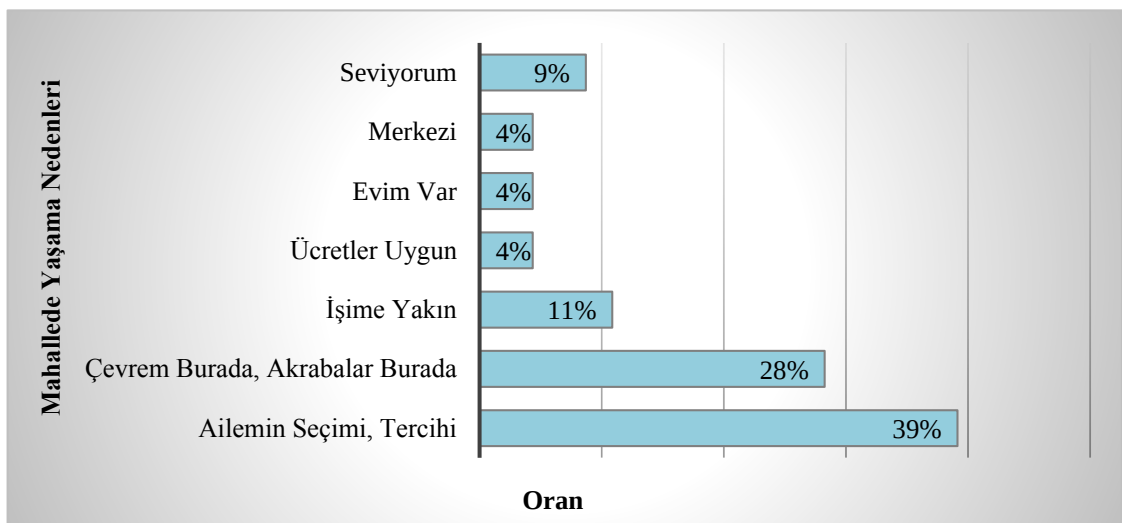
Tablo 4.3. Anket yapılan kadın ve erkeklerin genel profilleri

Kişisel Bilgiler		Kadınlar		Erkekler	
		Kişi Sayısı	Anket Yapılan Kişi İçindeki % Oranı	Kişi Sayısı	Anket Yapılan Kişi İçindeki % Oranı
Yaş Aralığı	18-25	115	38%	22	42%
	26-35	80	26%	14	27%
	36-45	48	16%	3	6%
	46-55	39	13%	7	13%
	56+	20	7%	6	12%
Çalışan Durumu	Ev Hanımı	105	35%		
	Emekli	7	2%	5	10%
	Çalışan	135	45%	39	75%
	Öğrenci	55	18%	8	15%
Meslek Grupları	Hukuk Alanında Çalışan	13	4%		
	Teknik Alanda Çalışan	21	7%	12	23%
	Kamu Çalışanı	18	6%	3	6%
	Özel Sektörde Çalışan	35	12%	7	13%
	Sağlık Alanında Çalışan	15	5%	2	4%
	Eğitim Alanında Çalışan	19	6%	1	2%
	İşletmeci	9	3%	1	2%
	İşçi	3	1%		
	Güvenlik (Polis Dahil)	2	1%	2	4%
	Emekli	7	2%	5	10%
	Öğrenci	55	18%	8	15%
	Ev Hanımı	105	35%		
	Serbest Meslek			5	10%
	İşsiz			4	8%
	Sanayi Alanında Çalışan			2	4%
Eğitim Durumu	İlkokul	42	14%	4	8%
	Ortaokul	22	7%	1	2%
	Lise	91	30%	15	29%
	Lisans-Ön Lisans	139	46%	31	60%
	Yüksek Lisans	8	3%	1	2%
Medeni Durum	Evli	149	49%	21	40%
	Bekâr	141	47%	31	60%
	Dul	12	4%		

Anket uygulamasının ikinci aşamasında öncelikle katılımcılara mahallede yaşama nedenleri sorulmuştur. Kadınların %19'u mahallede yaşama nedeni olarak eşinin tercihini ve ev sahipliğini (%19) göstermiştir. Bu oranı aile, akraba ve sosyal çevreye yakınlık nedeni (%16) izlemektedir. İlçe'de mecburen ikamet ettiğini belirten kişilerin oranı ise %3'dür (Şekil 4.10.). Erkek katılımcıların %39'u ailesinin tercihi nedeniyle burada oturduklarını belirtmiştir (Şekil 4.11). Ailesinin tercihi olmasının nedeni erkek kullanıcıların bekâr olması ve halen ailesi ile birlikte yaşamasıdır. Bunun dışında akraba ve arkadaş çevresinin burada olması sebebi ile oturanların (%28) oranı da diğer nedenlere kıyasla fazladır (Şekil 4.11.).

Şekil 4.10. Kadın katılımcıların bulundukları mahallede yaşama nedenleri

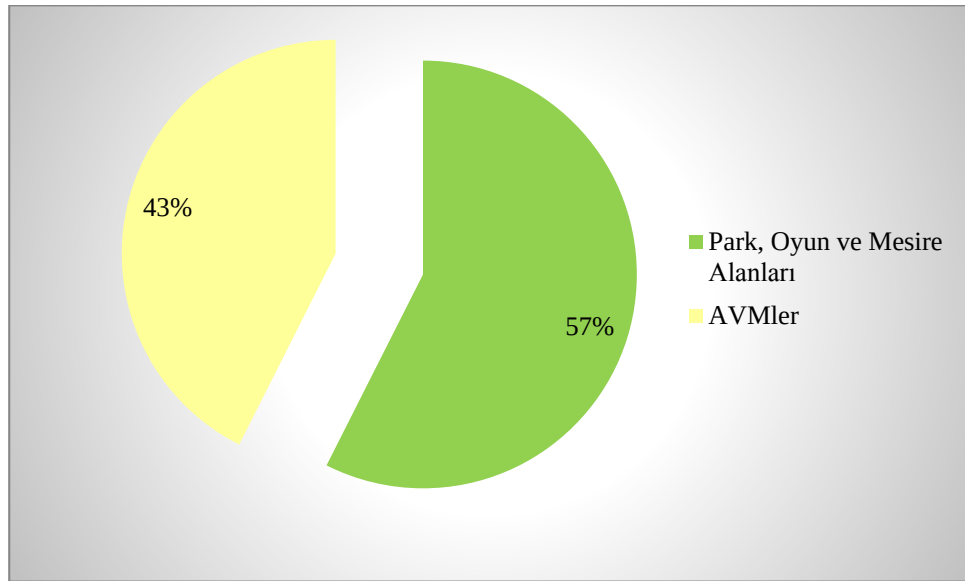

Şekil 4.11. Erkek katılımcıların bulundukları mahallede yaşama nedenleri

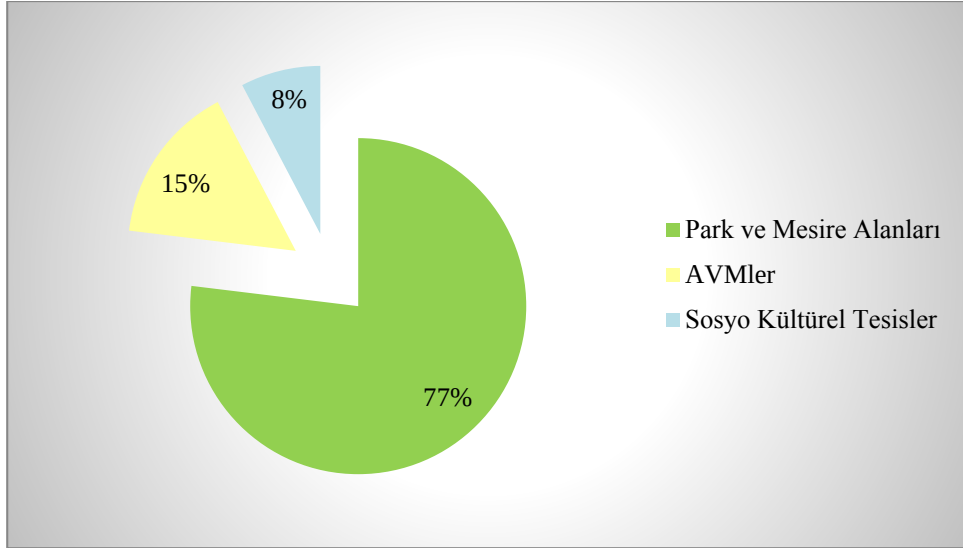
Daha sonra çalışmanın esas konusunu teşkil eden kentsel mekân tercihleri sorularına geçilmiştir. Bu noktada kadınların evli ya da çocuklu olup olmadıklarının kentsel mekân tercihinine etki edip etmemesi durumunu da incelemek adına kadınlara öncelikle medeni durumları ve çocuk sahibi olup olmadıkları sorulmuştur, daha sonra tercihlerle ilgili sorulara geçilmiştir.

Elde edilen verilere göre ankete katılan kadınların %49'u evli, %46'sı ise çocuk sahibidir. Ankete katılan kadınların %49'unu oluşturan evli kadınların %55'i 'Eşinizin yanınızda olup olmaması mekân kullanım tercihinizi etkiliyor mu?' sorusuna evet cevabını vermiştir. %45 gibi bir oranın eşlerinden bağımsız tercih yapabilmesi kadınların kentsel mekân tercihi konusunda daha özgür karar verebildiklerini göstermektedir. %45'lik kesimin yaş ve meslek ile olan ilişkililik durumuna bakıldığında, çoğunluğunun 26-55 yaş aralığında ve genellikle ev hanımları oldukları görülmektedir. %45'lik bir oranı oluşturan mekân tercihlerini eşlerine göre yapmadıklarını belirtenlerin %66'sını da ev hanımları oluşturmaktadır.

Anketlerden elde edilen bulgulara göre çocuklu ailelerin genelde park, AVM ve mesire alanları gibi yerleri tercih ettiklerini görülmektedir. Kadın kullanıcıların farklı olarak erkek kullanıcıların %8'inin çocukları ile birlikte daha çok sosyo-kültürel alanlarda (sinema, tiyatro vb.) vakit geçirdikleri anlaşılmıştır (Şekil 4.12 ve 4.13).

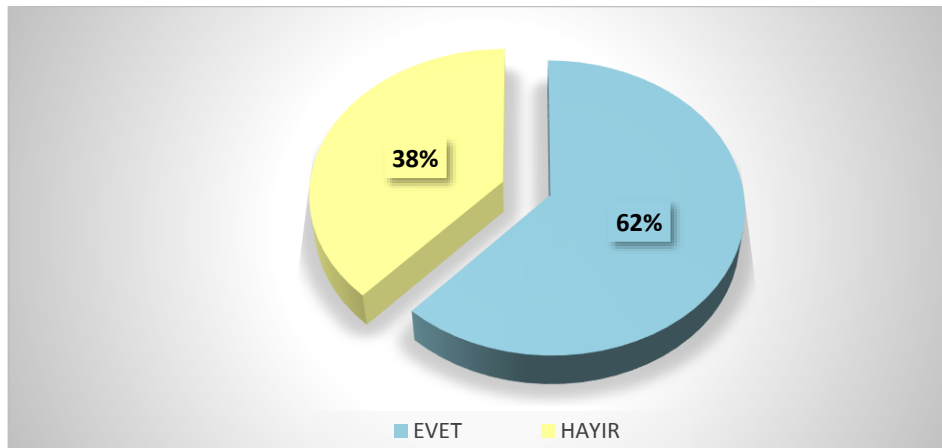

Şekil 4.12: Kadın katılımcıların çocukları ile zaman geçirdiği mekânlar

Şekil 4.13: Erkek katılımcıların çocukları ile zaman geçirdiği mekânlar

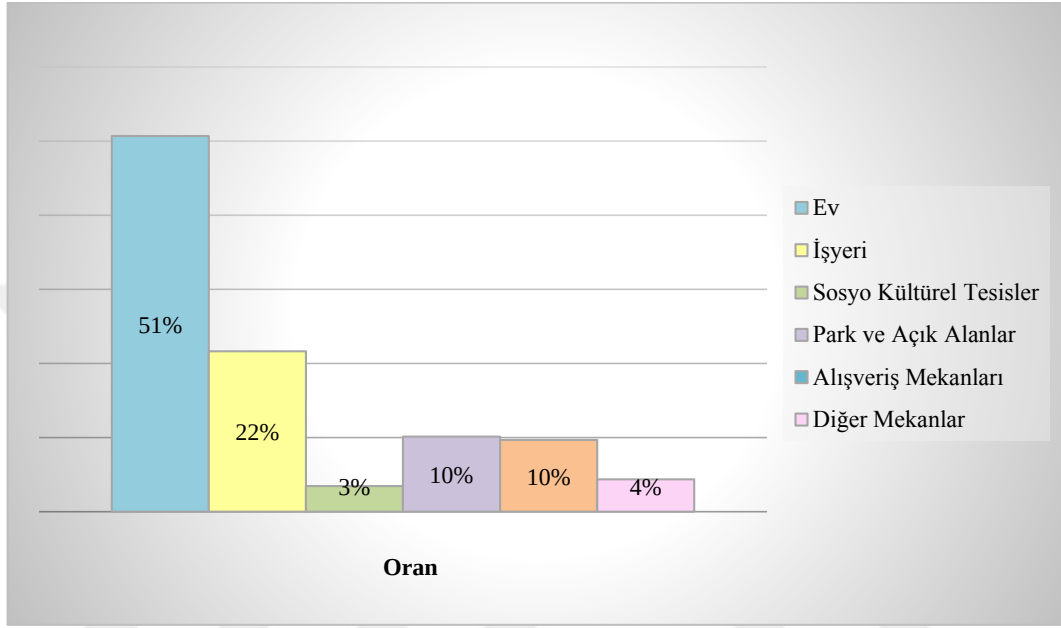
Ankete katılan çocuklu kadınların %62'si mekân seçimlerini çocuklara göre yaptıklarını belirtmişlerdir (Şekil 4.14.). Mekân tercihini çocuklara göre yapmadıklarını söyleyen kadınlar ise 'çocuklarım büyük, küçükken çocuklara göre seçiyorduk' cevaplarını vermişlerdir. Yaşı küçük çocuklara sahip olanların mekân tercihlerini genelde çocuklara göre yaptıkları (%76), çocuklarına göre mekân tercihi yapmadıklarını söyleyen erkeklerin (%24) ise kadınlar ile aynı şekilde 'çocuklarım büyük, küçükken onlara göre seçim yapıyorduk' cevaplarını verdikleri görülmüştür. Buradan hareketle çocukların yaşlarının da erkek ve kadınların kentsel mekân kullanımındaki etkisi anlaşılmaktadır.

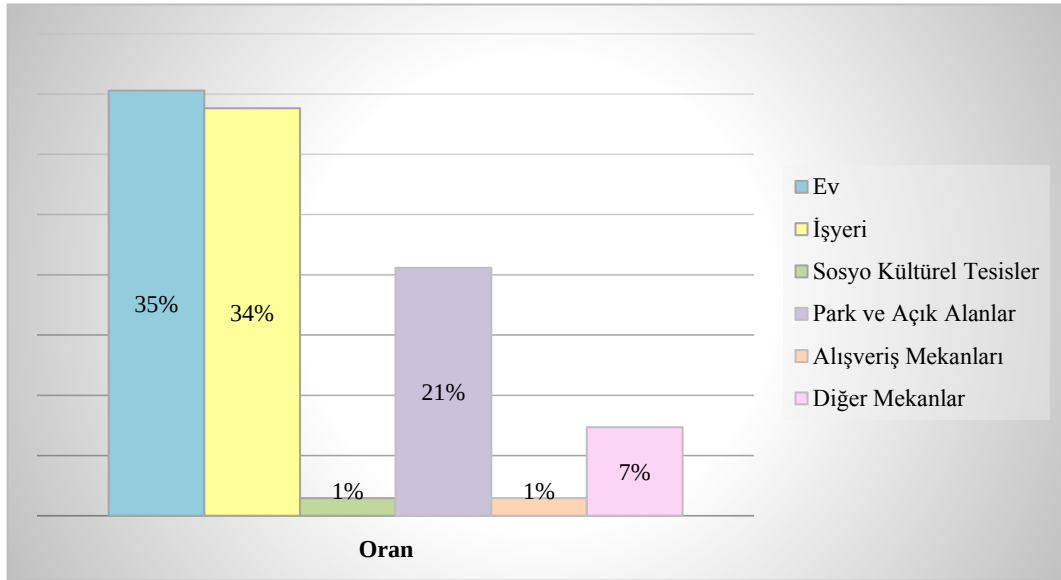
Şekil 4.14. Çocuklara göre mekân tercihi yapan ve yapmayan kadın katılımcılar oranları

Sonraki süreçte kadın ve erkeklere gün içerisinde en çok vakit geçirdikleri mekânların neresi olduğu sorulmuştur. Kadınların %51'i en yüksek oranla 'ev' cevabını

vermişlerdir. Genelde çoğu sözlü olarak nedenini evde işlerinin olduğu ve bu nedenle dışarıya çıkacak zamanlarının kalmadığına bağlamışlardır (Şekil 4.15). Ankete katılan erkeklerin ise %35'i 'ev', %34'ü 'iş' cevaplarını vermiştir (Şekil 4.16). Şekilde belirtilen diğer mekânlar olarak belirtilen alanlar okul, dersane, evin bahçesi seçenekleridir.

Şekil 4.15. Ankete katılan kadın görüşmecilerin gün içinde en çok zaman geçirdiği mekânlar

Şekil 4.16 Ankete katılan erkek görüşmecilerin gün içinde en çok zaman geçirdikleri mekânlar

Gün içerisinde en çok vakit geçirilen mekân ile kadınların çalışan olup olmaması durumu çaprazlandığında 'Ev' cevabını veren kadınların %46'sı ev hanımı veya emekli grubundadır. Ev hanımı ve emekli grubunun %73'ü de 'ev' cevabını vermektedir. Çalışan

kadınlarda ise en yüksek oran ‘ev ve işyeri’ seçenekleridir. Öğrencilerde de en yüksek oranlar ‘ev’dir. 2. yüksek oran ise diğer mekânlardadır (Tablo 4.4.).

Tablo 4.4. Gün içerisinde en çok zaman geçirilen mekânlar ve kadınların çalışan olup olmama durumu

Çalışan Durumu	Gün İçinde Zaman Geçirilen Mekânlar						TOPLAM
	Ev	İş	Sosyo Kültürel Tesisler	Park Ve Açık Alanlar	Alışveriş Mekânları	Diğer Mekânlar	
Ev Hanımı ve Emekli	73%	1%	1%	11%	12%	2%	100%
Çalışan	36%	44%	2%	9%	7%	2%	100%
Öğrenci	49%	2%	10%	13%	13%	14%	100%

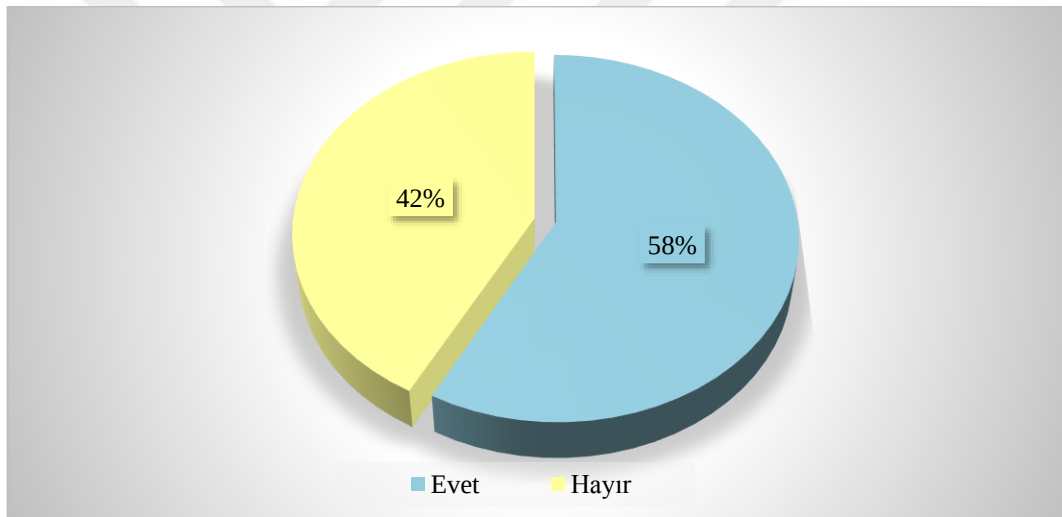
Keçiören genelinde kadınların kendilerini geliştirmeleri için birtakım meslek kursları, kültür merkezleri ve aile yaşam merkezleri bulunmaktadır. Kadınlar için bu alanlara ücretsiz servisler de bulunmaktadır. Fakat katılımcıların sadece %15’i bu tür alanlarda zaman geçirmektedir. Sosyo-kültürel tesislerin kullanımında ise en yüksek oran %60 ile öğrencilerdedir. Bu tür alanlarda ise özellikle kütüphaneler kullanılmaktadır. Park ve açık alanlar ise kadınların %44’ünün zaman geçirdiği en önemli kamusal alanlardandır.

Bir sonraki aşamada kadınlara ‘*Bir kadın olarak gün içerisinde Keçiören sınırları içinde gitmek istemediğiniz, vakit geçirmekten hoşlanmadığınız mekânlar var mı?*’ sorusu sorulmuştur. Ankete katılan kadınların %35’i evet, %65’i ise hayır cevabını vermiştir. Evet cevabını veren kadınların cevapları incelendiğinde, kadınların Keçiören’in kuzeyinde yer alan Bağlum ve Ufuktepe mahallerine uzaklık nedeniyle gitmek istemedikleri, Pınarbaşı mahallesinde yer alan Gazino ve Hacıkadın bölgelerine ise kendilerini orada rahat hissetmedikleri için gitmediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca kadınlar Kanuni ve Uyanış mahallelerinde yer alan parkların güvenli olmamasından dolayı oralarda vakit geçirmek istemediklerini belirtmişlerdir (Şekil 4.17.).

Şekil 4.17. Kadınların gün içerisinde vakit geçirmek istemedikleri yerler ve nedenleri

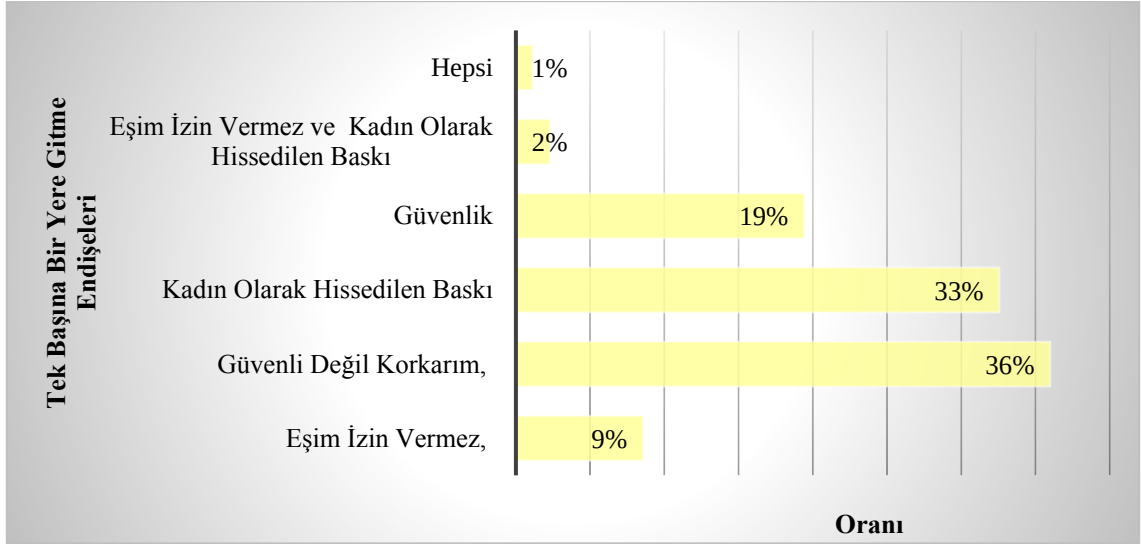
Mahalle cevapları dışında verilen cevaplara bakıldığında; kadınların bazı ara sokaklarda kendilerini rahat ve güvenli hissetmedikleri için, AVM'lere uzak olduğu için, kafelerde kendilerini rahatsız hissettikleri için ve parklarda da özellikle akşam saatlerinde kendilerini güvende hissetmedikleri için gitmedikleri veya gitmeye çekindikleri görülmektedir.

Ayrıca katılımcı kadınlara ve erkeklere ortak olarak '*Tek başınıza gitmekten çekindiğiniz yerler var mı ve bunun nedenleri nelerdir?*' soruları yöneltilmiştir. Bunu sormadaki amaç; mekân tercihlerini nelerin etkilediğini saptamaktır. Öncelikle kadınların %58'i tek başlarına gitmekten çekindikleri mekânların olduğunu söylerken, %42'si bu duruma hayır demiştir (Şekil 4.18.). Ankete katılan erkeklerin %59'u soruya 'hayır' cevabını verirken, %39'u 'evet' cevabını vermiştir.

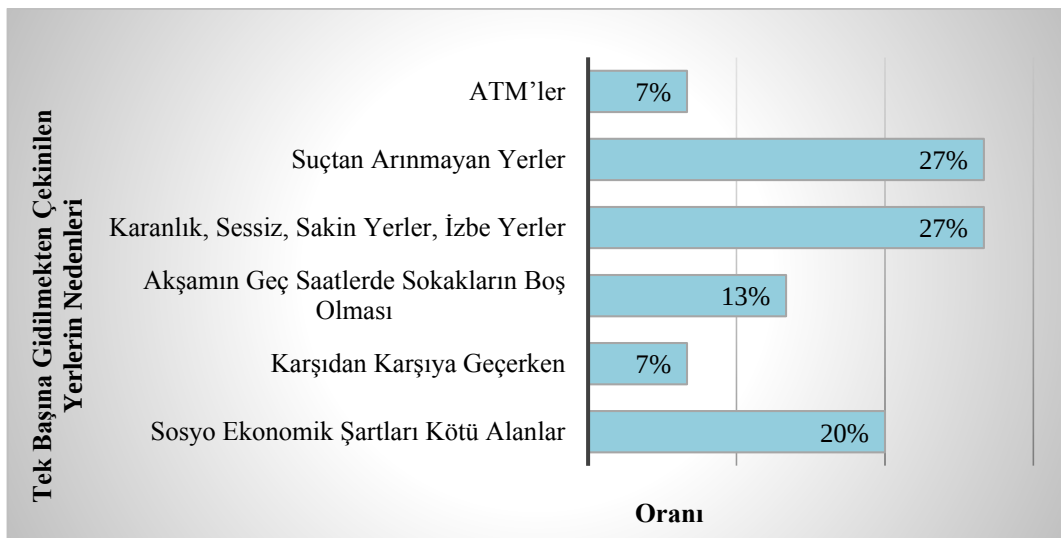
Şekil 4.18. Kadın katılımcıların '*Tek başınıza gitmekten çekindiğiniz yerler var mı*' sorusuna yanıtı

Kadınların %58'inin soruya verdikleri evet cevabının nedenleri sorgulandığında ise karşımıza en yüksek oranla (%36) 'güvenlik' konusu çıkmaktadır. Güvenlikten sonraki en yüksek oran ise kadın olarak hissedilen baskıdır (Şekil 4.19.). 'Bir kadın olarak...' cümlesi ile başlayan yanıtlar çalışmanın aslında sosyolojik boyutunu da destekler niteliktedir.

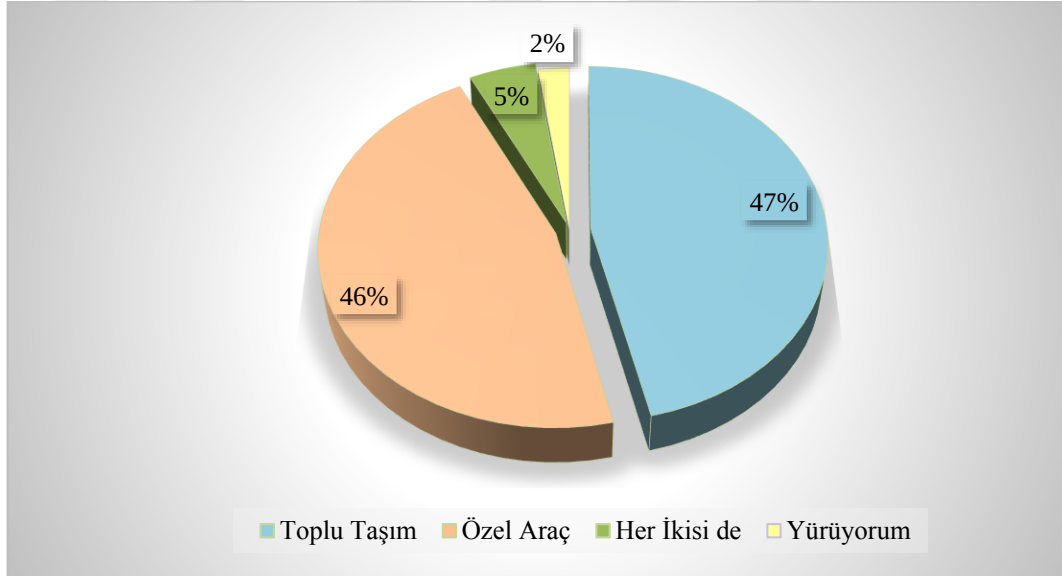
Şekil 4.19. Kadının tek başına bir kentsel mekânda zaman geçirmemesinin veya gitmekten çekindiği yerlerin nedenleri

Tek başına gitmekten çekindiği yerler olduğunu belirten erkeklerin nedenleri ise daha çok toplumsal temelli görünmektedir (Şekil 4.20.). Şöyle ki, katılımcıların %27'si karanlık, sessiz-sakin ve ıssız köşelerin olması nedeniyle bazı yerlere gitmediğini belirtirken, %27'si suç oranlarının yüksek olduğu alanlara gitmek istememektedir. Üçüncü olarak en yüksek oran ise %20 ile sosyo ekonomik şartları kötü alanlardır. Ankete katılan kişiler tarafından dile getirilen bu alanların İlçe içerisinde bulunan gecekondu alanlarını tariflediği tahmin edilmektedir. (Şekil 4.20).

Şekil 4.20. Erkek katılımcıların kamusal mekânları tek başına iken kullanmama nedenleri

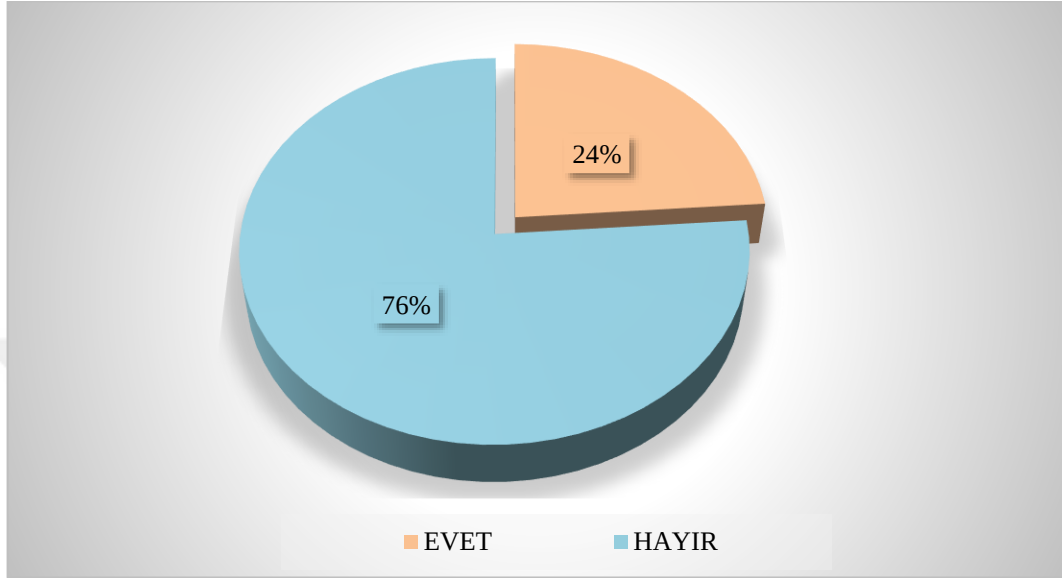
Anket uygulamasında izleyen sorular toplu taşıma üzerine hazırlanmıştır. En fazla kullanılan fakat bir kamusal alan olarak da algılanmayan toplu taşıma alanları aslında kadınların erkek yayılımı etkisiyle de en çok zorlandıkları mekânları oluşturmaktadır. Buna yönelik sorulara geçmeden önce öncelikle kadınların toplu taşıma kullanım oranına bakılmış ve ankete katılanların yarı yarıya özel araç ve toplu taşıma araçlarını kullandıkları ortaya konulmuştur (%46-%46). %5’lik bir kesim her ikisini de kullanırken, kalan kesim ise yürümeyi tercih etmektedirler (Şekil 4.21). Anket sonuçlarına göre, katılımcı erkeklerin %61’si özel araç, %33’ü toplu taşıma araçlarını kullanmaktadır. Kadınların daha önceki bölümde verilen %47 oranı ile karşılaştırıldığında Keçiören genelinde toplu taşıma kullanan kişilerin daha çok kadınlar olduğu görülmektedir (özellikle dolmuş taşımacılığı).

Şekil 4.21. Ankete katılan kadın görüşmecilerin araç kullanma durumu

Ankete katılan kadınların %24’ü toplu taşıma araçlarında kendini rahat hissederken %76’lık kısım rahat hissetmediğini belirtmiştir (Şekil 4.22). Kadınların rahat hissetmemesinin en büyük nedeni ise toplu taşıma araçlarının kalabalık olmasıdır (%47,2). Anket görüşmesi yapılan kadınların %29’u bu tür araçlarda erkekler tarafından göz ile rahatsız edildiklerinden, tacize uğradıklarından, bazen hırsızlık dolayısıyla sorun yaşadıklarından, kalabalıkta dip dibe durulmasının getirdiği rahatsızlıklardan, erkeklerin yayılarak oturması nedeni ile rahatsız olduklarından, şoförlerin saygısız ve kaba davranışlarından rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Bu tür davranışlara maruz kalmayan

geri kalan katılımcılardan (%71) bazıları ise ‘çok şükür’ ifadesini kullanarak sanki normalmiş gibi görünen duruma rastlamadıklarından dolayı kendilerini şanslı hissetmektedirler.

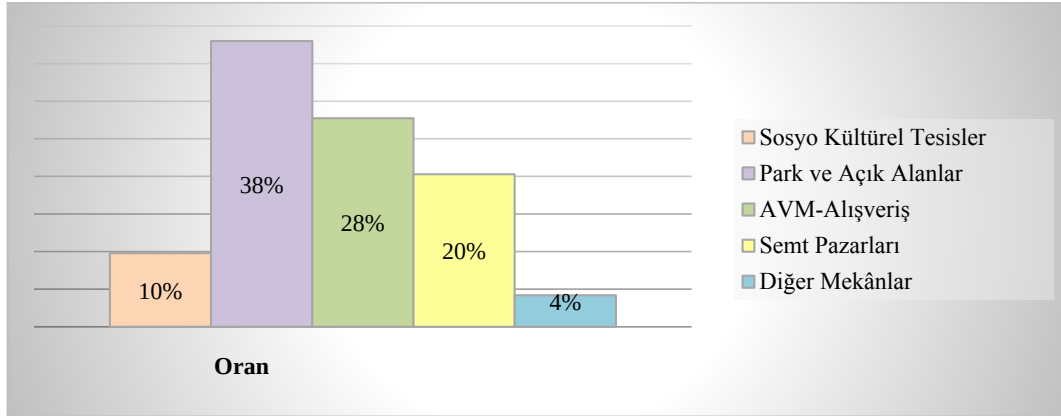

Şekil 4.22. Toplu taşımada rahat mısınız sorusuna verilen yanıtlar

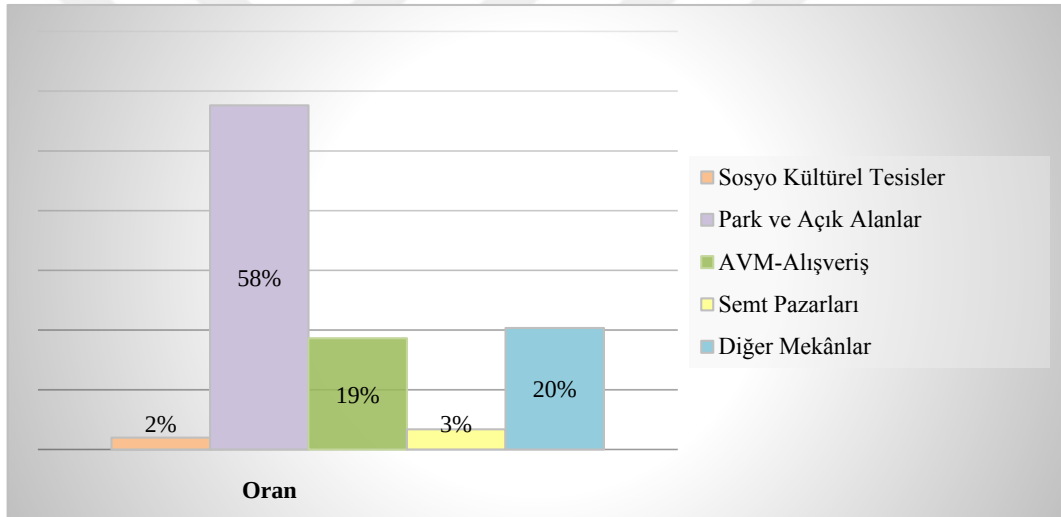
İlçe’deki kamusal alan kullanımlarının tespit edilmesi için bir sonraki aşamada ankete katılanlara ‘*Keçiören’de ortak kullanım alanlarından nerelere daha sık gidiyorsunuz?*’ sorusu yöneltilmiştir. Ankete katılan kadınlar soruya çok farklı cevaplar vermişlerdir. Cevapların en yoğunlaştığı kamusal alan; park ve açık alanlar olmuştur (%31.8). Keçiören Belediyesi resmi internet sitesinden alınan bilgi doğrultusunda ilçede faal durumda olan 499 adet park alanı bulunmaktadır. Küçük ölçekli mahalle parkları, parklarda yer alan spor alanları dışında İlçe’de bulunan mesire alanları ve Çubuk Çayı’nın etrafında oluşturulan rekreasyon alanları sosyalleşme imkânı sağlayan potansiyel alanlardır. Bunu %16.9’luk kesimi oluşturan AVM’ler, alışveriş dükkânları izlemiştir. %9.5’lik kesim ise en sıklıkla gidilen yer olarak semt pazarlarını göstermiştir (Şekil 4.23.). Erkek katılımcıların ise %58’i ‘park ve açık alanları tercih ettiklerini, %20’si ise diğer mekânları (evin bahçesi, kafeler, halı saha ve spor tesisleri) tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Şekil 4.24.).

Katılımcılara bir sonraki aşamada sorulan soru ise soruyla bağlantılı olarak, belirttikleri mekânları kullanma sıklığı ile ilgili olmuştur (Şekil 4.25.). Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere kullanıcıların sıklıkla gittikleri kamusal mekânları ‘haftada

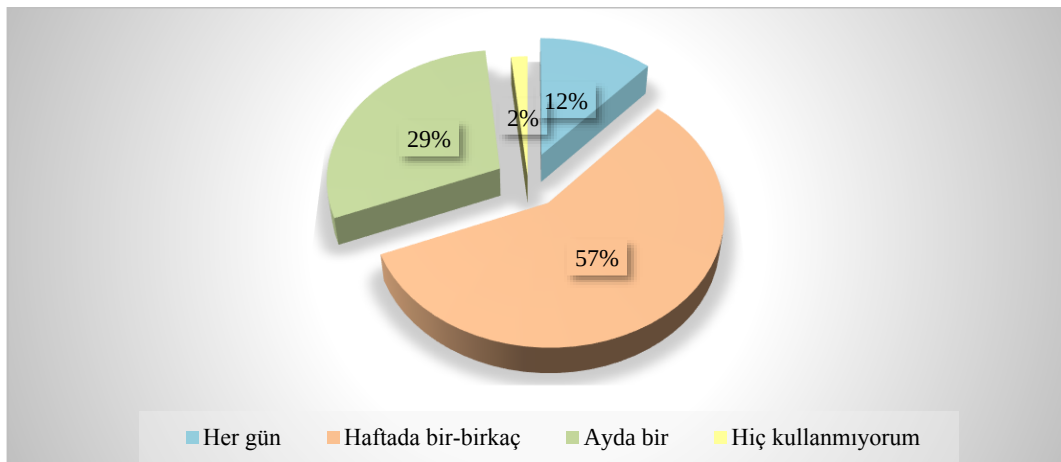
bir-birkaç’ şeklinde kullanılmaktadırlar. Her gün kullanılan kamusal mekânlarda ise en yüksek oran %40 ile park ve açık alanlardadır (Tablo 4.5.).

Şekil 4.23. Ankete katılan kadın kullanıcıların sıklıkla gittikleri kamusal mekânlar

Şekil 4.24. Ankete katılan erkek kullanıcıların sıklıkla gittikleri kamusal mekânlar

Şekil 4.25. Kamusal mekânları kullanım sıklıkları

Tablo 4.5. En sık gidilen kamusal mekânlar ve gitme sıklıkları

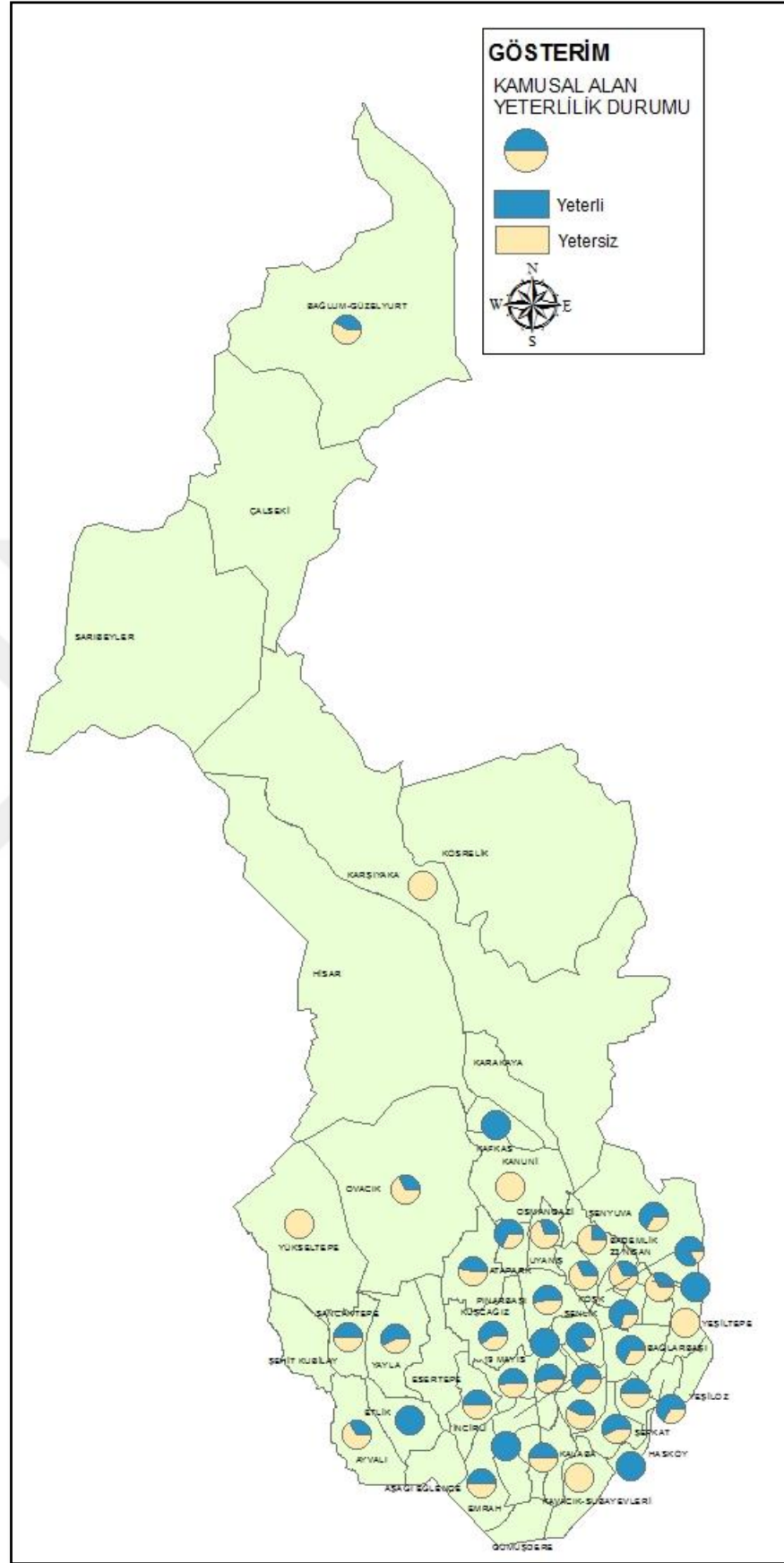
Kullanılan Kamusal Alanlara Gitme Sıklığı									TOPLAM
Kullanılan Kamusal Alanlar	Her Gün		Haftada Bir-Birkaç		Ayda Bir		Hiç Kullanmıyorum		
	Kadınlar	Erkekler	Kadınlar	Erkekler	Kadınlar	Erkekler	Kadınlar	Erkekler	
Sosyo Kültürel Tesisler	19%	0%	60%	0%	21%	100%	0%	0%	100%
Park ve Açık Alanlar	13%	35%	60%	59%	27%	6%	0%	0%	100%
AVM-Alışveriş Dükkânları	10%	27%	53%	55%	37%	18%	0%	0%	100%
Semt Pazarları	7%	0%	79%	100%	14%	0%	0%	0%	100%
Diğer Mekânlar	33%	50%	44%	42%	6%	0%	17%	8%	100%

Kadın katılımcıların soruya verdiği cevaplar ile karşılaştırıldığında erkeklerin spor tesislerinde daha fazla vakit geçirmesi ve daha sık bu mekânlara gitmesi, bu mekânların daha çok erkek mekânları olarak algılanmasına neden olabilmektedir. Kadınlar ise erkeklerden farklı olarak daha çok semt pazarları, alışveriş merkezleri ve sosyo-kültürel tesislerde vakit geçirmektedir (%63).

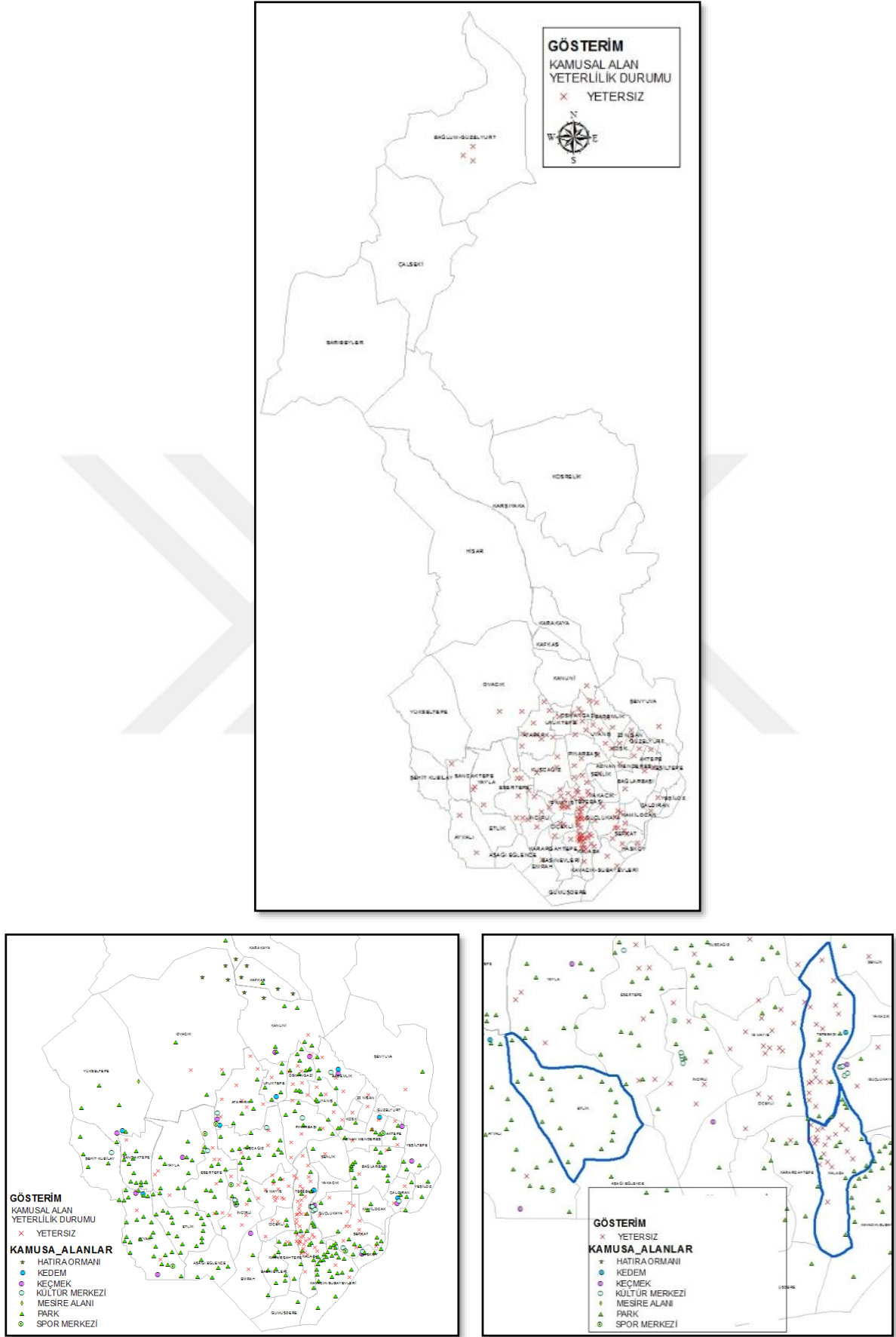
Konu ile bağlantılı olarak bir sonraki aşamada kadınlara kamusal mekânların yeterli olup olmadığı sorulmuştur. Anket uygulamasına katılan kadınların %54'ü Keçiören'deki kamusal alanların yeterli olduğunu düşünürken %46'sı yetersiz olduğunu düşünmektedir. Yetersiz olarak görenlerden bazıları nüfusun fazlalığına atıfta bulunmuşlardır. Aşağıdaki şekilde Keçiören'de yer alan mahallelere göre kamusal alanları yeterli görme durumları verilmiştir (Şekil 4.26.).

Ankete katılan ve kamusal alanları yetersiz bulan kadınların yaşadıkları mahalle ve sokaklar aşağıdaki haritada işaretlenerek çevresindeki kamusal alanlara yakınlığı ve ilişkisine bakılmıştır (Şekil 4.27.). Şekilden de anlaşılacağı üzere, yeterli bulmayan kadınların yaşadığı yerlerin çevresine bakıldığında ya kamusal alanların az bulunduğu bir yerde ikamet ettiği ya da yaşadığı yerde nüfus yoğunluğuna oranla yeterli sayıda kamusal mekânın olmadığı görülmektedir (Şekil 4.27.).

Örneğin Etlik mahallesinde oldukça fazla sayıda park alanı varlığına bağlı olarak bmahallede kamusal alanın yetersiz olduğunu söyleyen kimse bulunmamaktadır. Bunun aksine, Kalaba ve Tepebaşı mahallelerinde oldukça az kamusal alan bulunmasına bağlı olarak bu mahallelerde ankete katılan kadınların çoğunluğu kamusal alanların yetersizliğinden bahsetmektedir. Keçiören ilçesi geneline bakıldığında, kadınların daha erişilebilir ve kullanılabilir durumda olan kamusal mekânlarla ilgili yorum yaptıklarını görülmektedir (Şekil 4.27.). İlçe'nin alansal büyüklüğüne bağlı olarak, her kamusal alana her mahalleden erişilebilirliğin sağlanamaması durumu kamusal alanların da varlığının yetersiz olarak algılanmasına neden olabilmektedir. Kamusal alan varlığının fazla olması demek aynı zamanda bunlara erişilebilirliğinde yüksek olduğu anlamına gelmemektedir (Şekil 4.27.).

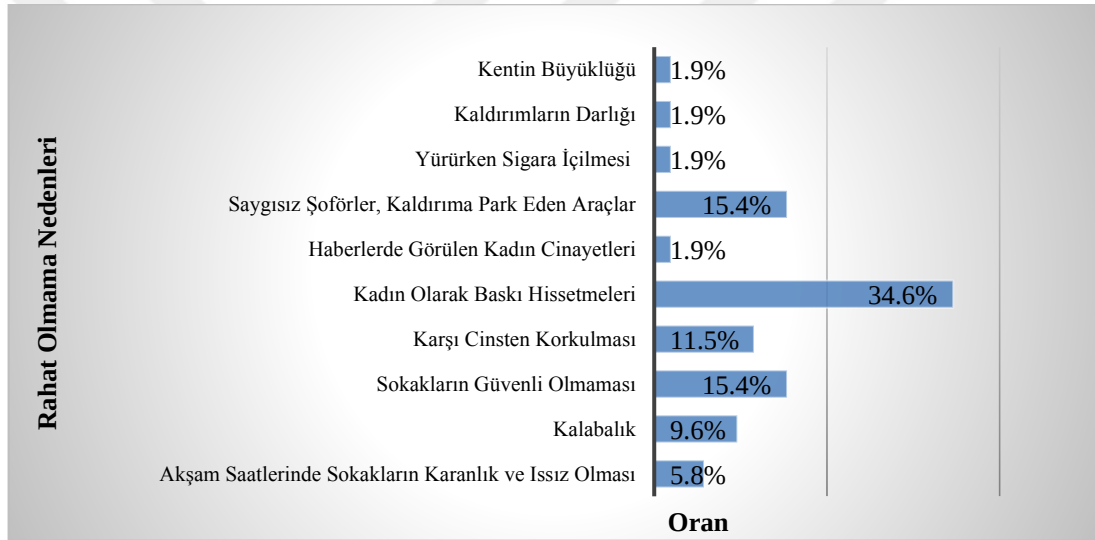

Şekil 4.26. Mahallelere göre kamusal alanları yeterli görme durumu

Şekil 4.27. Kamusal alanlar ve kamusal alanları yetersiz bulan kadınların konumları

Çalışmanın buradan sonraki aşamasında katılımcıların yaya olarak kent içindeki hareketleri konusunda görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Elde edilen verilere göre kadınların %41'i yaya olarak kent içinde rahat hareket ederken, %17'si rahat hareket edemediklerini belirtmişlerdir. %42'lik kısmı ise kısmen cevabını vermiştir. Yaya olarak rahat hareket edemediklerini belirten kadınlar nedenler olarak; kadın olarak baskı hissetmeleri (34,6%), sokakların güvenli olmaması (15,4%), akşam saatlerinde sokakların karanlık ve ıssız olması (5,8%), kalabalık (11,5%), karşı cinsten korkulması (11,5%), saygısız şoförler ve kaldırıma park eden araçlar (15,4%) şeklinde sıralamışlardır. Sıralanan nedenler konunun aslında toplumsal boyutunun ne derece baskın olduğunu göstermektedir (Şekil 4.28).

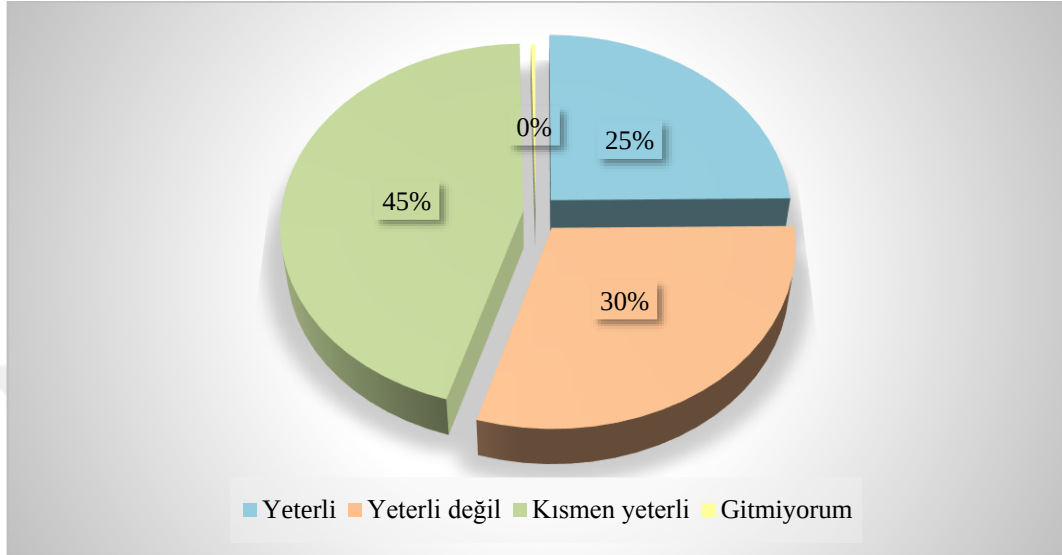

Şekil 4.28. Kadın katılımcıların yaya olarak rahat hareket edememe nedenleri

Kentsel mekânın fiziksel durumu ile ilgili yaya olarak hareket edemediklerinden şikâyet eden kadınların kaldırımların dar olmasını (1,9%) ve kentin büyüklüğünü (1,9%) neden olarak sıraladıkları görülmüştür (Şekil 4.28.). Ancak bu oranlar sosyolojik ve psikolojik nedenlere göre oldukça azdır. Anket görüşmeleri sonuçlarına göre erkeklerin %85'i kentsel mekânını yaya olarak deneyimlerken oldukça rahat olduklarını, %12'lik bir kesim ise rahat olmadıklarını belirtmişlerdir. Rahat olmama nedenleri ise genelde kaldırımlara park eden araçlar (%60) ve kalabalıktır (%40).

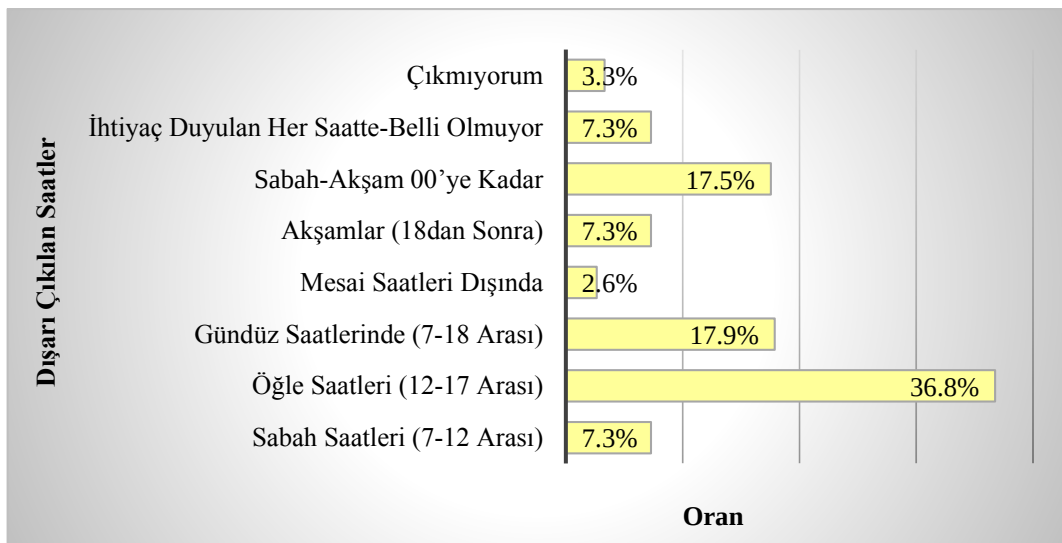
Kamusal alanların güvenliği konusunda ise ankete katılan kadınların %25'i kamusal alanların güvenliğini yeterli bulurken %30'u yetersiz bulmuş, %45'lik kısmı da

kısmen cevabını vermiştir. Soruyla bağlantılı olarak çalışmanın daha önceki kısımlarında kadınların bazı park alanlarını özellikle akşam saatlerinde güvenli bulmadıkları nedeniyle gitmek istemedikleri belirtilmiştir.

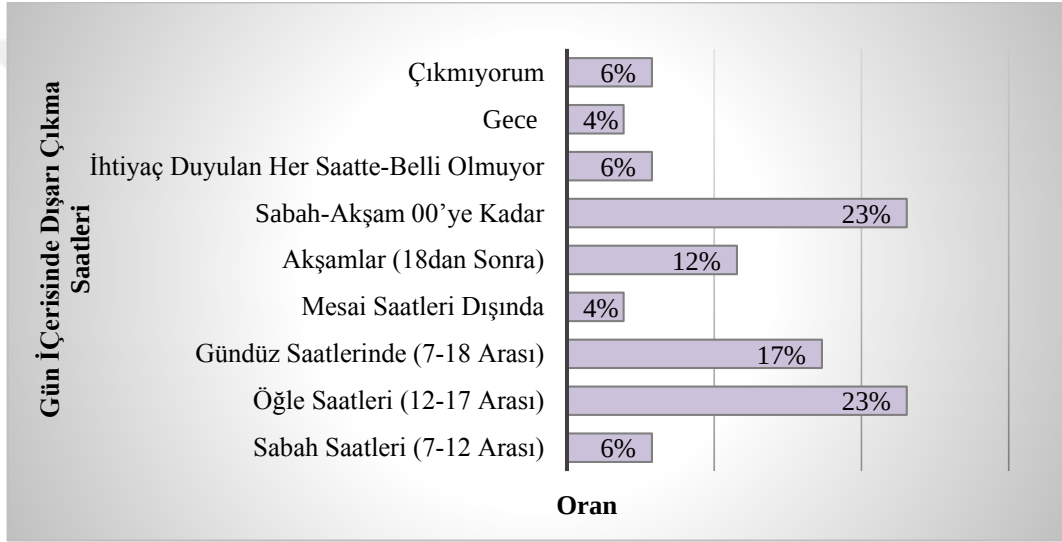
Şekil 4.29. Kadın bakış açısı ile kamusal alanların güvenlik durumu

Anket uygulaması sonuçlarına göre erkek katılımcıların %79'u Keçiören'de kamusal alanları yeterli ve %63'ü de güvenli bulmaktadır. Anket uygulamasının bir sonraki aşamasında kullanıcıların kentsel mekânı kullanma saatlerini tespit etmek üzere gün içerisinde hangi saat aralıklarında dışarı çıktıkları sorulmuştur. Aşağıdaki şekilde soruya verilen cevaplar görülebilmektedir (Şekil 4.30.).

Şekil 4.30. Ankete katılan kadın görüşmecilerin kamusal mekânda vakit geçirdiği zaman dilimi

Şekil 4.30'dan da anlaşılacağı üzere toplam 302 kadının %36,8'inin öğlen saatlerinde dışarıda vakit geçirdikleri söylenebilir. Erkek kullanıcıların verilerinin gruplanması sonucuna göre mekânlar en çok öğle saatleri (%23) ve sabah-akşam (gece 12 ye kadar) (%23) kullanılmaktadır. Kadın kullanıcılarca verilen cevaplarla kıyaslandığında erkeklerde mekânları gece kullanma durumunun da olması önemlidir. Kadınlarda ise ankete katılan 302 kişi arasında gece kullanımı cevabını veren hiç kimse yoktur. Kısacası, erkekler günün her saatinde kamusal mekânları rahatlıkla kullanabilmektedirler (Şekil 4.31.) ve mekânın kullanım saatleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

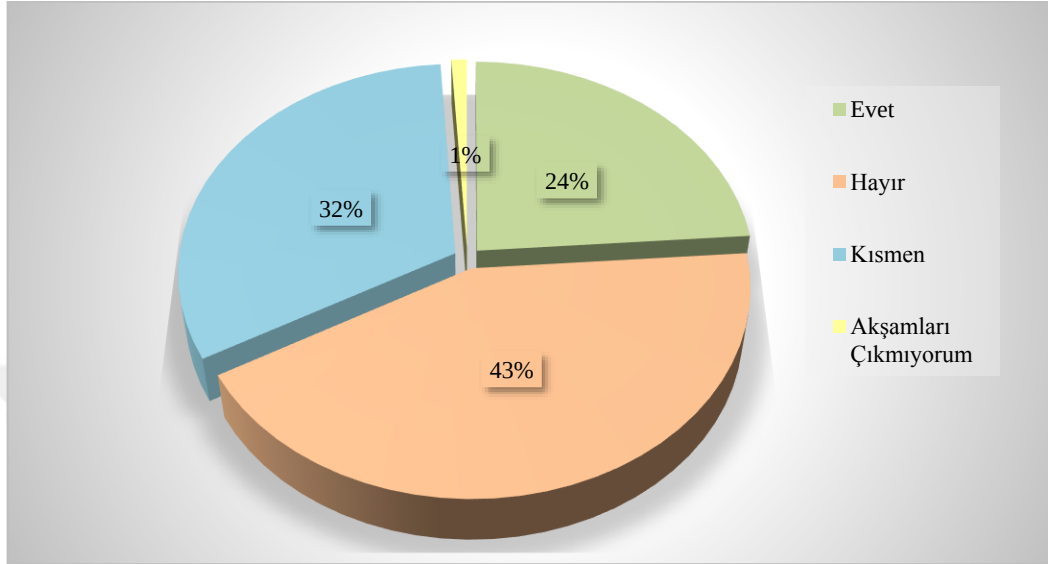

Şekil 4.31. Ankete katılan erkek katılımcıların ortak mekânları kullanım zamanı dilimi

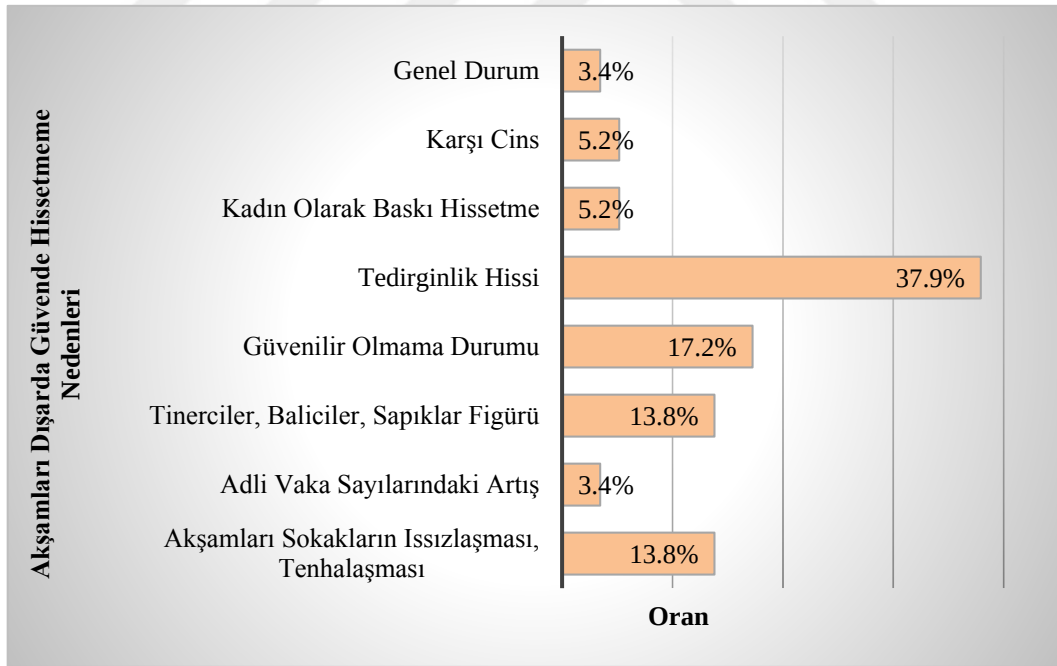
Ankete katılan kadınların %24'ü akşamları kendilerini dışarda güvende hissederken, %43'lük kesim güvende hissetmediğini belirtmiştir. %32'lik kesimin kısmen cevabının verdiği ankette %1'lik kısım ise akşamları dışarı çıkmadığını belirtmiştir (Şekil 4.32). Nedenleri ise aşağıdaki şekilde ayrıntılı olarak verilmiştir (Şekil 4.33.). Şekilden de anlaşılacağı üzere akşam dışarı çıkmamanın en yüksek oranda nedeni kadınların yaşamış olduğu tedirginlik hissidir. Akşamları sokakların ıssızlaşması kentsel planlama eli ile karma kullanım alanları ile çözebilirken geri kalan durumlar daha çok güvenlik ve toplumsal kabuller ile alakalıdır. Çoğu kadın kendini dışarda tedirgin hissetmektedir. Bunun nedeni de yaşanmışlıklar ve karşı cins olarak görülmektedir.

Bir sonraki aşamada kendini kentsel dış mekânda güvensiz hisseden kadınlara bugüne kadar yaşadığı herhangi bir sorun olup olmadığı, eğer varsa endişelerinin bu

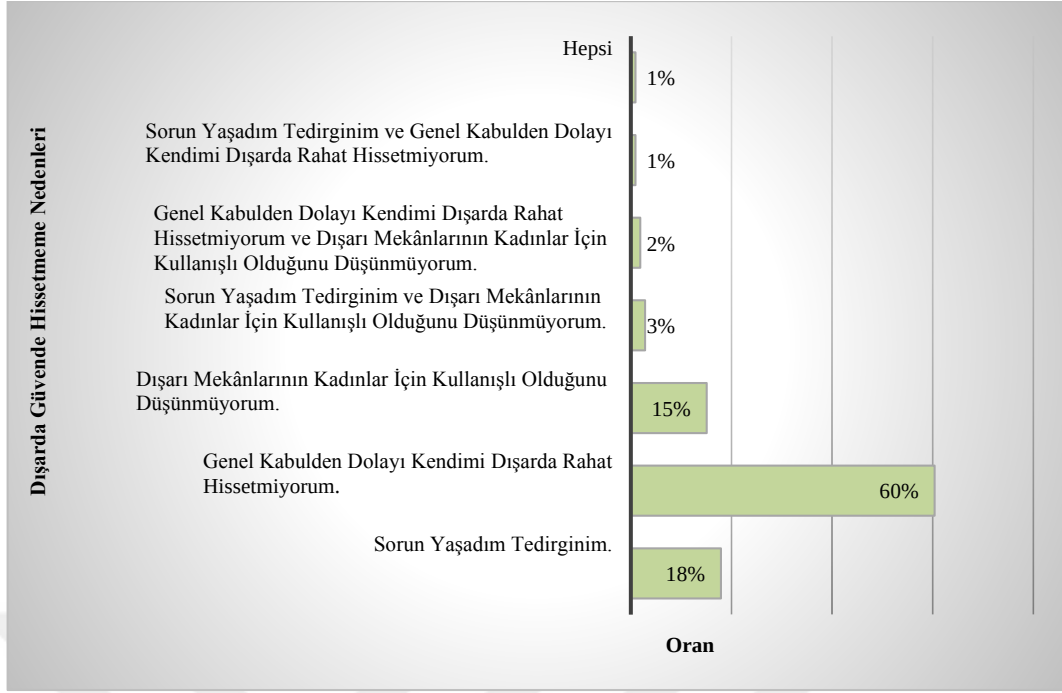
durumdan mı kaynaklı olduğu sorulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre kadınların %60'ı genel toplumsal kabullerden dolayı kendilerini dışarıda rahat hissetmediklerini belirtmiştir (Şekil 4.34.).

Şekil 4.32. Akşamları dışarıda kendini güvende hissetme durumu

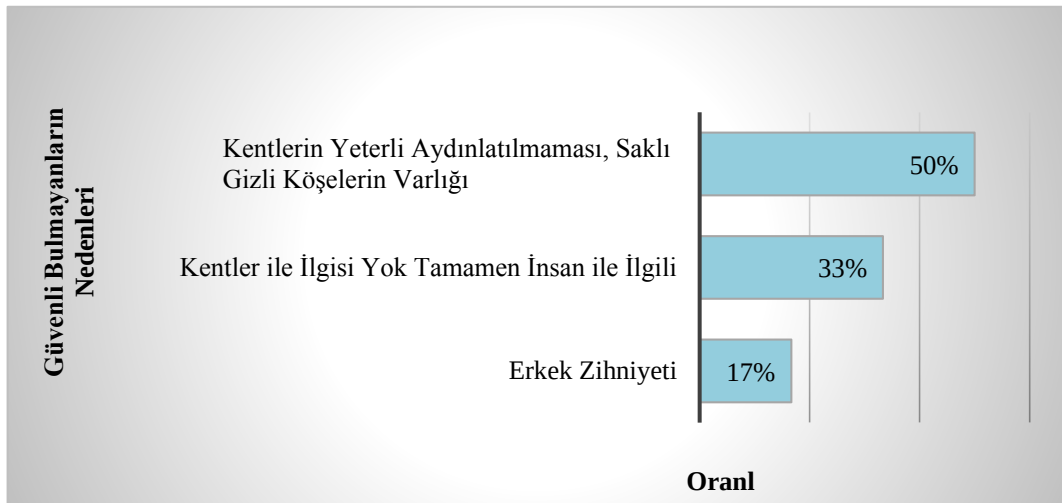

Şekil 4.33. Kadınların akşam saatlerinde kendilerini dışarıda rahat hissetmeme nedenleri

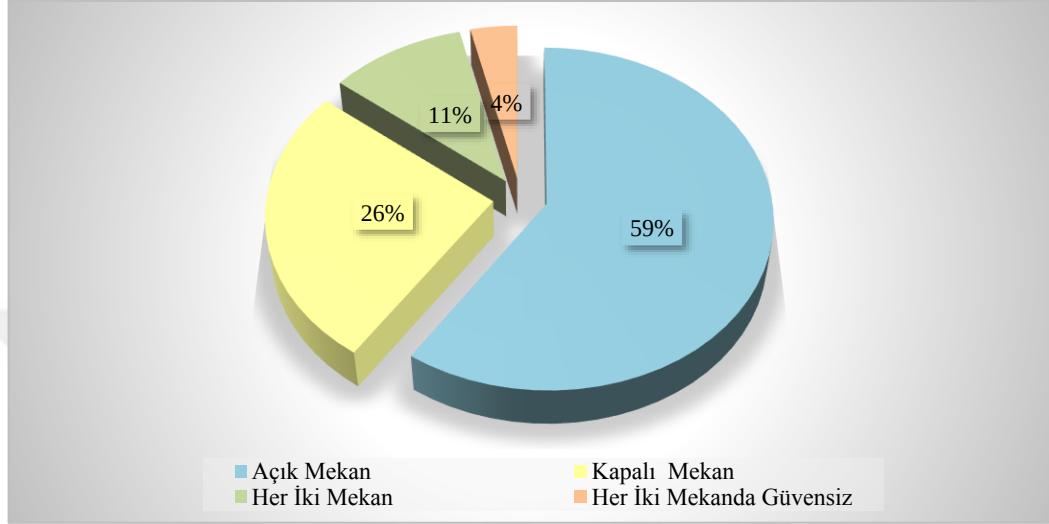
Şekil 4.34. Kadınların dışarıda güvende hissetmeme nedenleri

Güvenlik konusunda ankete katılan erkeklerin görüşünü almak amacıyla ‘Kentlerin kadınlar için güvenli olup olmadığı’ sorulmuştur. Erkek katılımcıların %65’i kentlerin kadınlar için güvenli yerler olmadığını, %6’sı ise sadece kadınlar için değil herkes için güvensiz olduğunu belirtmiştir. İnsan ilişkileri, insanların güven vermemesi gibi durumlar bunda etkilidir. Ayrıca sokakların tenhalaşması ve ıssızlaşması (%50) da kadınlar için güvensizlik oluşturmaktadır (Şekil 4.35.).

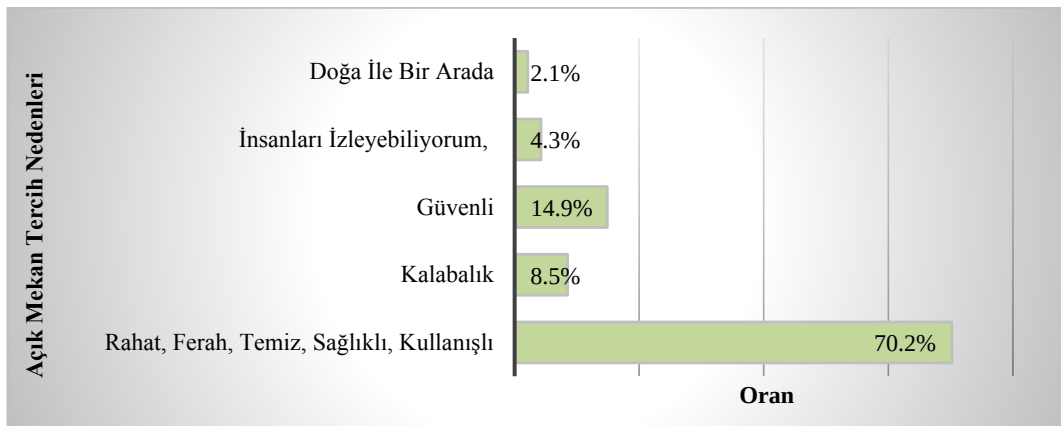
Şekil 4.35. Erkek katılımcılara göre kentlerin güvenli olmama nedenleri

Daha sonra katılımcılara kendilerini açık mekânda mı yoksa kapalı mekânda mı daha rahat hissettikleri sorulmuştur. Anket uygulamasına katılan kadınların %26'sı kapalı %59'u ise açık mekânlarda daha rahat olduklarını ifade etmişlerdir. %11'lik kesim ise her ikisinde de rahat etmektedirler (Şekil 4.36.).

Şekil 4.36. Kadınların açık-kapalı mekân tercihi

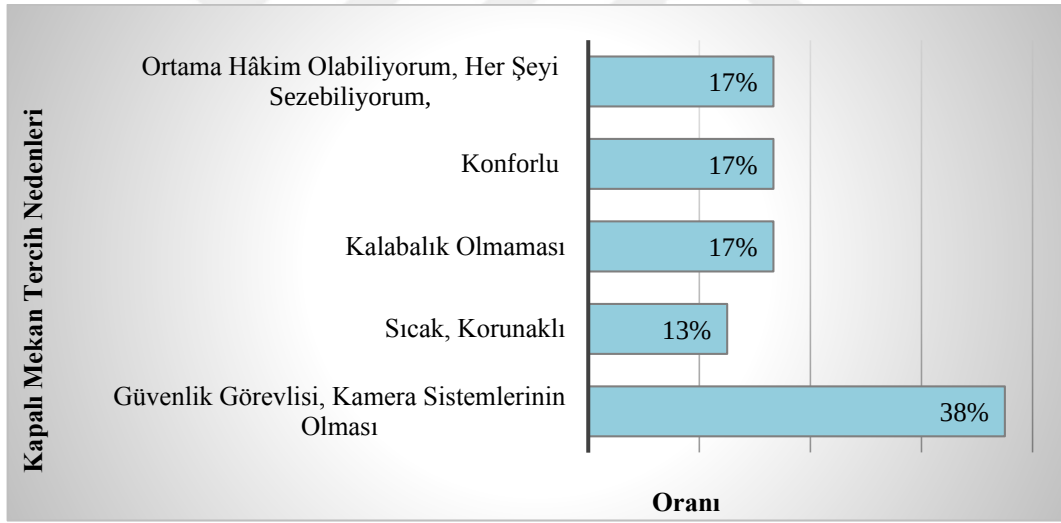
Aşağıdaki şekilden de anlaşılacağı üzere kadınların %70.2'si daha çok sağlıklı olduğundan açık mekânları tercih etmekte ve kendilerini daha rahat hissetmektedirler. Bunu %14,9 oranı ile daha güvenli olduğunu düşünen kadınlar izlemektedir. Cevabı veren kadınların çoğu açık mekânda bir sıkıntı yaşama durumuna karşı kendisine yardımcı olacak kişi sayısının fazla olmasından dolayı açık alanları tercih ettiğini belirtmiştir (Şekil 4.37.).

Şekil 4.37. Kadınların açık mekânlarda kendilerini daha rahat hissetme nedenleri

Kapalı mekânda daha rahat olduklarını belirten kadınların tercih nedeni ise %38 oranı ile en başta güvenlik faktörüdür (Şekil 4.38). Mekân içerisinde güvenlik görevlilerinin varlığı, mekanik gözetim sistemleri bazı kadınların kendilerini daha rahat hissetmesine ve mekânı kullanmalarını sağlamaktadır.

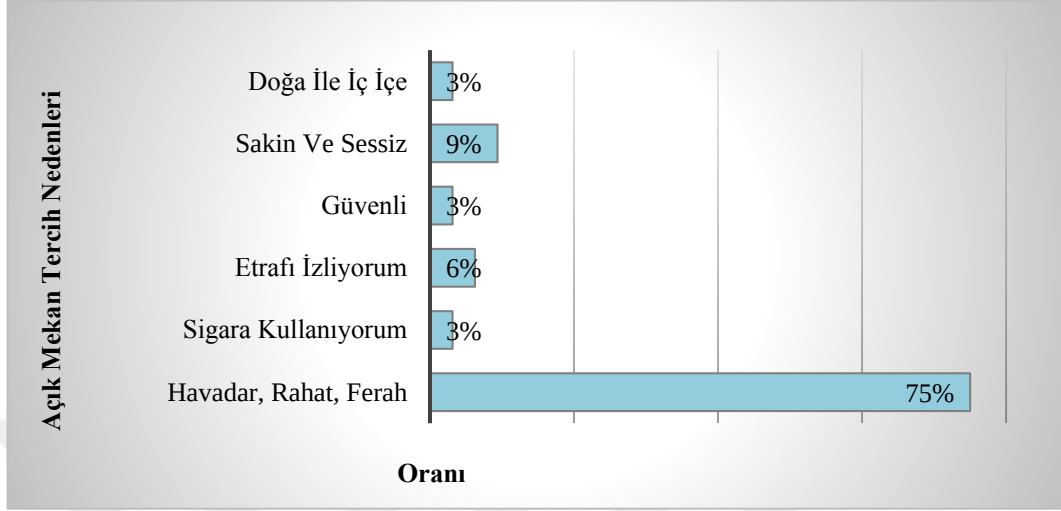
Bu noktada bir önceki soruya verilen cevaplar irdelendiğinde aslında tercihlerin ağırlığının açık mekâna yönelik olduğunu fakat güvenliğin sağlanması nedeniyle kapalı mekânların tercih edildiğini vurgulamakta fayda vardır. O halde açık mekânlardaki birtakım güvenlik problemlerinin giderilmesi kadınların açık mekânlardan faydalanmasına daha çok imkân tanıyacaktı diyebiliriz. Özellikle pandemi dönemi ile birlikte açık ve yeşil alanlarının öneminin artması, doğaya yeniden bir dönüş ve talebin başlaması birçok faaliyetin de açık alanlarda yapılmasına kolaylık sağlayabilir. Gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması ile kadınların kamusal mekânları daha çok kullanması, kadınların bu mekânlardan daha çok faydalanmasını kolaylaştırabilir.

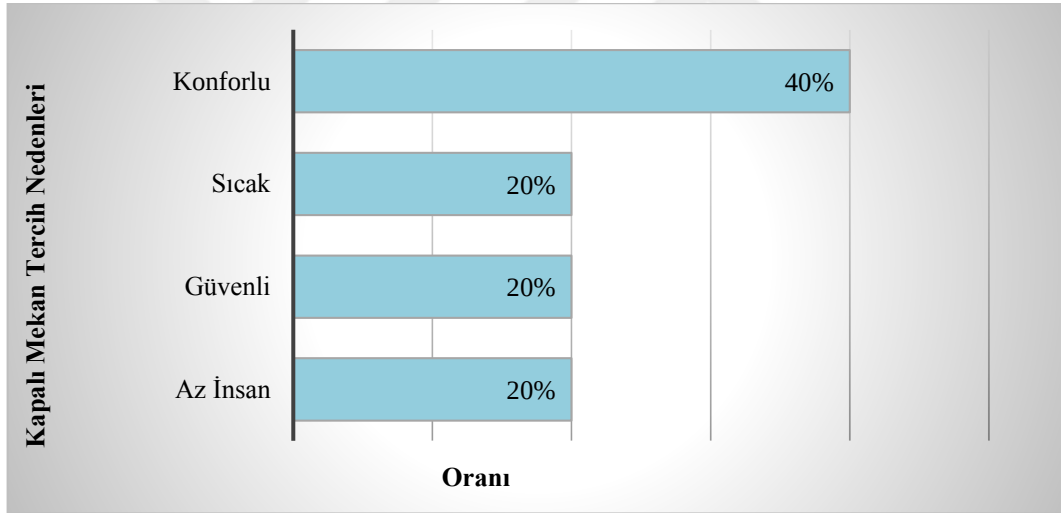
Şekil 4.38. Kadınların kapalı mekânlarda kendilerini daha rahat hissetme nedenleri

Erkek katılımcıların ise %75'i açık mekânları tercih ederken, %13'ü kapalı mekânları tercih etmektedirler. %13'ü ise her ikisini de tercih etmektedir. Erkek katılımcılara göre, açık alan tercihinin nedenleri aşağıdaki şekilde görülebilmektedir (Şekil 4.39.). Şekil 4.39'a göre erkekler de kadınlarda olduğu gibi daha çok sağlık ve psikolojik açıdan bu alanları tercih etmektedirler. Kapalı mekân tercihinin yapan erkekler ise neden olarak daha çok konfor olarak göstermişlerdir (Şekil 4.40.). Yani, erkekler için açık veya kapalı mekânlarda vakit geçirmek kendilerini güvende hissetmek adına

yaptıkları bir tercih değildir, güvenlik nedeniyle tercih edenler bile bunu ilk sırada belirtmemişlerdir.

Şekil 4.39. Erkek katılımcıların açık mekânlarda vakit geçirme isteğinin nedenleri

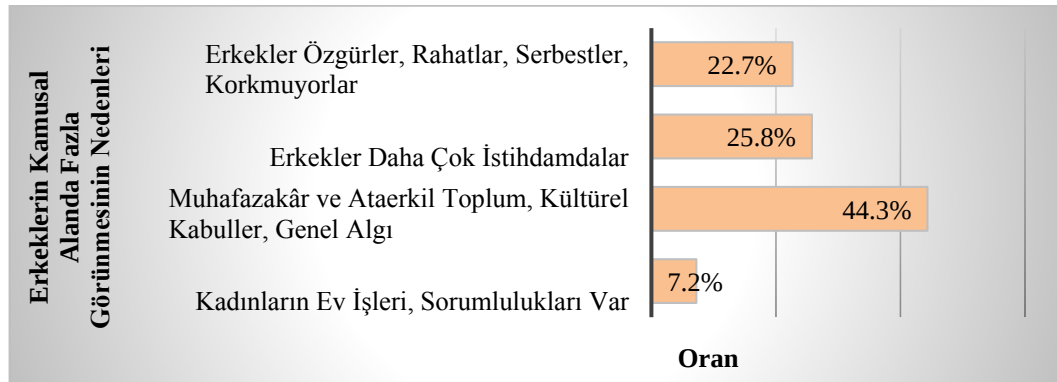

Şekil 4.40. Erkek katılımcıların kapalı mekânlarda vakit geçirme isteğinin nedenleri

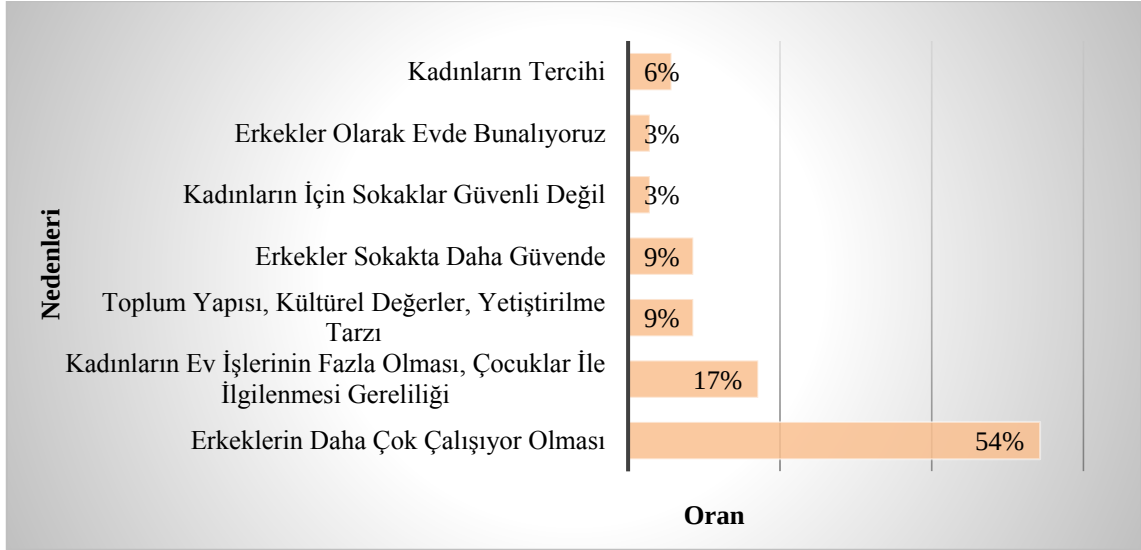
Bir sonraki aşamada kadınlara ‘Sizce kadınlar mı kamusal alanlarda (evin dışında) daha çok yer alıyor erkekler mi? Bunun nedeni sizce nedir?’ sorusu sorulmuştur. Ankete katılan kadınların %78’i erkeklerin daha çok kamusal alanlarda olduğunu düşünürken, %9’u kadınların daha çok olduğunu belirtmektedir. %13’lük kesim ise durumun eşit olduğunu düşünmektedir. Ankete katılan erkeklerin ise %73’ü durumu onaylarken, %16’lık bir kesim kadınların erkeklere kıyasla kamusal mekânlarda daha çok yer aldığını belirtmişlerdir.

Erkeklerin kamusal alanda daha görünür olduğunu düşünen kadınlar durumun genelde sosyolojik nedenlerine vurgu yapmışlardır. Şöyle ki; ataerkil toplumun kültürel kabulleri (%44.3), istihdam oranının erkek çalışanlarınca daha baskın olduğu görüşü (%25.8) ile erkekler daha özgür, kamusal mekânlarda rahat serbest ve korkmadıkları için (%25.8) şeklinde nedenler ile kadınlar erkeklerin kamusal mekânda daha çok varlık gösterdiğini düşünmektedirler (Şekil 4.41). Bunun aksine gelenek, görenek ve ataerkil toplumun bir yansıması olan kadının evin içinde olması görüşünün de etkisiyle kadınların ev ve aile işleri ile ilgili sorumluluklarının fazla olması nedeniyle erkeklere nazaran kamusal alanda vakit geçirme oranlarının daha az olduğunu düşünen kadınlar da bulunmaktadır (%7,2). Ayrıca, kadınların genelde çalışmaması ve dolayısıyla daha çok zamanının olduğunu ve bu nedenle kamusal alanda daha çok varlık gösterdiğini düşünen %9'luk bir kesim de bulunmaktadır.

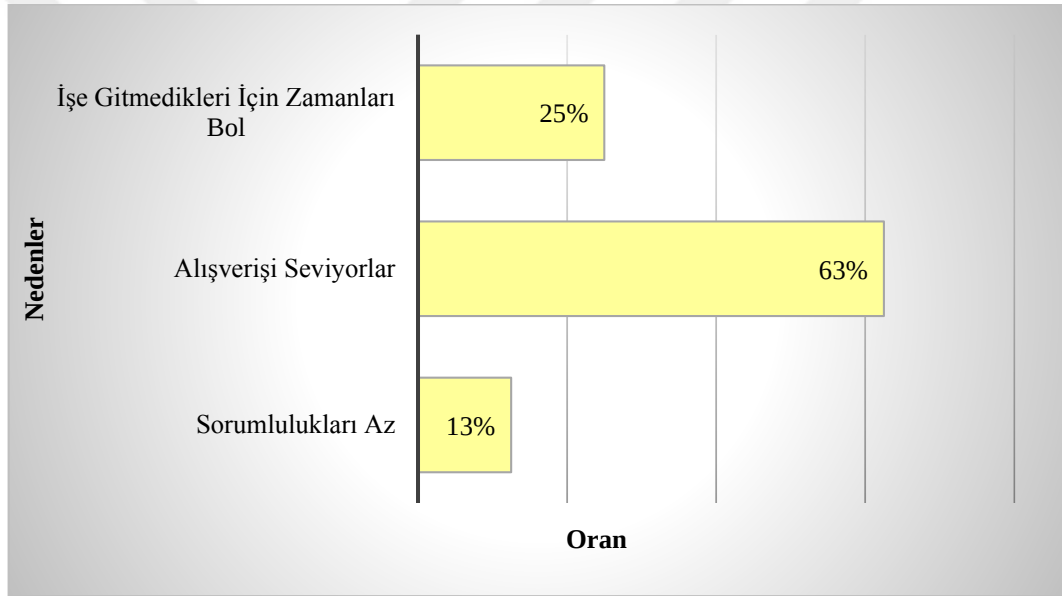
Erkeklerin kamusal alanlarda daha çok yer aldığını düşünen erkek katılımcılar (%73) bu durumu daha çok ekonomik durum ile ilişkilendirmiştir. Erkeklerin çalıştığı için kadınlardan daha çok dışarıda yer almaktadır görüşü ön plana çıkmaktadır. Ayrıca katılımcılar kadınların evde ev işleri ile ilgilenmesi nedeniyle dışarıya çıkacak zamanı bulamadıklarını da belirtmişlerdir (Şekil 4.41.). Bu sonuç aslında çalışmanın önceki bölümlerinde belirtildiği üzere kadın istihdamı ve kadının kamusal mekân kullanımı ilişkisini de destekler görünmektedir. Kadınların kamusal mekânda daha çok yer aldığını düşünen kesim için ise neden olarak %63 ile kadınların alışverişi sevdikleri için alışveriş amaçlı mekânları kullandıklarını şeklindedir. Bu durumu %25 oranla kadınların işe gitmediklerinden bu tür alanlara gidecek daha çok zamanlarının olması takip etmektedir (Şekil 4.42.). Özetle, ankete katılan kadınların %78'i erkeklerin ise %73'ü çalışmanın varsayımlarından biri olan 'kadınların erkeklere göre kamusal mekânda daha az yer alıyor olması' görüşünü desteklemektedir.

Şekil 4.41. Erkeklerin kamusal mekânda daha görünür olduğunu düşünen kadınlar

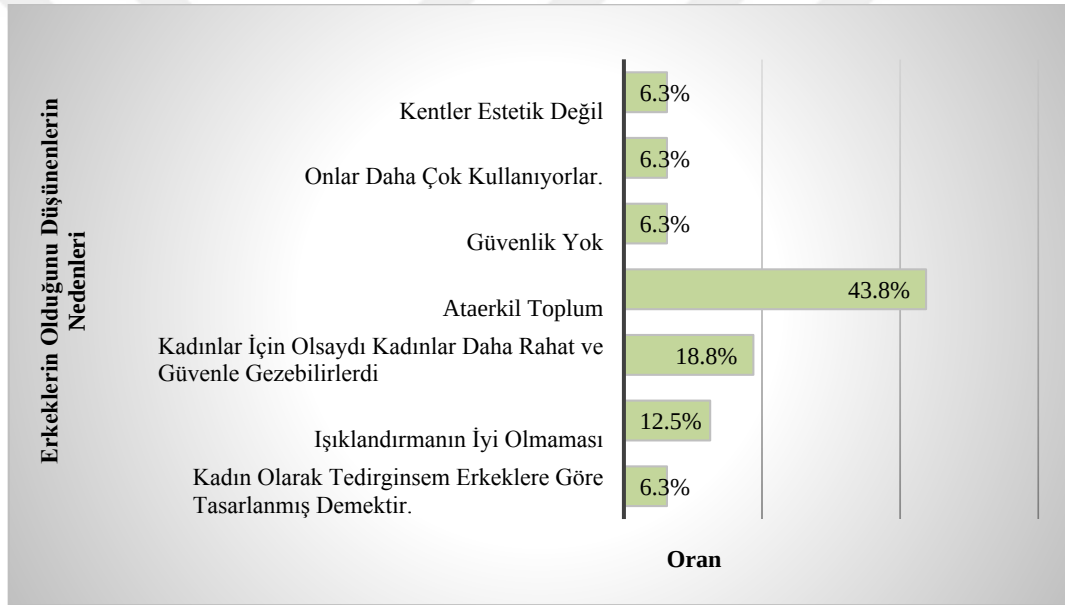
Şekil 4.42. Erkek katılımcıların kadınların kamusal mekânı kullanmama durumu ile ilgili görüşleri

Şekil 4.43. Erkek katılımcıların kadınların kamusal mekânı kullanma durumu ile ilgili görüşleri

Daha sonra kadınlara kentlerin erkeklere göre planlanıp planlanmadığı sorulmuştur. Kadınların %24'ü evet %75'i hayır cevabını vermiştir. Diğerleri eşit olduğunu düşünmektedir (%1). Ankete katılanların %24'ünü oluşturan erkeklere göre planlandığını düşünen kadınlara nedeni sorulduğunda; toplumun ataerkil yapıda olması (%43,8) planlanan kentlerin kadının rahat edeceği düzeyde olmaması (%18,8), aydınlatma sorunları (%12,5), güvenlik (%6,3) gibi nedenler gösterilmiştir (Şekil 4.44.). Ayrıca kentlerin estetik olmadığını, bu nedenle de erkeklere hitap ettiğini düşünen çok küçük bir azınlığın da bulunduğunu söyleyenebilir (%6,3). Sorudan elde edilen verilere bakılacak olursa; aslında kadınların kamusal alanda daha az yer alıyor olmasının kentin

fiziksel planlaması ve tasarımı ile çok ilgisi olmadığı görülmektedir. Sorun esasında sosyal yönü ile ağırlığını güçlü bir şekilde hissettirmektedir. Kentin fiziksel planlama ve tasarımının toplumsal cinsiyet eşitsizliğini genelde yansıtmadığını bu noktada söyleyebiliriz. Yani kent planlarının ve mekânsal düzenlemelerin kadınların kullanımına olanak sağlama noktasında eksik kalıyor olması gibi bir durum en azından Keçiören’de yaşayan kadınlar açısından söz konusu gibi görünmemektedir. Fakat temel problem fiziksel anlamda planlanan / tasarlanan alanların kültürel arkaplan, alışkanlıklar vb. nedenlerle kullanımı aşamasında ortaya çıkmaktadır. Örneğin; anket uygulaması esnasında parkta tek başına oturan kadına ender rastlanırken, tek başına oturan erkeğe sıklıkla rastlanılmıştır.

Şekil 4.44. Kentlerin erkek-odaklı planlandığını düşünen kadınların nedenleri

Kent içi güvenlik sorusuna kadınlar %32’lik bir oranla ‘herkesin rahat hareket edebildiği alanlar’ ve %23’lük bir oranla da ‘kolluk kuvvetleri’ cevaplarını vermişlerdir (Tablo 4.6.). Görüşmelerden elde edilen verilere göre erkeklerin kent içi güvenlikten anladığı %47 ile ‘herkesin rahat hareket edebileceği alanlar’dır. %39’u ise güvenlik konusunu ‘kolluk kuvvetleri’ nin varlığı olarak görmektedir.

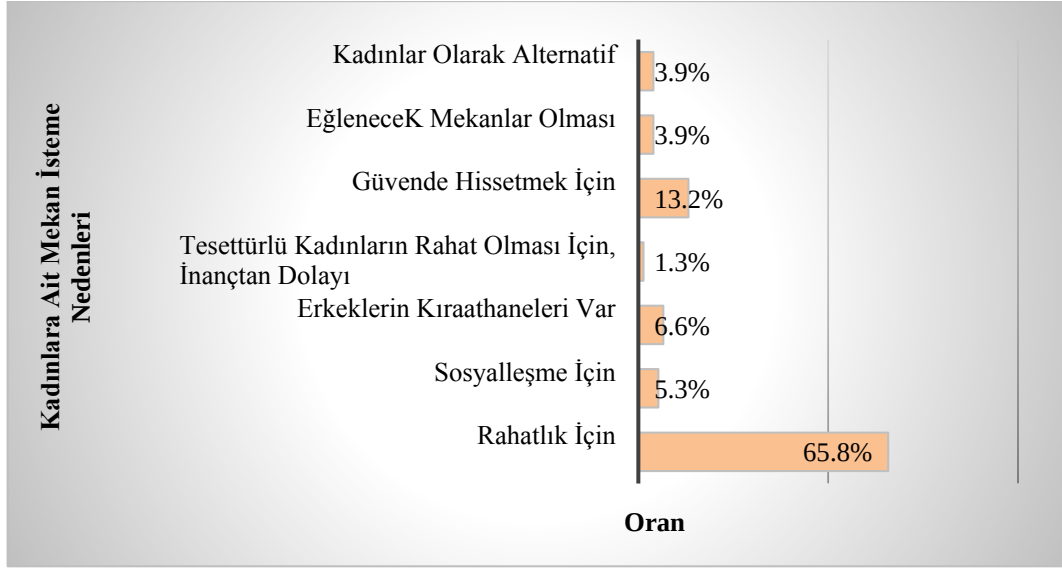
Tablo 4.6. Kullanıcıların kentsel mekândaki güvenlikten ne anladığı

	Kadınlar		Erkekler	
	Ankete Katılan Kişi Sayısı	Oranı	Ankete Katılan Kişi Sayısı	Oranı
Kolluk Kuvvetleri	70	23%	20	39%
İssız Olmayan Sokaklar ve Kamusal Alanlar	29	10%		
İşıklandırılması İyi Yapılmış Alanlar	13	4%		
Ticari Faaliyetlerin Olduğu Alanlar	3	1%		
Herkesin Rahat Hareket Edebildiği Alanlar	96	32%	24	47%
Çok Seçenek İşaretleyenler	88	29%	7	14%
Toplam	299*	100%	51*	100%

*Ankete katılan 3 kadın ve 1 erkek ise kent içinde güvenlik diye bir şeyin olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle onların cevapları ankete dâhil edilmemiştir.

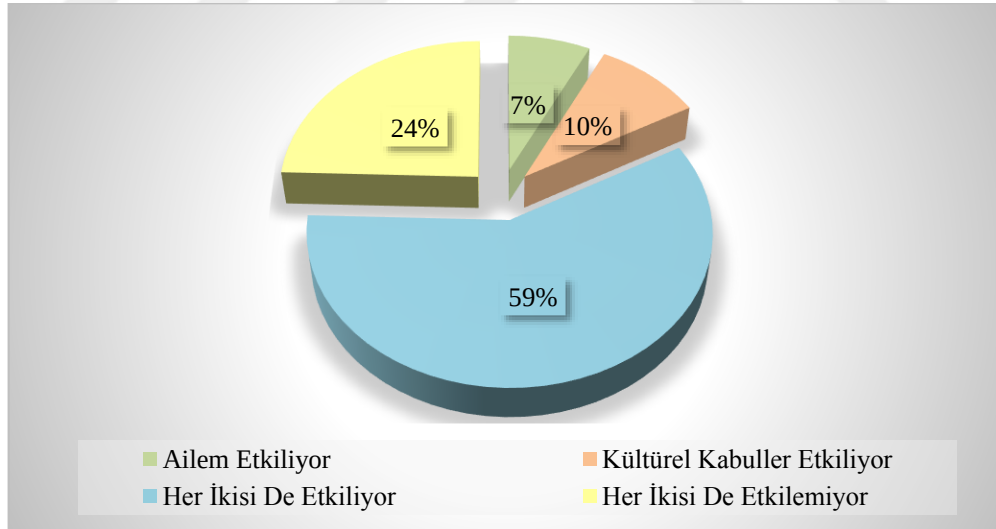
Kadınlar, kentin fiziksel işlerliğinde önemli rolleri olan iyi aydınlatılmış mekânlar, ıssız olmayan sokaklar ve kamusal alanlar faktörlerine işaret etmiş olsalar bile psikolojik ve sosyal yöndeki cevaplar daha ağırlıklı olmuştur (Tablo 4.6.).

Daha sonra kadınlara ‘Sadece kadınlara ait mekânların oluşturulmasını ister misiniz?’ sorusu sorulmuş ve ankete katılan kadınların %52’si soruya evet, %48’i ise hayır yanıtını vermişlerdir. Birbirine oldukça yakın olan sonuçlar aldığımız soruyu takiben kadınlara bunun nedenleri sorulmuştur. ‘Evet’ cevabını veren kadınların en çok rahatlık (%65.8) ve güvende hissetmek için (% 13.2) kendilerine özel mekânların oluşturulmasını istedikleri görülmüştür (Şekil 4.45.). ‘Hayır’ diyen kadınlar ise (%48) durumun daha çok toplumsal ayrışmayı arttıracak düşüncesindedirler.

Şekil 4.45. Sadece kadınlara yönelik kentsel mekânların oluşturulması konusuna kadınların yaklaşımı

Kadınlara son olarak ‘*Kamusal mekân kullanımınızı ne etkilemektedir? Aileniz ya da yetiştirildiğiniz kültürün etkisi var mıdır?*’ sorusu yöneltmiştir. Anket uygulamasına katılan kadınların %59’u her ikisinin de etkilediğini belirtmişlerdir (Şekil 4.46.).

Şekil 4.46. Kadınlar açısından kamusal mekân kullanımını etkileyen faktörler

4.4. Ankete Katılan Kadın Görüşmecilerin Profilleri- Kamusal Mekân İlişkisi

Çalışmanın bu aşamasına kadar anket görüşmesi bulguları çoğunlukla frekans analizi yardımı ile çözümlenmeye çalışılmış ve her bir sorudan çıkan bulgular tek tek

genel başlığı altında değerlendirilmiştir. Tez çalışmasının bu bölümünde ise kadınlar genel tanımlaması daha da ayrıntıda irdelenmeye çalışılmıştır. *‘Hangi yaş aralığındaki, hangi meslek grubundaki, hangi sosyo-ekonomik statüdeki veya hangi eğitim seviyesindeki kadınların kentsel mekân kullanımına ilişkin yaklaşımları nasıl değişmektedir?’* sorusundan yola çıkmak konuyu daha da derinlemesine anlamak adına yararlı olacaktır. Bu amaçla bu aşamada kadın profilleri ve mekâna ilişkin sorular çaprazlama (ilişkililik) analizi yardımı ile çözümlenmeye çalışılmıştır. Çözümleme SPSS programında yer alan Crosstab- Ki Kare Analizi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizlere göre çalışmanın güvenilirlik oranı %96’dır. Yapılan analizlerde Pearson kare katsayısı (*Asymptotic Significance: $p < 0.05$*) 0.05’ten küçük olan değerler çaprazlamanın ve verilerin anlamlı olduğunu belirtmektedir. Tablolarda belirtilen Pearson Chi-Square Value değerleridir. Dolayısıyla bu değeri sağlayan ilişkili bulgular bölüme dahil edilmiştir.

Yapılan ilk çaprazlama; gün içinde en çok zaman geçirilen mekânlardır (Tablo 4.7). Yapılan SPSS analizine göre park ve açık alanlar ile alışveriş mekânlarında anlamlı oranlara ulaşılamamıştır. Diğer 4 alana bakıldığında ise evde en çok ev hanımı ve emekli grubunun zaman geçirdiği görülmektedir. İş yerinde ise çalışan kesimin yoğunlukta olduğu ankette sosyo-kültürel tesisler ile diğer mekânlarda ise en çok öğrencilerin zaman geçirdiği yönündedir. Gün içerisinde zaman geçirilen mekânları kullanan kadınların yaş aralığına bakıldığında ise ev ve park açık alanlar cevaplarını verenlerde anlamlı bir orana rastlanmamıştır. Diğer kullanım alanlarında ise iş yeri cevaplarında en çok 26-35 yaş grubunun, sosyo-kültürel tesisler, alışveriş mekânları ile diğer mekânlarda 18-25 yaş grubunun zaman geçirdiği saptanmıştır. Gün içinde zaman geçirilen mekânlar ve eğitim durumu karşılaştırıldığında ise ev, işyeri ve sosyo-kültürel tesislerde anlamlı oranlar çıkmıştır. Bu alanları kullanan kadınların eğitim profilleri lisans-önlisans grubundadır. Gün içinde farklı mekânlarda zaman geçiren kadınların medeni durumuna bakıldığında ise evde en çok evli kesimin zaman geçirdiği, diğer bütün mekânlarda ise en çok bekârların zaman geçirdiği saptanmıştır.

Tablo 4.7. Gün içinde zaman geçirilen mekânlar ve ankete katılan kadınların genel profilleri// Sık kullanılan kamusal mekânlar ve ankete katılan kadınların genel profilleri

		Gün İçinde Zaman Geçirilen Mekânlar						Sık Kullanılan Kamusal Mekânlar				
		Ev	İş	Sosyo Kültürel Tesisler	Park ve Açık Alanlar	Alışveriş Mekânları	Diğer Mekânlar	Sosyo Kültürel Tesisler	Park ve Açık Alanlar	AVMler	Semt Pazarları	Diğer Mekânlar
Çalışan Durumu	Ev Hanımı-Emekli	46,4%	1,1%	13,3%	34,1%	38.1%	15,8%	28,6	38,7	23,5	62.1	33,3
	Çalışan	34,1%	96,8%	26,7%	40,9%	35,7%	21,0%	45.2	46,6	45,4	33,3	44,4
	Öğrenci	19,5%	2,1%	60,0%	25,0%	26,2%	63,2%	26.2	14,7	31,1	4,6	22.2
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	42,686 ^a	147,932 ^a	18,673 ^a	1,597 ^a	2,670 ^a	27,504 ^a	2,595 ^a	2,911 ^a	27,222 ^a	37,2017 ^a	.2510 ^a
Yaş Grupları	18-25	35,0	27,2	66,7	47,7	45.2	78,9	59,5	36,2	54,6	13,8	38,6
	26-35	26,4	39,4	26,7	27,3	28,6	15,8	16,7	30,7	20,2	33,3	22,2
	36-45	16,4	12,8	0,0	13,6	4,8	0,0	11,9	16,0	11,8	14,9	11,2
	46-55	15,9	9,6	6,7	4,5	7,1	0,0	9,5	10,4	9,2	27,6	5,7
	56+	6,4	1,1	0,0	6,8	14,3	5,3	2,4	6,7	4,2	10,3	22,3
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	7,456 ^a	16,9482 ^a	7,419 ^a	4,232 ^a	10,124 ^a	15,667 ^a	9,916 ^a	4,373 ^a	23,639 ^a	43,649 ^a	8,8140 ^a
Eğitim Durumu	İlkokul	16,8	2,1	0,0	9,1	14,3	0,0	9,5	13,3	6,7	20,7	33,3
	Ortaokul	8,6	5,3	0,0	4,5	7,1	10,5	9,5	6,7	5,9	16,1	5,6
	Lise	30,5	25,5	13,3	22,7	19,0	36,8	31,0	28,2	29,4	34,5	16,7
	Lisans-Önlisans	41,8	60,6	86,7	59,1	52,4	52,6	50,0	49,7	54,6	28,7	44,4
	Yüksek lisans	2,3	6,4	0,0	4,5	7,1	0,0	0,0	3,1	3,4	0,0	0,0
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	10,54 ^a	28,184 ^a	10,905 ^a	4,936 ^a	6,143 ^a	4144 ^a	2,4806 ^a	2,521 ^a	11,638 ^a	28,69 ^a	7,135 ^a
Medeni Durum	Evli	55,5	33,0	26,7	43,2	35,7	10,5	23,8	54,6	33,6	72,4	33,3
	Bekâr	40,0	62,8	73,3	54,5	59,5	84,2	69,0	42,3	63,0	21,8	50,0
	Dul	4,5	4,3	0,0	2,3	4,8	5,3	7,2	3,1	3,4	5,7	16,7
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	14,576 ^a	14,968 ^a	4,672 ^a	1,451 ^a	3,633 ^a	12,389 ^a	12,9016 ^a	4,160 ^a	21,768 ^a	29,944 ^a	8,615 ^a

Gün içinde zaman geçirilen mekânlardan sonra ise ankete katılan kişilerin kentsel mekân kullanımları ile profilleri çaprazlanmıştır (Tablo 4.7). Çaprazlanmalardan ilki ankete katılan kadınların en çok kullandığı kamusal mekânlar üzerine gerçekleştirilmiştir. Sosyo-kültürel tesisler ve diğer mekânlar için anlamlı bir orana ulaşılamazken diğer 3 kullanım alanından; park ve açık alanları en çok çalışan kadınlar, semt pazarlarını ise en çok ev hanımlarının kullandığı görülmüştür. Yaş gruplarında ise park ve açık alanlar ile diğer mekânlarda anlamlı orana ulaşılamamıştır. Diğer üç kullanım için ise sosyo-kültürel tesisler ile AVMleri en çok 18-25 yaş arası grubun, semt pazarlarını ise en çok 56-55 yaş grubunun kullandığı tespit edilmiştir. Eğitim durumuna bakıldığında ise AVM ve semt pazarlarında anlamlı oranlara ulaşılmıştır. AVMleri en çok lisans-önlisans grubu kullanırken semt pazarlarını ise en çok lise mezunlarının kullandığı görülmüştür. Medeni duruma bakıldığında ise sosyo-kültürel tesisler, AVMler ve diğer mekanların daha çok bekarlar tarafından kullanıldığı, park ve açık alanlar ile semt pazarlarının ise en çok evliler tarafından kullanıldığı belirlenmiştir.

Bir sonraki soruda ise Keçiören ilçesinde gitmek istenilmeyen mekânlara evet ya da hayır diyen kadınların genel profilleri belirlenmiştir (Tablo 4.8.). Soruya cevap veren kadınlardan sadece çalışma ve eğitim durumunda anlamlı oranlara ulaşılmıştır. Diğer 2 durum için anlamlı sonuçlara ulaşılamamıştır. Keçiören ilçesinde gitmek istemediği mekân olduğunu söyleyen kadınların çoğunluğunu çalışan ve lisans-önlisans mezunu kadınlar oluşturmaktadır. Soruya hayır diyen kadınların ise ev hanımı ve emekli grubunda yer aldığı, eğitim durumunda ise en yüksek oranının lisans-önlisans mezunu olduğu görülmüştür.

Keçiören ilçesinde kullanılan ulaşım sistemleri ve sistemleri kullanan kadın profillerinin ortaya konulması için yapılan kullanılan taşıt türü ve kadın profilleri çaprazlamasında tüm kategorilerde anlamlı oranlara ulaşılmıştır (Tablo 4.8.). Çaprazlamaya göre Keçiören ilçesinde toplu taşıma kullanan kadınların %49,3 ü çalışan, %50'si 18-25 yaş grubunda ve lisans-önlisans mezunu iken %62,9'u bekârdır. Özel araç kullandığını belirten kadınların ise %45,7'si ev hanımı ve emekli, %32,1'i 26-35 yaş grubunda, %45,0'ı lisans-önlisans mezunu ve %61,4'ü evlidir. İlçe'de ikisini de kullanmıyorum yürüyorum diyen kadınlar ise ev hanımı, 36-45 yaş gurubunda, lise mezunu ve evlidir.

Tablo 4.8. Gün içinde gidilmek istenilmeyen mekânlar var mı sorusu ve ankete katılan kadınların genel profilleri/ Kullanılan taşıt ve ankete katılan kadınların genel profilleri/ Yaya olarak hareket edebilme durumu ve ankete katılan kadınların genel profilleri

		Gitmek İstenilmeyen Mekânlar Var mı?		Kullanılan Taşıt				Yaya olarak rahat mısınız		
		Evet	Hayır	Toplu Taşım	Özel Araç	Her ikisi de	Yürüyorum	Evet	Hayır	Kısmen
Çalışan Durumu	Ev Hanımı-Emekli	26,4	42,3	25,0	45,7	40,0	85,7	44,8	36,0	29,1
	Çalışan	50,9	41,8	49,3	42,9	46,7	0	41,6	44,0	48,8
	Öğrenci	22,7	15,9	25,7	11,4	13,3	14,3	13,6	20,0	22,1
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	7,777 ^a		24,919 ^a				7,532 ^a		
Yaş Grupları	18-25	44,3	34,7	50,0	28,6	26,7	14,3	29,6	32,0	48,8
	26-35	31,1	24,0	22,1	32,1	26,7	0,0	25,6	38,0	22,8
	36-45	10,4	18,9	12,9	19,3	0,0	42,9	17,6	14,0	15,0
	46-55	10,4	14,3	8,6	12,9	46,7	28,6	17,6	8,0	10,2
	56+	3,8	8,1	6,4	7,1	0,0	14,2	9,6	8,0	3,2
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	8,952 ^a		40,341 ^a				18,177 ^a		
Eğitim Durumu	İlkokul	7,5	17,3	13,6	12,9	6,7	57,1	16,8	16,0	10,2
	Ortaokul	3,8	9,2	5,7	10,0	0,0	0,0	8,0	8,0	6,3
	Lise	28,3	31,1	27,9	29,3	53,3	42,9	26,4	30,0	33,9
	Lisans-Önlisans	57,5	39,8	50,0	45,0	40,0	0,0	45,6	42,0	48,0
	Yüksek lisans	2,8	2,6	2,9	2,9	0,0	0,0	3,2	4,0	1,6
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	12,426 ^a		21,401 ^a				4,929 ^a		
Medeni Durum	Evli	43,4	52,6	33,6	61,4	66,7	85,7	58,4	42,0	43,3
	Bekâr	53,8	42,9	62,9	33,6	33,3	14,3	36,8	52,0	54,3
	Dul	2,8	4,6	3,6	5,0	0,0	0,0	4,8	6,0	2,4
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	3,462 ^a		30,440 ^a				9,633 ^a		

Ulaşım ile bağlantılı olarak bir sonraki çaprazlamada kadınların yaya olarak Keçiören ilçesindeki rahatlık durumlarına bakılmıştır (Tablo 4.8.) Yapılan analizde sadece yaş grupları ile medeni durumda anlamlı oranlara ulaşılmıştır. Çaprazlamaya göre yaya olarak Keçiören ilçesinde rahat hareket ettiğini belirten kadınların %29,6'sı 18-25 yaş grubunda ve evlidir. Hayır diyen kadınların çoğunluğu ise 26-35 yaş grubunda ve bekârdır.

Kamusal alanların yeterliliği ve güvenliği konularında ise Keçiören ilçesinde kamusal alanları yeterli bulan kadınların %44,1'i ev hanımı ve emekli, %52,8'i evlidir. Hayır diyen kadınların %51,1'i çalışan ve %53,9'u bekârdır. Alanların güvenilirliği konusunda ise tüm değişkenlerde anlamlı oranlara ulaşılmıştır (Tablo 4.9.). Sonuçlara göre Keçiören ilçesindeki kamusal alanları güvenli bulan kadınları %58,7 ev hanımı ve emekli, %24'ü 46-55 yaş grubunda, %33,3'ü lise mezunu %65,3 ise evlidir. Hayır diyen kadınların ise yüksek oranı çalışan, 18-25 yaş grubunda, lisans, ön lisans mezunu ve bekâr kadınlardan oluşmaktadır. Ayrıca soruya kısmen cevabını veren kadınlarda bulunmaktadır. Kısmen cevabını veren kadınlarda yüksek oranlar ise çalışan, 18-25 yaş aralığında, lise mezunu ve bekâr kadınlardan oluşmaktadır (Tablo 4.9.).

Ankete katılan kadınların akşam saatlerinde mekân kullanımları konusundaki durumlarının tespiti için kadınlara sorulan akşamları dışarıda kendinizi güvende hissediyor musunuz sorusuna evet diyen kadınların %51,4'ü ev hanımı ve emekli, %20,8'i 46-55 yaş grubunda ve %63,6'sı evlidir (Tablo 4.10.). Hayır diyen kadınların ise %41,5'i çalışan, %43,1'i 18-25 yaş aralığında ve %53,1'i bekârdır. Çıkıyorum diyen kadınların ise %66,7'si ev hanımı, 56 yaş üstü ve evlidir.

Güvenlik anlamında kadınlara genel sorulan dışarı mekânda kendinizi güvende hissediyor musunuz sorusuna evet diyen kadınlarda en yüksek oranın (%43,6) ev hanımı ve emekli olduğu görülmektedir (Tablo 4.10.). Yaş aralığında ise evet diyen kadınları %37,2'si 18-25 yaş grubundadır. Hayır diyen kadınların ise çalışan ve 26-35 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Soruya ayrıca kısmen ve çıkıyorum cevapları da verilmiştir. Kısmen diyen kadınların %50'si çalışan ve %37,5'i 26-35 yaş aralığındadır. Çıkıyorum diyen kadınların ise %100'ü ev hanımı ve 56 yaş üstündedir.

Tablo 4.9. Kamusal alanların yeterlilik ve güvenilirlik durumu ile ankete katılan kadınların genel profilleri/

		Kamusal Alanlar Yeterli mi?		Kamusal Alanlar Güvenli mi?		
		Evet	Hayır	Evet	Hayır	Kısmen
Çalışan Durumu	Ev Hanımı-Emekli	44,1	28,4	58,7	22,2	34,3
	Çalışan	39,8	51,1	32,0	52,2	47,4
	Öğrenci	16,1	20,6	9,3	25,6	18,3
	TOPLAM	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
	Pearson Chi-Square (Value)	8,002 ^a		25,142 ^a		
Yaş Grupları	18-25	34,2	42,6	20,0	46,7	42,3
	26-35	23,6	29,8	21,3	30,0	27,0
	36-45	18,6	12,8	22,7	13,3	13,9
	46-55	16,8	8,5	24,0	7,8	10,2
	56+	6,8	6,4	12,0	2,2	6,6
	TOPLAM	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
	Pearson Chi-Square (Value)	8,098 ^a		28,561 ^a		
Eğitim Durumu	İlkokul	16,8	10,6	24,0	11,1	10,2
	Ortaokul	7,5	7,2	8,0	3,3	9,5
	Lise	33,5	26,2	33,3	33,3	26,3
	Lisans-Önlisans	45,3	53,9	30,7	50,0	51,8
	Yüksek lisans	3,1	2,1	4,0	2,3	2,2
	TOPLAM	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
	Pearson Chi-Square (Value)	7,209 ^a		17,313 ^a		
Medeni Durum	Evli	52,8	45,4	65,3	38,9	47,4
	Bekâr	40,4	53,9	26,7	60,0	48,9
	Dul	6,8	0,7	8,0	1,1	3,6
	TOPLAM	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
	Pearson Chi-Square (Value)	10,874 ^a		20,932 ^a		

Tablo 4.10. Akşamları Dışarıda rahat mısınız sorusu ile ankete katılan kadınların genel profilleri/ Dışarıda kendinizi güvende hissediyor musunuz sorusu ile ankete katılan kadınların genel profilleri

		Akşamları dışarıda rahat				Dışarıda kendinizi güvende hissediyor musunuz?			
		Evet	Hayır	Kısmen	Çıkıyorum	Evet	Hayır	Kısmen	Çıkıyorum
Çalışan Durumu	Ev Hanımı-Emekli	51,4	32,5	32,0	66,7	43,9	21,6	37,5	100,0
	Çalışan	37,5	41,5	55,7	33,3	40,8	53,6	50,0	0,0
	Öğrenci	11,1	27,0	12,4	0,0	15,3	24,7	12,5	0
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	20,057 ^a				16,174 ^a			
Yaş Grupları	18-25	25,0	43,1	42,3	0,0	37,2	42,3	12,5	0,0
	26-35	25,0	29,2	23,7	33,3	23,0	33,0	37,5	0,0
	36-45	18,1	13,8	17,5	0,0	17,3	12,4	25,0	0,0
	46-55	20,8	7,7	14,4	0,0	14,3	9,3	25,0	0,0
	56+	11,1	6,2	2,1	66,7	8,2	3,1	0,0	100,0
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	36,049 ^a				25,468 ^a			
Eğitim Durumu	İlkokul	16,7	16,2	7,2	66,7	15,3	10,3	12,5	100,0
	Ortaokul	8,3	5,4	9,3	0,0	8,2	6,2	0,0	0,0
	Lise	36,1	24,6	34,0	0,0	28,6	33,0	37,5	0,0
	Lisans-Önlisans	36,1	50,8	47,4	33,3	45,9	46,4	50,0	0,0
	Yüksek lisans	2,8	3,1	2,1	0,0	2,0	4,1	0,0	0,0
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	17,671 ^a				10,210 ^a			
Medeni Durum	Evli	63,9	42,3	46,4	100,0	51,5	42,3	75,0	100,0
	Bekâr	31,9	53,1	50,5	0,0	43,9	54,6	25,0	0,0
	Dul	4,2	4,6	3,1	0,0	4,6	3,1	0,0	0,0
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	12,767 ^a				6,415 ^a			

Kentlerin planlanırken kadınların ihtiyaçlarına ve isteklerine cevap verme noktasında eksikliklerin olup olmadığının anlaşılabilmesi için ankete katılan kadınlara kentlerin erkeklere göre mi planlandığı sorulmuştur (Tablo 4.11.). Soruya evet diyen kadınların %56,2'ini çalışanların oluşturduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde eve diyen grubun eğitim düzeyi de %52,1 oranında lisans, ön lisans mezunlarından oluşmaktadır. Eğitimli ve çalışan kesmi oluşturan bu grupta ayrıca %54,8'inin bekâr kadınlar olduğu görülmüştür. Soruya hayır diyen kadınların ise %41,6'sın ev hanımı emekli ve %66,7'sini evliler oluşturmaktadır

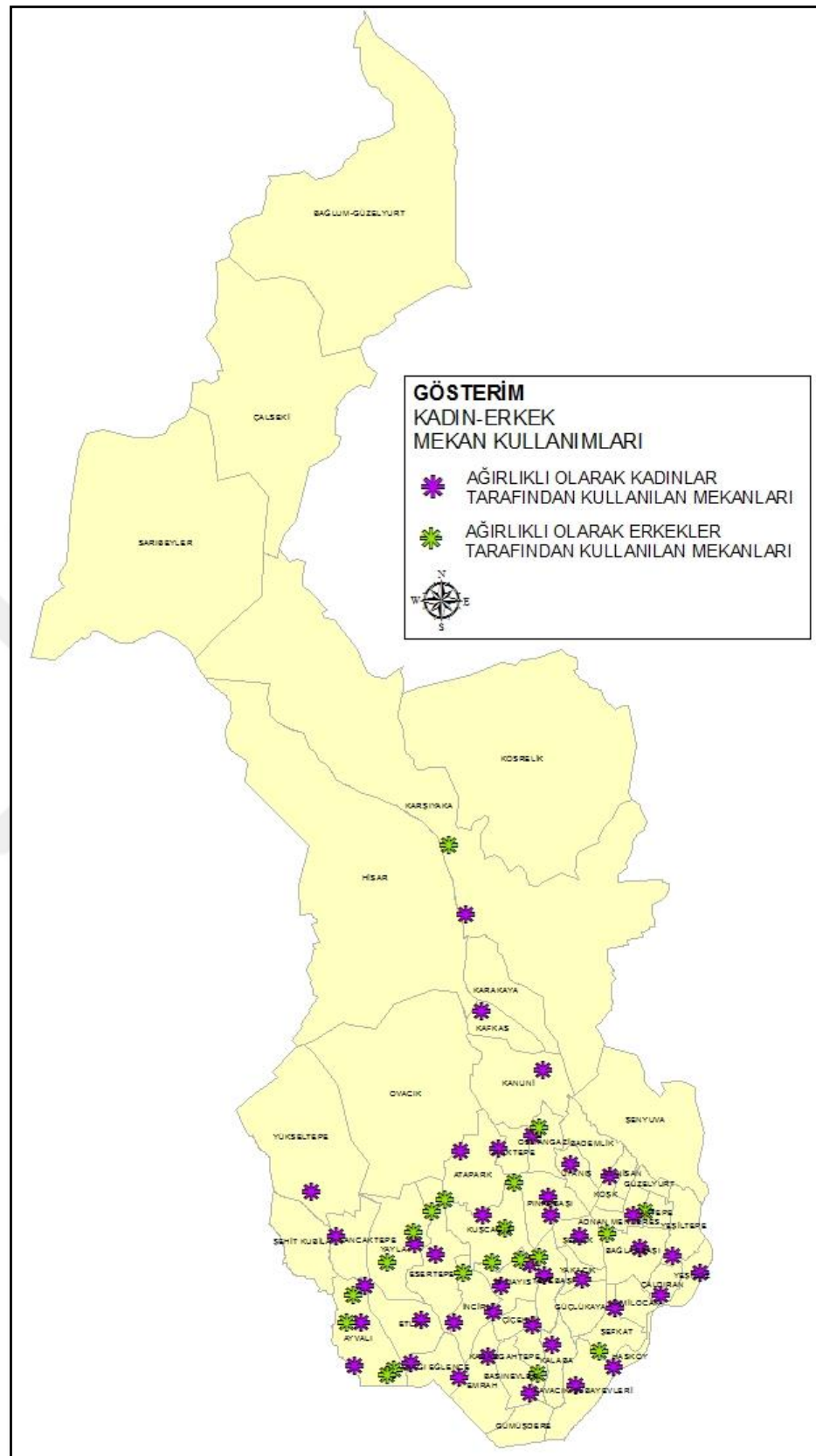
Kadınlara sorulan sadece kadınlara ait mekânlar ister misiniz sorusuna evet diyen kadınların %45,6'sı ev hanımı ve emekli, %39,9'u lisans ön lisans mezunu ve %35,4' ü 18-25 yaş aralığındadır. Bir bakıma gençlerin ve ev hanımı emekli grubunun daha çok sosyalleşme amacıyla ayrı mekânlar istediği anket çalışmasında da gözlenmişti. Hayır diyen kadınların yüksek oranı ise çalışan ve lisans, ön lisans mezunu kesimden oluşmaktadır (Tablo 4.11.). hayır diyen kadınlarda hayır demenin ana gerekçesi ise toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin daha da arttırılmamasıdır.

Tablo 4.11. Kentler erkeklere göre mi planlanmış sorusu ile ankete katılan kadınların genel profilleri/
Sadece kadınlara ait mekânlar ister misiniz sorusu ile ankete katılan kadınların genel profilleri

		Kentler erkeklere göre mi planlanmış?			Sadece kadınlara ait mekânlar ister misiniz?	
		Evet	Hayır	Eşit	Evet	Hayır
Çalışan Durumu	Ev Hanımı-Emekli	21,9	41,6	33,3	45,6	27,1
	Çalışan	56,2	41,2	66,7	34,2	56,9
	Öğrenci	21,9	17,3	0,0	20,2	16,0
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	10,108^a			16,435^a	
Yaş Grupları	18-25	42,5	37,2	0,0	35,4	41,0
	26-35	30,1	25,2	33,3	21,5	31,9
	36-45	9,6	17,7	33,3	21,5	9,7
	46-55	11,0	13,7	0,0	13,3	12,5
	56+	6,8	6,2	33,3	8,3	4,9
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	8,997^a			11,618^a	
Eğitim Durumu	İlkokul	12,3	14,6	0,0	16,5	11,1
	Ortaokul	1,4	8,8	33,3	11,4	2,8
	Lise	28,8	31,0	0,0	32,3	27,8
	Lisans-Önlisans	52,1	44,2	33,3	39,9	52,8
	Yüksek lisans	5,5	1,3	33,3	0,0	5,6
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	23,886^a			21,232^a	
Medeni Durum	Evli	43,8	50,9	66,7	53,8	44,4
	Bekâr	54,8	44,7	0,0	41,1	52,8
	Dul	1,4	4,4	33,3	5,1	2,8
	TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%
	Pearson Chi-Square (Value)	11,231^a			4,512^a	

4.5. Bölüm Değerlendirmesi

Toplumsal bir oluşum olan kentler kozmopolit yapıda olup çok farklı insan grubunu bünyesinde barındırmaktadır. Gelir grubuna, etnik kökene ya da sınıfa yönelik kentsel mekânlarda yaşanan ayrışmada başka bir ayrışma konusu ise cinsiyet tabanlı olmaktadır (Kaya, 2006). Kentsel mekânların kullanımı kadın ve erkeklere göre farklılaşmakta ve bu farklılaşma ile kadın mekânı ve erkek mekânlarından bahsedilmektedir. Literatür araştırması kapsamında kadının erkeklere göre kamusal mekândaki görünürlüğünün daha az olduğu hipotezi v bu hipotezin varsayımlarının doğruluğunun tespiti için gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçları üst bölümde verilmiştir. Kadın ve erkekler için ayrı hazırlanan anket çalışmasının sonucunda kadınların ve erkeklerin kullandığı mekânlara yönelik bir cinsiyet haritası oluşturulması amaçlanmıştır. Ancak anket uygulamasından elde edilen verilere göre çalışma sonucunda Ankara-Keçiören ilçesi için keskin olarak ayrılmış cinsiyete dayalı bir kentsel mekân haritası çıkarılamamıştır. Bunun yerine ağırlıklı olarak her iki grubun da farklı sıklıklarda kullandığı ve kadınların çok kullanmadığı kamusal mekânlara yönelik bir harita çıkarılmıştır (Şekil 4.47). Anket sonuçlarına göre mekânsal ayrım olarak kısmen farklılaşan kısım erkeklerin spor tesislerini kadınlara kıyasla daha çok kullanması, kadınların ise alışveriş mekânlarını (semt pazarları, alışveriş merkezleri gibi) erkeklere kıyasla daha çok kullanmasıdır. Bu durum kadınların çoğunun vaktinin evde geçmesi ve ev ihtiyaçlarını daha iyi bilmesi nedeniyle alışveriş mekânlarına daha sık gitmesi ve alışverişini sevmeleri ile ilişkilendirilebilir. Keçiören'deki semt pazarlarının bir kısmı sürekli pazaryeri alanı olarak düzenlenmişken, bir kısmı da periyodik pazar biçiminde haftanın belli günlerinde sokak boyunca varlığını sürdürmektedir. Aşağıdaki şekilde hem sürekli hem de periyodik olan pazar alanları tek bir sembol ile gösterilmiş ve ağırlıklı olarak kadınların kullandığı kamusal alanlar olarak işaretlenmiştir. Ayrıca spor tesislerinin olduğu lokasyonlar da harita üzerinde işlenerek ağırlıklı olarak erkeklerin kullandığı kamusal mekânlar olarak belirtilmiştir (Şekil 4.47).

Şekil 4.47. Keçiören İlçesi'nde kadın ve erkek kullanıcılarının ağırlıklı olarak kullandığı kamusal mekânlar

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusu tarihten günümüze değin, kentin sosyal ve fiziksel yapısında kendini hissettiren, son zamanlarda daha fazla üzerinde durulan, konuşulmaya tartışılmaya başlanan, bünyesinde birçok etkili faktörü de barındıran önemli bir konudur. Kadın yönetici oranının az olması, kadınların erkeklere göre istihdamda daha az yer alması, kazançlarının erkeklere göre daha az olması, kadının annelik özelliğinden dolayı istihdamda istenmemesi, erkeklerin evin geçimini sağlayan kişi olmasından dolayı meslek sahibi olması gerektiği görüşü gibi nedenler ve bunların dışında sayılabilecek daha birçok ekonomik ve sosyal neden ile kadın, cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı dezavantajları yaşamaktadır.

Dünya genelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin gündeme getirildiği, ortadan kaldırılması için çalışan birliklerin ele alındığı çalışmada toplumsal cinsiyet eşitsizliğini engellemek adına birçok sözleşme, oluşum ve programının yapıldığı görülmektedir. AB, BM, OECD, Avrupa Konseyi, CEMR gibi birlikler tarafından hazırlanan ve üye olduğu ülkelerin hepsi için yaptırımları olan birçok yasal metinde temel olanın kadının her konuda güçlendirilmesi olduğu görülmektedir. Fakat kadının sahip olduğu hakları kullanması için önünde yer alan engelleri kaldırmayı amaçlayan bu metinlerin çoğunda kadının mekânla olan ilişkisinin ihmal edildiği yapılan araştırmalar neticesinde görülmektedir. Yapılan sözleşmeler, yasal metinler kadını sosyal ve ekonomik anlamda güçlendirmek adına yapılmaktadır. Fiziksel anlamda kadının somut olarak görüldüğü kentsel mekân ise süreçte ihmal edilmiştir. Kadın ihtiyaçlarının mekânda karşılanması, kadının mekânda kendini güvende hissetmesi, suç korkusu yaşamaması ve bunun gibi sıralanabilecek özelliklere değinilmemiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin de dâhil olduğu bu tür oluşumlarda ana amaç kadının geçmişten gelen bakış açısı ile yaşadığı eşitsizliklerin önlenmesi ve gelecek adına eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasıdır.

Tarihsel süreç içerisinde kadının mekânla ilişkisi boyutuna bakıldığında, antik dönemden başlayarak erkeğin yöneten kadının da yönetilen pozisyonunda olması nedeniyle erkeklerin genellikle kamusal alana egemen olduğu görülmüştür. Kadınların ise evin içinden sorumlu olan yani özel alan ile özdeşleştirilen bir kimliğe bürünmüş oldukları, kamusal alan ve özel alan tanımlamalarının da genellikle cinsiyet temelli kimliksel ayrıma bağlı olarak yapıldığı görülmektedir (Yalçın, 2017). Türkiye'de yıllar

içinde yapılan birçok toplumsal araştırmada toplum tarafından kadının yerinin ev olduğu, aile ve işleri ile ilgilenmesi gerektiğinin kabul gördüğü kanıtlanmıştır (Aktaş, 2013).

Antik çağlardan günümüze değin süregelen kadına olan bakış açısının etkilerini kırma yönünde feminist hareketlerle başlayan kadının hak arama mücadele süreci hem dünyada hem de ülkemizde birtakım sosyal ve fiziksel girişimlerle güçlendirilmeye çalışılmaktadır. Kadının kentsel mekânla olan ilişkisinde ise bu anlayışı kırmaya yönelik çeşitli sosyal ve fiziksel girişimlerin olduğu yapılan araştırmalar neticesinde görülmüştür. Fakat bu tür girişimlerin- Kadın Dostu Kentler gibi- sadece yazılı metinler, sıralanan politikalar şeklinde yer alması veya gerçekleştirilen çok az sayıdaki uygulamanın varlığı ile kentsel mekândaki cinsiyet temelli sorunların tamamen yok ettiğini söylemek mümkün olamamaktadır.

Tez kapsamında yapılan literatür araştırmaları sonucunda, kavramsal olarak sürekli vurgulanan eşitlik olgusunun, özellikle de çalışmanın temel konusunu teşkil eden kadın-erkek eşitliğinin, uygulama noktasında söylemlerdeki kadar başarılı olamadığı, kentsel mekânda da bu durumun yeterince hissedilemediği yönündedir. Çalışmada tam da bu noktada '*Kadının kamusal mekândaki görünürlüğü erkeklere göre daha azdır*' düşüncesi temel hipotez olarak ele alınmıştır. Hipoteze bağlı olarak sıralanabilecek nedenler ise varsayımlar olarak görülmüş ve doğrulanmaya çalışılmıştır. Sıralanan 3 varsayımın ilk ikisi kültürel kabuller ile ilişkili iken 3. varsayım tamamen mekâna yönelik fiziksel düzenlemelerin eksikliği konusundadır.

Hipotez ve buna bağlı varsayımların doğrulanması için Ankara'nın ilçelerinden biri olan Keçiören ilçesi örnek alan olarak seçilmiş ve burada ikamet eden 302'si kadın, 52'si erkek olmak üzere toplam 354 kişi ile basit rastgele örnekleme tekniği kullanılarak anket görüşmesi gerçekleştirilmiştir.

Tez çalışmasının saha araştırması bölümü içerisinde Ankara/Keçiören ilçesine ait ayrıntılı bir şekilde verilen anket sonuçlarına istinaden genel anlamdaki bulguları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Kullanılan kamusal mekânların genel itibari ile ortak olduğu sadece kadınların alışveriş ile özdeştilmesine bağlı olarak semt pazarları ve alışveriş mekânlarını erkeklere göre daha çok kullandığı; erkeklerin ise kadınlardan farklı olarak erkek mekânı olarak nitelendirilebilecek spor

tesislerini daha çok tercih ettiği gör÷lmektedir. İki kullanım alanı dışında kamusal mekânların kullanımında keskin bir ayrım bulunmamaktadır. Bu noktada, tespit edilen durum; kadının kamusal mekânı kullanılıp kullanamaması noktasında Keçiören ilçesinde fiziksel planlama ile ilgili herhangi bir engel bulunmamaktadır. Kadın-erkek arasındaki kamusal mekân kullanımındaki ayrışma, farklılaşma kamusal mekânın türüne yöneliktir. Yani; kadının kamusal mekânda genelde belli mekânlarda görünür olduğu söylenebilir. Bu da toplumsal cinsiyet eşitsizliğini oluşturan fiziksel planlama yaklaşımı ile değil daha çok toplumsal rollerle ilgilidir denilebilir. Hem kadın hem de erkek katılımcılar çalışmanın çıkış noktasını oluşturan kamusal mekânda erkek egemenliğinin/görünürlüğünün olduğu yönündeki yaklaşımlara katılmışlardır ve bunun nedeninin toplumsal olduğunu, fiziksel planlama ile ilgisi bulunmadığını belirtmişlerdir. Kadınların %75'i mekânda kadın-erkek ayrışmasına katılmamışlardır. Hatta birçok kadın da kendilerini daha rahat hissedebilmek için sadece kadınlara özel mekânların artırılması gerektiğinden bahsetmişlerdir. Ankete katılan kadınların %76'sı ise kamusal mekân kullanımlarını ailelerinin, kültürün ya da her iki oluşumun etkilediğini belirtmiştir.

- Kadının kentsel mekânda erkeklere göre daha az yer alıyor olmasının güvenlik dışında fiziksel yapı ile ilgisi bulunmamaktadır.
- Kullanılan mekân türleri yanı sıra, kamusal mekânın kullanılan zaman diliminde de farklılıklar bulunmaktadır. Şöyle ki; erkek katılımcılar kamusal mekânları gece saatlerinde kullanabilirken kadınlarda bu durum söz konusu değildir. Bu noktada bir cinsiyet ayrımcılığından bahsedilebilir.
- Ayrışmanın göstergesi olarak bir başka tespit de kamusal mekânı deneyimlemede karşılaşılan zorluklarla ilgili olmuştur. Şöyle ki; kadınların mekânı deneyimlerken sorun olarak gördükleri konular; baskı hissetme, güvenlik problemleri, sokakların karanlık ve ıssız olması, kalabalık, karşı cinsten korkma, saygısız sürücüler ve bunun gibi daha çok toplumsal temelli iken erkekler mekân deneyimlemedeki zorlukları daha çok fiziksel boyutlarla (kaldırımlara park eden araçlar gibi) dile

getirmişlerdir. Ankete katılan erkeklerin geneli de kentlerin kadınlar için toplumsal nedenlerden dolayı güvensiz olduğunu kabul etmektedirler.

- Çalışmada ayrıca mekân kullanımı ve katılımı ile ilgili sorularla ankete katılan kadın görüşmecilerin genel profilleri (çalışan durumu, yaşı, medeni durumu ve eğitim durumu) SSPS analizinde ilişkilendirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda mekân kullanımlarının ve kullanılan mekânların çalışan olup olmama, yaş aralığı ve medeni duruma göre farklılaştığı saptanmıştır. Şöyle ki gün içinde en çok zaman geçirilen mekânlardan ‘Ev’ cevabını verenlerin en yüksek oranını (%46,4) ev hanımı ve emekli kadınlar oluşturmaktadır. Sosyo kültürel tesisleri ise en çok (%60,0) öğrenciler ve (%66,7) 18-25 yaş grubu kullanmaktadır.
- Anket uygulamasından elde edilen verilere göre çalışma sonucunda Ankara-Keçiören ilçesi için keskin olarak ayrılmış cinsiyete dayalı bir kentsel mekân haritası çıkarılamamıştır. Bunun yerine ağırlıklı olarak her iki grubun da farklı sıklıklarda kullandığı ve kadınların çok kullanmadığı kamusal mekânlara yönelik bir harita çıkarılmıştır (Şekil 4.47). Anket sonuçlarına göre mekânsal ayırım olarak kısmen farklılaşan kısım erkeklerin spor tesislerini kadınlara kıyasla daha çok kullanması, kadınların ise alışveriş mekânlarını (semt pazarları, alışveriş merkezleri gibi) erkeklere kıyasla daha çok kullanmasıdır.
- Tüm bu çıkarımların ‘yer’e özgü çıkarımlar olduğunu belirtmekte fayda vardır. Farklı yaşam biçimlerinin, farklı kültürlerin, iklimin, coğrafyanın hâkim olduğu farklı ‘yer’lerde farklı sonuçlar elde edilebilir. Bir kentin farklı mahalleleri arasında bile değişiklikler olabilir. Burada aktarılanlar sadece Ankara-Keçiören ilçesine özgü sonuçlardır.

Elde edilen veriler neticesinde çalışmanın başında belirlenen hipotez ve bununla ilişkili varsayımlara geri dönersek;

‘Kadının kamusal mekândaki görünürlüğü erkeklere göre daha azdır’ hipotezi Ankara Keçiören ilçesi için kısmen geçerli bir hipotezdir.

Bu hipoteze bağlı **temel varsayımların doğruluğuna** bakacak olursak;

‘Geçmiş birikimler ve kültürel yapıdan gelen kabuller ile kadının evde yer alması gerektiği görüşü’ varsayımı doğru bir varsayımdır ve hipotez üzerinde etkilidir.

‘Kadının aile ve annelik ile özdeşleştirilmesi sonucu sahip olduğu sorumluluklar çerçevesinde kamusal mekânda yer alacak zamanı bulamaması’ varsayımı doğru bir varsayımdır ve hipotez üzerinde etkilidir.

‘Kent planlarının ve mekânsal düzenlemelerin kadınların kullanımına olanak sağlama noktasında eksik kalması’ varsayımı doğru bir varsayım olarak görünmemektedir ve hipotez üzerinde etkili değildir.

Bu çerçevede, çalışmanın sonucundan anlaşılan kadınların kentsel mekânda kendilerine yer bulabildikleri, kentsel mekân düzenlemelerinin onları düşünüldüğü kadar engellemediğidir. Onları engelleyen asıl sebepler; kültürel kabuller ve kabuller çerçevesindeki rollerinin getirdiği sorumlulukları nedeni ile mekânda geçirecek zamanı bulamamalarıdır. Kadın bu sebeplerle kamusal mekândan uzak yaşamaktadır. Mekânın fiziksel düzenlemesinin kadının görünürlüğündeki tek etkisi güvenlik düzeyinde olmaktadır bu da daha çok gece kullanımında kendini hissettirmektedir. Dolayısıyla kadının mekânı suç korkusu yaşamadan kullanabilmesi, akşam saatlerinde veya gece de kullanımını destekleyici tedbirlerin alınması bu noktada önemli görünmektedir.

KAYNAKLAR

1982 Anayasası,

Açıksöz, S. (2017). *Toplumsal Cinsiyet Eşit(siz)liğinin Dış Mekana Yansımaları ve Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme*. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekan Sempozyumu bildiriler kitabı içinde (ss. 114-138). Ankara

Akın Yalçın, Y.(2017). *Emeğin Savunuşundan Kentin Savunuşuna: Kadın Direnişlerinde Beden-Emek-Kent Diyalektiği*. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekân Sempozyumu bildiriler kitabı içinde (ss.173-188). Ankara

Akkriman Köse, D.(2017). *Toplumsal Cinsiyet ve Mekân: Kent Mekânına Erişimde Cinsiyete Dayalı Farklar ve Eşitsizlikler*. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Aydın.

Aktaş, G. (2013). *Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak*. Edebiyat Fakültesi Dergisi, C:30, S:1, Syf:53-72.

Aktaş, G. (2017). *Kadın Açısından Kente İlişkin Mekânsal Pratikler*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S:27, Syf:136-149.

Alica, S. S. (2017). *Kadın ve Çevre*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi Kadın ve Hukuk Özel Sayısı, Syf:151-173

Alkan, A. (2009). *Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı “Kadın Dostu Yerleşimler”e Doğru Yerel Planlama ve Hizmet Sunum Modeli Uygulama Rehberi*. Şenol, N., Avcı, Y. (Edt.), Yalçın Matbaacılık, Ankara.

Alkan, A. (1999). *Toplumsal Cinsiyet ve Kentsel Mekânın Düzenlenmesi Çerçevesinde Kent Planlaması Disiplini*. SBF Dergisi, C:54, S:4, Syf:1-29.

Altay Baykan, D. (2015). *Yerel Yönetimler İçin Kadın Dostu Kent Planlaması ve Tasarım İlkeleri Kitabı*. Yer: Uzerler Matbaacılık Sanayi Ltd. Şti, Ankara

Altındal, Y.(2017). *Mış Gibi Politikalarla Kamusalda Görünmezliği Korunan Sessiz Yığınlar: Kadınlar*. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekân Sempozyumu bildiriler kitabı içinde (ss.6-25). Ankara

Aral, B. (2013). *Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Eşitsizlik*. SETA, S:72

Arslan, Z.(2017). *Kadınların Toplumsal Kimliğinin ve Rolünün İnşasında Büyükşehir Belediyelerinin Rolü*. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekân Sempozyumu bildiriler kitabı içinde (ss.139-170). Ankara

Avrupa Sosyal Haklar Komitesi Basın Brifing Sonuçları 2017,(2018).

Ayhan, A. (2009). *Eşitlik İlkesi ve Tarihçesi Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliği ve Eşitsizliği*. Hukuk Gündemi Dergisi, S:3, Syf: 45-51.

- Bakırcı K. (2015). *İstanbul Sözleşmesi*. Ankara Barosu Dergisi, C:5, Syf: 133-204
- Batır, K. (2017). *Antlaşmalar ve Avrupa Birliği Adalet Divanı Kararları Çerçevesinde Avrupa Birliği Vatandaşlığı*. Marmara Avrupa Araştırmalar Dergisi, C:25, S:1, Syf:133-159
- Bingöl, O. (2014). *‘Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık’*. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 16 (Özel Sayı I), Syf:108-114
- Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nin (CEDAW)Uygulamasına İlişkin Türkiye STK Gölge Raporu CEDAW Komitesi 16. Oturum Metni, Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Eşitlik İzleme Komitesi ve Mor Çatı Vakfı 1997, New York ABD,
- Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nin (CEDAW)Uygulamasına İlişkin Türkiye Gölge Raporu CEDAW Komitesi 32. Oturum Metni, Kadının İnsan Hakları (KİH) – Yeni Çözümler Vakfı tarafından hazırlanmış ve Türk Ceza Kanunu Kadın Platformu tarafından desteklenmiştir, Ocak 2005,
- Celasun, D.T. (2014). *Kadınların İş Gücüne Katılımı ve Büyüme: OECD Ülkeleri ve Türkiye*, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara.
- CEMR (2006). *Avrupa Yerel Yaşamda Kadın – Erkek Eşitliği Şartı, Avrupa Belediyeler Ve Bölgeler Konseyi (CEMR)*
- Ceylan, H.(2015). *The Impacts Of Post-Disaster Spatial Structure On Low Income Women: The Case Of Düzce*. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- CSW60 Kabul Edilmiş Kararlar, 2016 Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu60. Oturumu14 – 24 Mart 2016.
- Çavdar, S. (2010). *Gender, Policy, Place: Ladies’ Clubs In Ankara*. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Davutoğlu, A. (2015). *Türkiye’de İkinci Dalga Feminizmin Etkisi ve Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi’nde Gülten Kutal’ın İlk Kadın İstihdamı Makalesi*. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, S:69, Syf:159-174
- Demirbaş, G.(2012). *Kadınların Mekân Algısı ve Mekân Kullanma Biçimleri*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- Demirgöz Bal, M. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış*, Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi, C:1, S:1, Syf:15-28

- De Schutter, O. (2010). *Avrupa Sosyal Şartı: Avrupa İçin Yeni Bir Sosyal Anayasa*. Ankara, Bruylant Yayınevi (Bruksel), Türkçe Baskı Avrupa Konseyi.
- Ekin Erkan, N. (2006). *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Kentsel Eşitsizlik*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul.
- Erdem, M. (2007). Aile İçi Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun. TBB Dergisi, S:73, Syf:46-77
- Erdinç, B. (2017). *Kadın-Erkek Eşitliği ve Yerel Yönetimler*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi Kadın ve Hukuk Özel Sayısı, Syf:125-151
- Erdönmez, E., Çelik, F.(2016). *Kentsel Mekânda Kamusal Alan İlişkileri* TÜBA-KED C:14, Syf: 145-163.
- Erkohan Eser, B.(2008). *The Effects Of Urban Rail Investments On The Mobility Of Captive Women Public Transport Riders*. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Ersoy, E. (2009). *Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın Ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği)*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:19, S:2, Syf:209-230
- Gacaner Ermin, G. (2018). Mutlu Toplum İnşası İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Mor Söyleşiler kitabı içinde (ss.8-8). İzmir
- Genden Equalityand Sustainable Development, 2014. UN Women
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi, Yasama Dergisi, S:10.
- Güney, M., Tezcan, S.(2017). *Şehir Planlama Mevzuatında Kadına Verilen Yer ve Değer*. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekân Sempozyumu bildiriler kitabı içinde (ss.38-70). Ankara
- Güngör, A. (Ed.). (2012). *Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Ülkelere Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Tavsiye Karararı Rec(2002)5*. Kadın Haklarına İlişkin Uluslararası Hukuk Düzenlemeleri Kitabı içinde (ss.251-266). Ankara, Ankara Barosu Başkanlığı tarafından basılmıştır.)
- Güngör, A. (Ed.). (2012). *Dördüncü Dünya Kadın Konferansı Kararları*. Kadın Haklarına İlişkin Uluslararası Hukuk Düzenlemeleri Kitabı içinde (ss.37-225). Ankara, Ankara Barosu Başkanlığı tarafından basılmıştır.
- Gürhan, N. (2010). *Toplumsal Cinsiyet ve Din*. e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi, S: IV, Syf:58-80
- İlhan Tunç, A. (2009) *Kız Çocuklarının Okula Gitmeme Nedenleri Van İli Örneği*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, C:6, S:I, Syf: 237-269.

- İnceiş N. (2006). *Kentsel Kamusal Mekân Kullanımında Cinsiyet Güvenlik Etkileşimi: Kadın İçin Mekânın Güvenliğinin Ankara Örneğinde İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- İnceoğlu, M., Aytuğ, A. (2009). *Kentsel Mekânda Kalite Kavramı*. Megaron Dergisi, C:4, S:3, Syf:131-146
- Işık, Z. (2018). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Kamusal Alanda Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kimliğiyle adın (1839-1900): Çorum Şer'iyye Mahkemesi Örneği*. Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi Sayı 85: 25-56.
- Kaçar, Ö. (2007). *'Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Konumu: Türkiye'de Yakın Zamanlardaki Değişimi Anlamak'*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Afyon.
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016). Ankara, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
- Kaştaş Uzun, İ.(2016). *Differences In The Uses And Needs Of Neighborhood Parks: A Case Study About Female Park Users In Balçova (Izmir, Turkey)*. İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Şehir Planlama, İzmir.
- Kaya, A. (2006). *Kamusal Mekân, Ayrışma ve Kadın*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Kaypak, Ş. (2009). *Küreselleşme Sürecinde Kentsel Değişim ve Kadına Yansıması* Uluslararası Multidisiplinler Kadın Kongresi, 21.Yüzyılın Eşiğinde Kadınlar: Değişim ve Güçlenme Bildiriler Kitabı İçerisinde, İzmir, C:5, Syf:388-403
- Kaypak, Ş. (2014). *Cumhuriyet Dönemi Modernleşme Sürecinde Değişen Kadın Kimliği*. Uluslararası Medeniyet ve Kadın Kongresi, Halide Edip Adıvar'ın Ölümünün 50. Yıldönümü Anısına Bildiriler Kitabı İçerisinde, Ankara, C:1, Syf:33-66
- Kaypak, Ş. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak*. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, C: 7, S: 1, Syf: 344-357
- Kaypak, Ş., Kahraman, M. (2016). *Türkiye'de Kadının İnsan Hakları ve Anayasal Yansıması*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, :13, S:33, Syf:298-315
- Kolay, H.(2015). *Kadın Hareketinin Süreçleri, Talepleri ve Kazanımları*. TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Kadın Bülteni, S:3, Syf: 5-11
- Köse Akkırman, D. (2017). *Toplumsal Cinsiyet ve Mekân: Kent Mekânına Erişimde Cinsiyete Dayalı Farklar ve Eşitsizlikler*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Adana.

- Küper, T., Korkut, A., Üstün Topal, T. (2016). ‘*Mekânsal Planlamada Kadın Dostu Kent Yaklaşımı*’. İDİL Dergisi. C:5, S:26, Syf: 1777- 1796
- Moroğlu, N. (2006).*Avrupa Birliği Antlaşmalarında ve Yönergelerinde Kadın Erkek Eşitliği*. Mess-Sicil İş Hukuku Dergisi, S:4, Syf:209-217
- Moroğlu, N. (2016).*Uluslararası ve Ulusal Hukukta Kadının İnsan Hakları* Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Hukuk F. Kuruluşunun 20. Yılı Armağanı Özel Sayısı, C:13, S:1
- OECD Ülkelerinde Kadınlar ve Erkekler (2008). Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu.
- Onuncu Kalkınma Planı Toplumsal Cinsiyet Çalışma Grubu Raporu (2013). Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- Önder, E. M. (2011). *Spatiality Of Gender Oppression: The Case Of Siteler, Altındağ*. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Özçakı, M. (2017). *Creating Living Urban Spaces*. Humanitas Dergisi, C:5, S:10, Syf:205-228
- Özbay Tarhan, I. (2016). *Kamusalın Politik İçeriğinin Mekâna Yansıması Bağlamında Kentsel Kamusal Mekânda Güç Mücadelesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Kentsel Tasarım Programı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Polat, S.(2008). Yerel Yönetimler Ölçeğinde Planlamaya Kadın Katılımı: “Ankara Örneği”. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Sayın, A. (2007). *Avrupa Birliği’nde Çalışma Yaşamında Kadın Erkek Eşitliği: Türkiye Açısından Bir İnceleme*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Schöpp-Schilling, H.B. (2007). ‘*CEDAW nedir? Birleşmiş Milletler (BM) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ne Giriş*’. CEDAW nedir? Birleşmiş Milletler (BM) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ne Kadınların İnsan Hakları ve Önemi, Federal Başbakanlık – Federal Kadın, Medya ve Kamu Hizmeti Bakanlığı, 2007, Viyana
- Sezer Şanlı, A.,Yıldız Karakoç, D.(2017). *Türkiye’de Özel ve Kamusal Alan İkiliğinden Hareketle Feminist Hareketlere Bakmak*. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekân Sempozyumu bildiriler kitabı içinde (ss.95-113). Ankara
- Şimsek, D. Ç. (2016). *Yerelde Kamu Hizmeti ve Kadın*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Samsun.

- Suzanne Mackenzie, (1989) “Kentte Kadınlar”, Ayten Alkan, Bülent Duru (Der. ve Çev.), 20. Yüzyıl Kenti, İmge Yayınevi, Ankara, 2002, s. 249-283.
- Sungur, C. (2014). *Female Service Workers’ Experience Of Urban Space And Its Implications For Urban Design*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mühendislik ve Teknoloji Anabilim Dalı, Kentsel Tasarım Bölümü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Şenol, N., Sargın, A., Salmaner, B., Karaca, Ö., Haydaş, B., (Ed.). (2010). *Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı Kadın Dostu Kentler*. Yer: Damla Matbaacılık Ltd. Şti. Ankara.
- Taş, G.(2016). *Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri*. Dergi Park, Akademik Hassasiyetler, C:3, S:5, Syf:163-175
- Tatlıer Baş, M.M. (2011). *Avrupa Birliği’nde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Ana Plan ve Politikalara Yerleştirilmesi: Hollanda, Romanya ve Türkiye Örneklerinin İrdelenmesi*. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 4857 Sayılı İş Kanunu
- Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Komisyon Raporu, 2014 Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Yayınları No: 14.
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008). Ankara, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
- Tögel, A. (2017). *Kadın Haklarının Korunmasında Yeni Yaklaşımlar: Majlis Örneği*. S. Aybey, M. Akın, T. Ashyrov, (Ed.), *Aile ve Modernite*(ss:165-177)
- Treaty of Amsterdam Amending The Treaty on European Union, the Treaties Establishing the European Communities and Certain Related Acts, 1997, Official Journal of the European Communities
- Tuncer, S. (2017). *Geçmişten Öğrenmek 1950-80 Dönemi Ankara’sından Kadınların Kent Deneyimleri Bize Ne Anlatıyor?* Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekân Sempozyumu bildiriler kitabı içinde (ss.189-205). Ankara
- Tunç, G.(2017). *Kesişimsellik (Çoklu-Ayrımcılık) Yaklaşımının Kent Çalışmalarına ve Planlamaya Katkıları Üzerinde Düşünmek*. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekân Sempozyumu bildiriler kitabı içinde (ss.71-88). Ankara
- Tüm, B.(2017). *Kadınların Kamusal Mekân Talebi: Bacaklarını Topla Örneği*. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekân Sempozyumu bildiriler kitabı içinde (ss.26-38). Ankara
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982.
- Parlak Börü, Ş. (2017). *Kadının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler ve Türkiye’nin Konumu*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi Özel Sayı, Syf: 43-63

Uzuner, H. (2006). *Amsterdam Antlaşması ile Getirilen Yenilikler ve Bunların Avrupa Birliğine Etkileri*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Yıldız Tokman, L. (2009). “Kadınların Ankara’sı’ TMMOB Şehir Plancıları Odası Haber Bülteni, Kadın Özel Eki 2. 2013 Syf:10-16

İnternet Kaynakları:

Avrupalı Kentli Hakları Deklerasyonu, <http://www.mimarlarodasiankara.org/?id=964> Erişim Tarihi: 18.09.2019

Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf> Erişim Tarihi: 11.9.2019

AB Birliği Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi <https://www.ab.gov.tr/3.html> Erişim Tarihi: 11.9.2019

Akıncı, N. (2018). *Türkiye’de Kentsel Mekân Ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarına İlişkin Akademik Literatür İncelemesi*.
https://www.academia.edu/38425979/T%C3%BCrkiye_de_Kentsel_Mek%C3%A2n_ve_Toplumsal_Cinsiyet_%C3%87al%C4%B1%C5%9Fmalar%C4%B1na_%C4%B0li%C5%9Fkin_Akademik_Literat%C3%BCr_%C4%B0ncelemesi_pdf Erişim Tarihi: 17.08.2021

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Resmi İnternet Sitesi, AB Temel Haklar Bildirgesi, <https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708> Erişim Tarihi:16.9.2019

Avrupa Birliği Resmi İnternet Sitesi, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/3/the-maastricht-and-amsterdam-treaties> Erişim Tarihi: 11.9.2019

Avrupa Birliği Resmi İnternet Sitesi, Amsterdam Antlaşması Antlaşma Metni, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:11992M/TXT> Erişim Tarihi: 11.9.2019

Avrupa Sosyal Haklar Komitesi’nden 2017 Raporu <https://anayasagundemi.com/2018/01/26/avrupa-sosyal-haklar-komitesinden-2017-raporu/> Erişim Tarihi:21.10.2019

Avrupa Topluluklarına İlişkin Temele Bilgiler, Cilt 1: Avrupa Topluluklarını Kuran Temel Antlaşmalar, <https://www.ikv.org.tr/images/files/A2-tr.pdf> Erişim Tarihi: 11.9.2019

Barcelona Zirvesi Sonuç Bildirgesi, 2002. Avrupa Dışişleri Bakanlığı Birliği Başkanlığı, AB Zirve Sonuç Bildirgeleri, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/71025.pdf Erişim Tarihi:16.9.2019

- Baş, C. (Der.) (2017)Avrupa Kentsel Şartı. Türkiye Belediyeler Birliği.
http://www.tbb.gov.tr/online/kitaplar/avrupa_kentsel_sarti_2017/html5forpc.html
Erişim Tarihi: 18.09.2019
- BBC Türkiye Resmi İnternet Sitesi,
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/01/150112_dunyanin_kadin_liderleri
Erişim Tarihi:18.09.2019
- Birleşmiş Milletler Türkiye Resmi İnternet Sitesi, BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi,
<http://www.un.org.tr/humanrights/images/pdf/1-insan-haklari-evrensel-beyannamesi.pdf> Erişim Tarihi: 13.9.2019
- BM Enferyasyon Merkezi Resmi İnternet Sitesi,
<http://www.unicankara.org.tr/language/tr/belgeler/#.XYIq9i4zaM8> Erişim Tarihi:18.09.2019
- BM Kadın Resmi İnternet Sitesi, <https://www.unwomen.org/en/about-us/about-unwomen> Erişim Tarihi:18.09.2019
- CEDAW Komitesinin Nihai Yorumları (2016)
<http://www.un.org.tr/humanrights/images/pdf/CEDAW-Komitesinin-Nihai-Yorumlari.pdf> Erişim Tarihi:21.10.2019
- Camridge Dictionary
<https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/manspreadin>
g Erişim Tarihi:27.11.2019
- Çatlak Zemin Resmi İnternet Sitesi, <https://catlakzemin.com/11-haziran-1985-turkiye-cedaw-sozlesmesini-onayladı/> Erişim tarihi:06.06.2019
- CEDAW Sözleşmesi, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Resmi İnternet Sitesi,
https://www.tukd.org.tr/?page_id=410Erişim tarihi:06.06.2019
- Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Dairesi Başkanlığı Genelge 2010/10,
<http://www.kadindostukentler.com/content/docs/genelge-2010-10-kadınların-ve-kiz-cocuklarının-insan-haklari.pdf> Erişim Tarihi:05.11.2019.
- EURONEWS İnternet Sitesi, 2020 Cinsiyet Eşitliği Raporu
<https://tr.euronews.com/2019/12/17/2020-cinsiyet-esitligi-raporu-turkiye-153-ulke-aras-nda-130-s-rada> Erişim Tarihi: 11.5.2021
- Global Gender Gap Report 2020,
http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf Erişim Tarihi: 11.5.2021
- Gündem Türkiye İnternet Sitesi, <https://www.gundemturkiye.com/tarih/turklerde-kadının-yeri.html> Erişim Tarihi: 10.9.2019
- Gürhan, N.(2010). Toplumsal Cinsiyet ve Din. Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi, S:4, Syf:58-80. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115954> Erişim Tarihi:09.01.2020

İdea Haber Resmi İnternet Sitesi, <http://www.idemahaber.com/sayilarla-kentlesme-dunya-nufusu-bir-araya-geliyor/> Erişim Tarihi:4.10.2019

İstanbul Sözleşmesi Tam Metni, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Resmi İnternet Sitesi, <http://kadincinayetlerininidurduracagiz.net/haklarimiz/2250/istanbul-sozlemesi-tam-metni> Erişim Tarihi: 13.9.2019

Kadın Dostu Kentler Resmi İnternet Sitesi, <http://www.kadindostukentler.com/proje-yeep.php> Erişim Tarihi:05.11.2019.

Kadın Dostu Kentler Resmi İnternet Sitesi <http://www.kadindostukentler.com/proje.php> Erişim Tarihi:13.05.2021

Kadın Dostu Kentler Resmi İnternet Sitesi, <http://www.kadindostukentler.com/content/docs/taahhutname.pdf> Erişim Tarihi:05.11.2019.

Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği Resmi İnternet Sitesi, <http://www.kadinininsanhaklari.org/savunuculuk/donum-noktalari/> Erişim tarihi:06.06.2019

Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği Resmi İnternet Sitesi, <http://www.kadinininsanhaklari.org/savunuculuk/uluslararası-sozlesmeler-ve-mekanizmalar/cedaw/> Erişim tarihi:06.06.2019

Kadının Güçlendirilmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018), Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Ankara, http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/RySPo+KADININ_GUCLENMESI_STRATEJI_BELGESI_VE_EYLEM_PLANI_2018-2023_.pdf Erişim Tarihi:21.10.2019.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/cedaw.pdf> Erişim tarihi:06.06.2019

Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşme, (1952) <https://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/18411--Kadinlarin-Siyasal-Haklarina-Iliskin-Sozlesme.pdf> Erişim Tarihi:18.09.2019

Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşme <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/133-135.pdf> Erişim Tarihi:01.11.2019.

Keçiören Belediyesi Resmi İnternet Sitesi, İlçemiz Hakkında <https://www.kecioren.bel.tr/kecioren.html> Erişim Tarihi 6.3.2021, 20:21

Lizbon Avrupa Konseyi Sonuç Bildirgesi, 2000. Avrupa Dışişleri Bakanlığı Birliği Başkanlığı, AB Zirve Sonuç Bildirgeleri, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00100-r1.en0.htm Erişim Tarihi: 11.9.2019

Lüksemburg Zirvesi Sonuç Bildirgesi, 1997. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, AB Zirve Sonuç Bildirgeleri, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/032a0008.htm

Maastricht Antlaşması (Maastricht Treaty) https://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/AB/Maastricht_Anla%C5%9Fmasi.pdf Erişim Tarihi: 11.9.2019

Nice Zirvesi Sonuç Bildirgesi, 2000. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, AB Zirve Sonuç Bildirgeleri, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00400-r1.%20ann.en0.htm Erişim Tarihi: 11.9.2019

NTV Resmi İnternet Sitesi, <https://www.ntv.com.tr/galeri/kadina-siddet/ulke-yoneten-kadınlar,v1StCC0OekqojuDkCpBFow> Erişim Tarihi: 18.09.2019

Olağanüstü Kanıtlar İnternet Sitesi, <http://www.olaganustukanitlar.com/simone-de-beauvoir-ikinci-cins-kadin-dogulmaz-kadin-olunur/> Erişim tarihi: 20.07.2019

Sürdürülebilir Kalkınma için Küresel Hedefler Resmi İnternet Sitesi <http://www.kureselhedefler.org/hedefler/toplumsal-cinsiyet-esitligi/> Erişim tarihi: 7.7.2019

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Resmi İnternet Sitesi, <https://sustainabledevelopment.un.org/> Erişim Tarihi: 23.10.2017.

Sürdürülebilir Kalkınma Küresel Amaçlar Resmi İnternet Sitesi, <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/toplumsal-cinsiyet-esitligi/> Erişim Tarihi: 18.09.2019

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) <https://www.ailevecalisma.gov.tr/ksgm/teskilat-yapisi/misyon-ve-vizyon/> Erişim Tarihi: 21.10.2019.

TURENG İngilizce-Türkçe Sözlük, <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/manspreading> Erişim Tarihi: 27.11.2019

Türkiye Belediyeler Birliği Resmi İnternet Sitesi, <http://www.tbb.gov.tr/dis-iliskiler/uluslararasi-iliskiler/cemr-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-2esitligi-sarti> Erişim Tarihi: 13.9.2019

Türkiye Belediyeler Birliği Resmi İnternet Sitesi, Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı <http://www.tbb.gov.tr/basin-ve-yayin/duyurular/20130215-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti> Erişim Tarihi: 13.9.2019

Türk Kadınlar Birliği Resmi İnternet Sitesi, <http://www.turkkadınlarbirligi.org.tr/kurumsal/4/CEDAW> Erişim tarihi: 06.06.2019

Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonlar Web Sitesi,
https://komisyon.tbmm.gov.tr/komisyon_index.php?pKomKod=865 Erişim
 Tarihi:21.10.2019.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Kalkınma Planları,
<http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> Erişim Tarihi: 12.11.2019.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 11. Kalkınma Planı
<http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf>
 Erişim Tarihi: 14.11.2019.

Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Resmi İnternet
 Sitesi,https://www.tukd.org.tr/?page_id=410 Erişim tarihi:06.06.2019

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet
 Sitesi,[http://www.mfa.gov.tr/iktisadi-isbirligi_ve-gelisme-teskilati-
 _oecd .tr.mfa](http://www.mfa.gov.tr/iktisadi-isbirligi_ve-gelisme-teskilati-oecd.tr.mfa) Erişim tarihi: 13.07.2019

UN Türkiye Resmi İnternet Sitesi,
[http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-
 goals.html](http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html) Erişim Tarihi: 23.10.2017.

Yerel Eşitlik Eylem Planlar, Sabancı Vakfı, [http://www.sabancivakfi.org/tr/sosyal-
 degisim/yerel-esitlik-eylem-planlari](http://www.sabancivakfi.org/tr/sosyal-degisim/yerel-esitlik-eylem-planlari) Erişim Tarihi:05.11.2019.

<http://www.habitat.org.tr/gundem21/40-gundem21/129-bm-binyil-bildirgesi.html> Erişim
 Tarihi:18.09.2019

<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf> Erişim Tarihi:04.11.2019.

Zabcı, F. (2012). *Kamusal Alan*. https://www.academia.edu/10102498/Kamusal_Alan
 Erişim Tarihi: 01.10.2019

https://www.turktarih.com/%C4%B0lk_T%C3%BCrkler.html Erişim
 Tarihi:18.11.2019.

Film, Program, Belgesel Kaynakları:

Demetrakas, J. (Yönetmen), (2018). *Feminists: What Were They Thinking?*. Los Angeles, California, USA. Crazy Wisdom Productions

Okuyan, M. (2019), Emre Dorman ile Aklımdaki Sorular, Ramazan Programı, 30 Mayıs 2019 Yayını, TV8

Amanda Burden (2014). Açık Alanlar Bir Şehri Nasıl Geliştirir? Ted Konuşması
https://www.ted.com/talks/amanda_burden_how_public_spaces_make_cities_work/transcript?awesm=on.ted.com_8jmi&utm_campaign=blaise_aguera_y_arcas_de_mos_photosynth&utm_content=tet.com-talkpage&utm_medium=on.ted.com-twitter&utm_source=direct-on.ted.com&language=tr Erişim Tarihi: 4.10.2019

Özyıldız, M. C. (2019), KPSS Tarih Konu Anlatımı
<https://www.youtube.com/watch?v=MZvnzuzBRbI&list=PLO8WfbCjmR7XB30ku-U1ePYxdcKvROtum&index=30> Erişim Tarihi: 24.4.2020